

Statens arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi 2020

Redovisning av uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2019/01643/MD, Ku2019/02020/LS, A2020/00948/MRB)

Statens arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi 2020

Redovisning av uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2019/01643/MD, Ku2019/02020/LS, A2020/00948/MRB)

Diarienummer: 2020/68

Titel: Statens arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi 2020.

Redovisning av uppdrag att samordna och följa upp den nationella
planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott
(Ku2019/01643/MD, Ku2019/02020/LS, A2020/00948/MRB)

Omslagsbild: Maja Brand

2021-04

© Forum för levande historia

Innehåll

Sammanfattning	7
Utvecklingsområden för arbetet	7
Beskrivning av uppdraget	9
Rapportens disposition	10
Om den samlade rapporteringen	11
Pågående särskilda uppdrag	13
Mer kunskap, utbildning och forskning	16
Barnombudsmannen: Årsredovisning	16
Forum för levande historia: Regeringsuppdrag	18
Forum för levande historia: Regeringsuppdrag	23
Forum för levande historia: Regeringsuppdrag	24
Forum för levande historia: Årsredovisning	27
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: Regeringsuppdrag	28
Statens skolverk: Årsredovisning	29
Vetenskapsrådet: Regeringsuppdrag	30
Vetenskapsrådet: Årsredovisning	31
Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet: Årsredovisning	32
Statens historiska museer: Årsredovisning	33
Statens kulturråd: Årsredovisning	33
Sametinget: Regeringsuppdrag	35
Sametinget: Årsredovisning	37
Länsstyrelsen i Stockholms län: Regeringsuppdrag	38
Länsstyrelsen i Stockholms län: Årsredovisning	41
Förbättrad samordning och uppföljning	42
Forum för levande historia: Regeringsuppdrag	42
Diskrimineringsombudsmannen (DO): Årsredovisning	52
Länsstyrelsen i Dalarnas län: Årsredovisning	55

Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog **56**

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF): Årsredovisning	56
Myndigheten för stöd till trossamfund (SST): Regeringsuppdrag	60
Myndigheten för stöd till trossamfund (SST): Årsredovisning	63

Förstärkt förebyggande arbete på nätet **64**

Statens medieråd: Regeringsuppdrag	64
Statens medieråd: Årsredovisning	69
Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI): Regeringsuppdrag	69
Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI): Årsredovisning	71

Ett mer aktivt rättsväsende **72**

Brottsförebyggande rådet (Brå): Regeringsuppdrag	72
Brottsförebyggande rådet (Brå): Årsredovisning	75
Polismyndigheten: Regeringsuppdrag	78
Polisen: Regeringsuppdrag	79
Polismyndigheten: Årsredovisning	80
Åklagarmyndigheten: Årsredovisning	83
Kommittédirektiv: Förbud mot rasistiska organisationer	83

Uppdrag som tillkommit sedan planen lanserades **84**

Boverket: Årsredovisning	84
Brottsoffermyndigheten: Regeringsuppdrag	84
Brottsoffermyndigheten: Årsredovisning	86

Utvecklingsområden för arbetet **87**

Bilagor **91**

Referenslista **93**

Kommittédirektiv	93
Rapporter	93
Regeringsbeslut	94
Webbsidor	95
Årsredovisningar	96

Sammanfattning

Forum för levande historia har sedan 2016 haft i uppdrag att samordna och följa upp det arbete som utförs inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Uppdraget har rapporterats fyra gånger tidigare. Denna rapport utgör redovisning av 2020 års arbete.

Rapporten är disponerad i kapitel utifrån de fem strategiska områden som regeringen presenterar i den nationella planen samt två ytterligare kapitel, *Uppdrag som tillkommit sedan planen lanserades* och *Utvecklingsområden för arbetet*:

- **Mer kunskap, utbildning och forskning:** Inom detta område presenteras Barnombudsmannens, Forum för levande historias, Länsstyrelsernas, Länsstyrelsen i Stockholms län, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Vetenskapsrådets, Sametingets, Skolverkets, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitets, Statens historiska museers och Statens kulturråds arbete.
- **Förbättrad samordning och uppföljning:** Här presenteras Forum för levande historias, Diskrimineringsombudsmannens och Länsstyrelsen i Dalarnas läns arbete.
- **Civila samhället – ökat stöd och fördjupad dialog:** Här presenteras Myndigheten för stöd till trossamfunds och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor arbete.
- **Förstärkt förebyggande arbete på nätet:** Inom detta område beskrivs Statens medieråds och Totalförsvarets forskningsinstitutets arbete.
- **Ett mer aktivt rättsväsende:** Polisens, Åklagarmyndighetens och Brottsförebyggande rådets arbete sammanfattas i detta avsnitt.
- **Uppdrag som tillkommit sedan planen lanserades:** Här redogörs för Boverkets och Brottsoffermyndighetens arbete.

Utvecklingsområden för arbetet

Forum för levande historia presenterar bland annat följande utvecklingsområden:

- I den nationella planen skriver regeringen att den kommer att överväga behovet av ett särskilt mål för samhällets långsiktiga arbete på området rasism och liknande former av fientlighet. Det är Forum för levande historias bedömning att ett sådant mål skulle kunna ge ökad tydlighet vad avser både styrning och uppföljning.
- Flera av myndigheterna lyfter i sina redovisningar behovet av kontinuitet och långsiktighet i uppdrag.

- Inom ramarna för regeringens plan erbjuder flera aktörer fortbildning om rasism och liknande former av fientlighet till offentligfinansierade verksamheter. För att dessa fortbildningsinsatser ska göra avtryck i verksamheterna krävs att de mottagande organisationerna uppfattar att de har ett uppdrag att själva bedriva utvecklingsarbete på området. Här skulle regeringen kunna ta ställning till om styrningen behöver förtydligas.
- Begreppet ”liknande former av fientlighet” avser i den nationella planen bland annat homo-, bi- och transfobi och betraktas av regeringen som en självklar del i planen. Samtidigt finns det nu även en hbtqi-handlingsplan och en hbtqi-strategi. Forum för levande historia vill påtala den gränsdragningsproblematik som aktualiseras avseende både styrning och uppföljning av hbtqi-frågorna.

Beskrivning av uppdraget

Forum för levande historia har i uppdrag att samordna och följa upp arbetet inom ramen för *Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott*¹.

I myndighetens regleringsbrev för 2020 (Ku2019/01643/MD, Ku2019/02020/LS, se bilaga 1) står att:

Forum för levande historia har i uppdrag från regeringen att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Samordning innebär regelbundna erfarenhets- och kunskapsutbyten, främst mellan myndigheter som arbetar med dessa frågor. Uppföljning avser redovisning och resultatanalys av arbetet inom ramen för planen.

Myndigheten ska med utgångspunkt i dess instruktion erbjuda fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag till skolans personal och andra relevanta yrkesgrupper. Myndigheten ska i genomförandet av uppdraget samråda med Skolverket, Statskontoret, Uppsala universitet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor samt Socialstyrelsen.

Denna rapport är Forum för levande historias redovisning av uppdraget för 2020.

¹ Från och med nu: regeringens plan *Samlat grepp*.

Rapportens disposition

Rapporten är disponerad utifrån de fem strategiska områden som presenteras i regeringens plan *Samlat grepp*: 1) Mer kunskap, utbildning och forskning, 2) Förbättrad samordning och uppföljning, 3) Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog, 4) Ett förstärkt förebyggande arbete på nätet och 5) Ett mer aktivt rättsväsende. Några uppdrag som tillkommit efter att planen lanserades har inte tilldelats något strategiskt område, varför Forum för levande historia sorterar dessa under: 6) Uppdrag som tillkommit sedan planen lanserades.² Rapporten avslutas med 7) Utvecklingsområden för arbetet.

Regeringen har beslutat att ett urval av de myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlat grepp* ska redovisa tidsbegränsade uppdrag till Forum för levande historia. Fler myndigheter ingår i planen, men de har inte haft i uppdrag att redovisa sitt arbete till oss.

Forum för levande historia har sammanfattat de rapporteringar som av regeringen utpekade myndigheter har lämnat till oss. Sammanfattningarna är disponerade utifrån två rubriker: 1) Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse samt 2) Framtida behov.

² Uppdragen har sorterats utifrån vilket strategiskt område de presenteras under i regeringens plan *Samlat grepp*. Vissa uppdrag har tillkommit efter att planen beslutades. Då har Forum för levande historia sorterat uppdragen utifrån regeringens egen sortering av uppdragen på denna sida: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/samlat-grepp-mot-rasism-och-hatbrott/insatser-mot-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott/> (hämtad 2021-03-17). I den mån uppdragen inte framgår där har de sorterats under rubrik 6) Uppdrag som tillkommit sedan planen lanserades.

Om den samlade rapporteringen

Sammanställningen är baserad på Forum för levande historias läsning och urval. Berörda myndigheter har fått möjlighet att faktagranska texten i de avsnitt som sammanfattar deras respektive arbete.³ 14 av myndigheterna⁴ har valt att återkoppla på och i vissa fall komplettera Forum för levande historias sammanfattningar. För myndigheternas fullständiga redovisningar, se bilagorna 2 A–K. Forum för levande historias samordningsuppdrag redovisas mer utförligt än övriga uppdrag eftersom det enbart redovisas i denna rapport.

De myndigheter som har i uppdrag att redovisa sitt arbete till Forum för levande historia har erbjudits en mall (bilaga 3) som stöd för redovisningen. Syftet med mallen är att på ett systematiskt sätt samla myndigheternas rapporteringar. Mallen innehåller rubriker med tillhörande stödfrågor. Genom att besvara frågorna skriver myndigheterna rapporteringen av sina respektive tidsbegränsade uppdrag. Mallen ser i stort sett likadan ut som föregående år, men mindre justeringar har gjorts.

Det ingår ett antal myndigheter i regeringens plan som inte har i uppdrag att redovisa sitt arbete till Forum för levande historia. I årets rapportering, liksom förra året, har vi gjort sökningar på begreppen etni*, hatbrott, homofob*, främlingsfientl*, rasis*, hbtq* och våldsbej* i dessa myndigheters årsredovisningar (bilaga 4 A–T) för att identifiera relevanta avsnitt och sammanfatta det arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som där beskrivs. Vi har även gjort motsvarande sökningar i årsredovisningar för myndigheter som redovisar tidsbegränsade uppdrag till Forum för levande historia eftersom de kan bedriva arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi och/eller hatbrott även utöver sina tidsbegränsade uppdrag. Detta för att ge en mer fullständig överblick av det arbete som bedrivs inom ramarna för planen än om enbart tidsbegränsade uppdrag skulle ha presenterats.

Metoden har sina begränsningar, till exempel att myndigheterna kan beskriva sitt arbete med andra ord än de som vi har sökt på. Det kan även vara så att de inte själva betraktar det arbete som framgår i våra sökträffar som arbete mot just rasism eller homo-, bi- och transfobi (utan kanske till exempel som arbete mot

3 Detta gäller inte för myndigheter vars uppdrag redovisats till Forum för levande historia 30 eller 31 mars 2021. I dessa fall framgår följande i en fotnot i anslutning till att arbetet sammanfattas: Då redovisningsdatum för myndigheten inföll mycket kort in på Forum för levande historias datum för redovisning har myndigheten inte fått möjlighet att faktagranska denna sammanfattning.

4 Brottsförmyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Kulturrådet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för stöd till trossamfund, Polisen, Skolverket, Socialstyrelsen, Statens historiska museer, Statens medieråd, Totalförsvarets forskningsinstitut, Vetenskapsrådet och Åklagarmyndigheten.

5 I sammanfattningarna använder vi den akronym (hbtqi, hbtq eller hbt) som respektive myndighet använder. Akronymen presenteras genomgående med små bokstäver, även om berörd myndighet använt stora bokstäver.

6 Trunkeringen (*) i orden möjliggör sökträffar på olika böjningar, till exempel rasism, rasistiska och så vidare.

diskriminering eller för lika rättigheter och möjligheter). Det kan också hända att de bedriver arbete som inte redogörs för eller som redogörs för mycket kortfattat i den översiktliga form som årsredovisningar har.

Sammanfattningarna av sökträffar har, främst på grund av den komprimerade formen i årsredovisningar, inte låtit sig disponeras efter de två ovan nämnda rubrikerna som sorterar sammanfattningarna av de redovisningar som tillsänts Forum för levande historia. Vi bedömer att metoden, trots dess begränsningar, på ett meningsfullt sätt kompletterar myndigheternas egna rapporteringar.

Pågående särskilda uppdrag

Det finns inte någon formell lista hos regeringen över vilka myndigheter som ingår i den nationella planen *Samlat grepp*. I följande tabell presenteras uppdrag som regeringen givit statliga myndigheter i särskild ordning som av Forum för levande historia bedöms vara relevanta för den nationella planen. Uppdrag som bedömts vara relevanta är sådana som nämns i den nationella planen, där referenser till planen eller begreppet ”rasism” finns i uppdragstexten samt uppdrag som det har informerats om på regeringens webbplats för den nationella planen⁷. I enstaka fall har uppdrag lagts till som inte kvalat in på ovan nämnda kriterier, men som av den berörda myndigheten har bedömts vara relevant för redovisningen.

Uppdrag i tabellen som efter redovisningsdatum markerats med asterisk (*) ingår i denna redovisning. De uppdrag som inte är markerade med asterisk avser Forum för levande historia att inkludera i kommande redovisningar.

Myndighet	Uppdrag	Redovisningsdatum
Barnombudsmannen (BO)	Uppdrag att inhämta erfarenheter från barn och unga som rör könsidentitet och intersexvariationer	31 mars 2021 ⁸
Barnombudsmannen (BO)	Uppdrag att undersöka vilka utvecklingsbehov och insatser som behövs för att göra skolan till en mer trygg och inkluderande plats för unga transpersoner och icke-binära	1 december 2021
Barnombudsmannen (BO)	Uppdrag att ta fram kunskap om barns och ungas utsatthet för rasism	1 december 2021
Boverket	Uppdrag att analysera risker för diskriminering och hinder för etablering på bostadsmarknaden	31 maj 2021
Brottsförebyggande rådet (Brå)	Uppdrag att göra en fördjupad studie om islamofobiska hatbrott	31 mars 2021*
Brottsförebyggande rådet (Brå)	Uppdrag att studera afrofobiska hatbrott	25 november 2022
Brottsförebyggande rådet (Brå)	Uppdrag att analysera vilka möjligheter som finns att inkludera hbtqi-personers utsatthet för brott, trygghet och förtroende för rättsväsendet i den Nationella trygghetsundersökningen	Beslut har offentliggjorts via pressmeddelande från regeringen. Datum för redovisning av uppdraget framgår ej av pressmeddelandet. ⁹
Brottsoffermyndigheten	Uppdrag att sprida utbildnings- och informationsmaterial om stöd till deltagare i det demokratiska samtalet som utsätts för hot och hat	31 mars 2021*

⁷ Regeringskansliet. (u.å.). *Samlat grepp mot rasism och hatbrott*. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/samlat-grepp-mot-rasism-och-hatbrott/> hämtad 2021-03-10.

⁸ Redovisningen från Barnombudsmannen hade inte tillgängliggjorts Forum för levande historia den 2021-03-02 varför den istället sammanfattas i nästkommande redovisning från oss.

⁹ Regeringskansliet. (2021). *Hbtqi-personers utsatthet för brott*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/03/hbtqi-personers-utsatthet-for-brott/> hämtad 2021-03-19

Myndighet	Uppdrag	Redovisningsdatum
Brottsoffermyndigheten	Uppdrag att förbereda en informationsinsats mot näthat	30 april 2021
Forum för levande historia	Samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Erbjuder utbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag	15 april 2021*, 15 april 2022
Forum för levande historia	Uppdrag att stärka förutsättningar för hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser	30 mars 2021*
Forum för levande historia	Uppdrag att ta fram och genomföra kompetensutvecklingsinsatser för offentligt anställda om likvärdigt bemötande oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck	1 mars 2021*, 1 mars 2022
Forum för levande historia	Uppdrag om nationell satsning med anledning av Malmöforumet 2020	30 november 2021
Forum för levande historia	Uppdrag att genomföra en kartläggning av kunskap inom ramen för planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott	24 september 2021
Länsstyrelsen Stockholm	Uppdrag att utveckla länsstyrelsernas arbete mot rasism på arbetsmarknaden	1 mars 2021*, 1 mars 2022
Länsstyrelsen Stockholm	Uppdrag att öka kunskapen om romska barns och ungas utsatthet för antiziganism	15 september 2021
Myndigheten för stöd till trossamfund (SST)	Uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar	1 mars 2021*
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF)	Utföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer	22 februari 2021*
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF)	Uppdrag att kartlägga och sammanställa kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor	1 juni 2022
Polisen	Uppdrag att vidta åtgärder mot rasism, hatbrott och andra brott som hotar demokratin	20 december 2020*
Polisen	Uppdrag att vidta åtgärder rörande kompetensförsörjning och kompetensutveckling avseende bekämpning av it-relaterad brottslighet	1 oktober 2020*, 1 december 2022
Sametinget	Förberedelser och förankring i det samiska samhället inför etablerandet av en sanningskommission	31 mars 2021*
Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet	Uppdrag att ta fram en forskningsöversikt och genomföra ett forskarseminarium	Genomförs i samband med Malmöforum 13–14 oktober 2021 (endast redovisning av medel)
Statens historiska museer	Uppdrag att utveckla en svensk version av installationen Dimensions in Testimony	31 november 2021 (endast redovisning av medel)
Statens medieråd	Genomföra kampanjen No Hate Speech Movement	16 november 2020*
Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)	Utökat om våldsbejakande extremistisk propaganda	15 februari 2021*
Vetenskapsrådet	Uppdrag att utlysa medel till forskningsprogram	1 mars 2021*

Myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlad grepp* genom sin ordinarie verksamhet är Brottsförebyggande rådet (arbete med hatbrottsstatistiken), Diskrimineringsombudsmannen (arbete mot diskriminering), Polismyndigheten (arbete mot hatbrott), Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet (arbete för minskad rekrytering till våldsbejakande ideologier, rörelser och rasistiska organisationer), Statens skolverk (arbete för att främja skolans värdegrund) och Åklagarmyndigheten (arbete mot hatbrott).

Mer kunskap, utbildning och forskning

I regeringens plan *Samlat grepp* står att regeringen anser att skolan är en nyckelinstitution i det långsiktiga främjandet av en värdegrund som utgår ifrån alla människors lika värde. Regeringen skriver att också andra offentliganställda än de som är verksamma inom skolan behöver ha relevant kunskap om rasism och liknande former av fientlighet. Även forskningen spelar en viktig roll för att belysa rasismen.

Myndigheter med uppdrag inom detta strategiska område är Barnombudsmannen, Forum för levande historia, Länsstyrelserna, Länsstyrelsen i Stockholms län, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Vetenskapsrådet, Sametinget, Skolverket, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet, Statens historiska museer och Statens kulturråd.

Barnombudsmannen: Årsredovisning¹⁰

Barns utsatthet för rasism

Regeringen gav 2020 Barnombudsmannen i uppdrag att utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ta fram och sammanställa kunskap om barns och ungas utsatthet för rasism. I uppdraget ingår att utifrån barns och ungas perspektiv kartlägga deras utsatthet för rasism.

Barnombudsmannen har under 2020 lämnat bidrag till forskare vid Stockholms universitet för att kartlägga aktuell forskning och relevanta studier inom området rasism. Kartläggningen ska vara klar i mars 2021 och ge en överblick av sakområdet och vilka eventuella luckor eller brister som finns i dag. Uppdraget redovisas den 1 december 2021.

Barns och ungas erfarenhet av könsidentitet och intersex

Barnombudsmannen ska inhämta erfarenheter från barn och unga om frågor som rör könsidentitet och intersexvariationer. Erfarenheterna ska samlas och spridas så att de kan utgöra ett stöd för barn och unga med transerfarenheter samt deras anhöriga. Under 2020 har Barnombudsmannen inhämtat och sammanställt kunskaper och erfarenheter via enkätundersökningar och fokusgrupper med personer inom berörda grupper.

¹⁰ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, våldsbef* eller främlingsfientl*. Däremot på etni*, hbtq, rasism* och hatbrott. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Hbtqi och skola

Barnombudsmannen fick under 2020 i uppdrag att undersöka vilka utvecklingsbehov och insatser som behövs för att göra skolan till en mer trygg och inkluderande plats för unga transpersoner och icke-binära. I arbetet ska myndigheten särskilt beakta vad som framkommit inom ramen för uppdraget att inhämta erfarenheter från barn och unga om frågor som rör könsidentitet och intersexvariationer och uppdraget som strategisk myndighet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

Hbtqi-strategisk myndighet

Regeringen har gett Barnombudsmannen i uppdrag att vara en av flera strategiska myndigheter med uppdrag att i sin verksamhet främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. I uppdraget ingår att identifiera och redovisa utvecklingsbehov, mål och aktiviteter som myndigheten avser att genomföra under 2020–2022.

Barnombudsmannen har påbörjat ett arbete för att integrera ett hbtqi-perspektiv i myndighetens verksamhet genom att se över styr- och stöddokument, interna kompetensbehov samt extern kommunikation med målgrupper i digitala kanaler. Det senare innebär att myndigheten ser över hur den använder språk i sina kanaler och hur den gestaltar barn och unga som tillhör hbtqi-gruppen i bilder. Ett arbete med att ta fram bilder som inkluderar barn och unga som ingår i gruppen har påbörjats.

Barnombudsmannen har också integrerat ett hbtqi-perspektiv i myndighetens arbete med strategiska mål. Vidtagna åtgärder har resulterat i förbättrade förutsättningar för att i myndighetens verksamhet belysa levnadsvillkor för barn och unga som är hbtqi-personer.

Barnombudsmannen har deltagit vid två nätverksträffar med övriga hbtqi-strategiska myndigheter. Vid den ena träffen deltog även representanter från hbtqi-organisationer. Vid nätverksträffarna har olika myndighetsuppdrag och rapporter presenterats och deltagande myndigheter har diskuterat gemensamma utmaningar i uppdragen.

Inom den europeiska samarbetsorganisationen ENOC har Sverige varit drivande för att barnkonsekvensanalyser samt rättigheter för barn och unga som är hbtqi skulle vara årets tema för hela Europa. Vikten av att kunna göra strategiska analyser ur ett barnrättsperspektiv är, menar myndigheten, grundläggande för ett systematiskt arbete utifrån barnkonventionen. Ett resultat av arbetet i ENOC är att kunskapen om barnkonsekvensanalyser har ökat bland de europeiska ombudsmannainstitutionerna. Ett annat resultat är att en deklaration har antagits på europeisk nivå.

Forum för levande historia: Regeringsuppdrag¹¹

Aktiviteter, resultat och målpuppfyllelse

Regeringen har givit Forum för levande historia uppdraget att genomföra en utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag. Målgrupp var inledningsvis personal i skolan och elever, men den har sedan vidgats till att omfatta yrkesgrupper som i sin myndighetsutövning eller publika verksamhet möter personer som utsätts för rasism eller liknande former av fientlighet. I den senare gruppen ingår exempelvis polisanställda, arbetsförmedlare och anställda inom socialtjänst.

Eftersom Forum för levande historia nu haft uppdraget under flera år har viktiga kunskaper och erfarenheter erhållits om målgruppernas behov och önskemål, vilka myndigheten har försökt tillgodose genom ständigt utvecklingsarbete. I april 2020 förstärktes uppdraget för att ge möjlighet till utveckling av verksamhetsanpassning av utbildningar, utveckling av utbildningar med fokus på offentliga verksamheters bemötande av allmänheten och att följa upp de långsiktiga effekterna av myndighetens utbildningar.

Under 2020 har myndigheten lagt ner tid på att ställa om fortbildningar till digitalt format. Trots pandemin har vi därför fortsatt kunnat erbjuda kunskapshöjande insatser och nå deltagare i hela landet. Vi har sammanlagt nått betydligt fler än tidigare år. Myndighetens bedömning är att digitaliseringen sänkt trösklarna för deltagande, inte minst för de som inte bor nära storstäder. Utvärderingen av fortbildningsverksamheten visar att det inte tycks finnas några större skillnader mellan fortbildningar som genomförts på plats eller digitalt, vare sig i upplevd kvalitet eller avseende effekter av insatserna. Några insatser har under året inte kunnat genomföras på grund av pandemin, såsom de som kräver en fysisk närvaro på arbetsplatser.

Under 2020 har vi genom olika former av fortbildningsinsatser gentemot skolpersonal nått 688 personer. Våra fortbildningsinsatser för andra offentliganställda har nått 3 217 deltagare. Totalt har 3 905 personer fortbildats genom regeringsuppdraget under 2020.

Aktiviteter för skolans personal

- **Läraryrfortbildningar och spridning av digitala klassrumsmaterial:**
Läraryrfortbildningar med föreläsningar och workshoppar om dagens antisemitism har anordnats i samarbete med Svenska kommittén mot antisemitism (SKMA).

¹¹ Regeringsbeslut Ku2020/02624. *Samordna och följ upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Erbjuder fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism och intolerans i historien och idag; Regeringsbeslut A2020/00948/MRB. Uppdrag till Forum för levande historia att genomföra utbildningsinsatser inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.*

Forum för levande historias och Svenska kommittén mot antisemitisms digitala undervisningsmaterial *Antisemitism då och nu*, som är utformat främst för lärare och elever i årskurs 7–9 och gymnasiet, har haft en stor spridning under året. Materialet ger kunskap om antisemitismens historia, orsaker, uttryck och konsekvenser samt judisk historia. Materialet syftar till att göra målgruppen bättre rustad att se och avkoda antisemitisk retorik och antisemitiska påståenden och stereotyper. Materialet har under året haft 70 765 sidvisningar, vilket är betydligt fler än föregående års 54 700.

Under året har också klassrumsmaterialet *Källkritik, historiebruk och rasism* kommunicerats. Materialet vänder sig till elever i årskurs 7–9 och gymnasiet. Syftet med materialet är att ge eleverna möjlighet att analysera, reflektera och därigenom utveckla sitt kritiska tänkande. Materialet har länge varit ett av myndighetens mest använda klassrumsmaterial, men har under året slagit rekord i antal sidvisningar. Sannolikt är detta en följd av att många skolor erbjudit sina elever digital undervisning i högre utsträckning under pandemin. Antalet visningar av elevernas startsida i materialet är fler än 160 000, vilket nästan är en fördubbling jämfört med föregående år.

- **Demokratisk beredskap mot rasism, antisemitism och antidemokratiska attityder (Dembra):** Sedan 2019 har myndigheten drivit pilotprojektet Dembra på två skolor. Dembra är utvecklat av det norska Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-Senteret). Genom projektet har skolorna erbjudits stöd för att genom ett systematiskt värdegrundsarbete identifiera behov, vägledning och uppföljning av eget arbete, samt kompetensutveckling av medarbetare med fokus på kunskap och metoder för att förhindra rasism och extremism. I slutet av året inleddes ett samarbete med Skolverket för att genomföra Dembra på fler skolor.
- **Webbkurser:** Under året har den lärarledda distanskursen *Att undervisa om rasism* genomförts. Fokus har legat på hur man som lärare kan utveckla sin undervisning i linje med skolans styrdokument. Kursen syftar bland annat till att stärka lärare i arbetet med rasismens uttrycksformer och historia.

Sedan 2019 har Forum för levande historia ett samarbete med förlaget Natur & Kultur och forskarna Emma Arneback och Jan Jämte för att erbjuda webbfortbildningen *Att motverka rasism i förskolan och skolan*. Kursens syfte är att sprida kunskap och metoder för att motverka rasism i förskola och skola. Ett utvecklingsarbete påbörjades under 2020 vilket lett till att kursen har uppdaterats och nu erbjuds kostnadsfritt.

Myndighetens utvärderingar av fortbildningarna för skolpersonal visar att samtliga deltagare som uppgett att de är verksamma lärare har angett svarsalternativen relevant/mycket relevant på frågan om fortbildningens relevans för lärarnas

yrikesroll. Cirka nio av tio deltagare angav att kursen har gett dem ökade kunskaper i hög/mycket hög grad för att undervisa om rasism. Nära samtliga respondenter säger sig ha fått ökade kunskaper, metoder och verktyg att använda vid undervisning om rasism i hög/mycket hög grad.

Aktiviteter för offentliganställda

- **Webbfortbildningen Kunskap om rasism och likvärdigt bemötande och andra insatser inom ramen för förstärkningsuppdraget:** I samband med att pandemin utbröt lanserade vi webbfortbildningen *Kunskap om rasism och likvärdigt bemötande* för offentliganställda. Fortbildningen vänder sig i första hand till personal inom offentlig sektor som möter invånare. Den är interaktiv och består av utbildningsfilmer, faktatexter, ljuddraman om bemötandesituationer och reflektionsövningar. Fortbildningen är uppdelad i tre delar: rasism i historien, rasism i dag och likvärdigt bemötande. Fortbildningen syftar till att erbjuda målgruppen handfasta verktyg för att arbeta mot rasism i den egna yrkesrollen.
Lärrarledda fortbildningar på temat likvärdigt bemötande där delar av webbfortbildningen använts har erbjudits anställda i Uppsala, Borås och Huddinge kommun.
- **Traditionella fortbildningar med verksamhetsanpassning när det är möjligt:** Myndigheten har sedan förra redovisningen fortsatt erbjudit lärrarledda fortbildningar till offentliganställda. Vi har under året genomfört sammanlagt 29 fortbildningstillfällen. Det digitala formatet har inneburit att vi både har haft större spridning och nått fler deltagare än tidigare år. Deltagaruppföljningar visar att 90 procent av respondenterna svarar att de är nöjda/mycket nöjda med fortbildningen som helhet. Cirka 60 procent av respondenterna tror att fortbildningen kommer leda till ytterligare aktiviteter på den egna arbetsplatsen.
- **Kalenderfortbildningar och konferenser:** De större kunskapshöjande insatser som under året har erbjudits offentliganställda är två kalenderfortbildningar och två konferenser. En kalenderfortbildning är en heldagsutbildning på fast datum öppen för enskilda offentliganställda att boka in sig på till skillnad från när en hel verksamhet tar del av en fortbildning på ett datum som de själva väljer.

Den ena kalenderfortbildningen var en grundläggande fortbildning i hbtqi-kompetens för myndighetsanställda och genomfördes av RFSL Stockholm på uppdrag av Forum för levande historia. Den andra handlade om rasismens historia, vardagsrasism, strukturell rasism och likvärdigt bemötande.

En konferens samarrangerades med Länsstyrelsen i Skåne och Malmö stad. Syftet med konferensen var att höja kunskapen om rasismens uttryck och

orsaker samt visa på exempel om hur offentliga aktörer kan arbeta med att motverka och förebygga rasism.

Tillsammans med Svenska kommittén mot antisemitism arrangerades en konferens på temat *Radikalknationalism, konspirationsteorier och antisemitism då och nu*. Konferensen riktade sig till journalister, beslutsfattare, forskare, lärare, myndigheter och organisationer som arbetar med att förebygga och motverka rasism och politisk extremism.

- **Digitala resurser:** Vi har gjort en samlingssida på myndighetens webbplats där utbildningsmaterial, rapporter, poddar, filmer och evenemang på temat rasism samlas.

Myndighetens poddcast *Prata rasism* består av elva avsnitt. Sex avsnitt belyser forskares olika perspektiv på rasism och fem fokuserar på vad offentlig sektor kan göra i arbetet mot rasism. Poddarna har under året haft fler än 20 000 nedladdningar och klick på play.

Myndigheten har sedan tidigare tagit fram sex korta dramatiserade filmer som väcker frågor om rasism. Filmerna kan användas som underlag för diskussion vid exempelvis arbetsplatsträffar eller fortbildningar. Under 2020 har dessa syn- och teckenspråkstolkats. Filmerna finns även textade på engelska och svenska. Under året har filmerna visats mer än 11 000 gånger.

- **Kartläggning av förekomst av antisemitiska attityder:** År 2005 genomfördes studien *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige* av Forum för levande historia och Brottsförebyggande rådet. Under 2020 beslutade myndigheten att genomföra en ny undersökning på samma tema. Syftet med undersökningen är att bidra till ett förbättrat kunskapsläge om antisemitismen och därigenom stödja verksamhet för att motverka antisemitism i samhället. Rapporten publiceras under våren 2021.

Samtal, erfarenhetsutbyten eller samverkan har ägt rum med bland annat: Försäkringskassan, polisen, länsstyrelser, Arbetsförmedlingen, Skolverket, MUCF och SKR:s ECCAR-kommuner.

Myndigheten har i genomförandet av uppdraget samverkat med bland andra Uppsala universitet och Statskontoret gällande utbildningsinsatser för offentliganställda. Vi bedömer att samverkan mellan olika utbildningsarrangörer skulle kunna bidra till minskad perspektivträngsel (det vill säga att verksamheter upplever det som svårt att få ihop olika dimensioner av ett aktivt rättighetsarbete). Vi ser det som en önskvärd utveckling att de myndigheter som har i uppdrag att arbeta med fortbildning/utbildning inom nära angränsande sakområden, för anställda inom stat och kommun, samordnar sig på ett mer tydligt sätt.

Framtida behov

Forum för levande historia har uppdragit till Strategirådet att utvärdera den fortbildningsverksamhet som vi har genomfört inom ramarna för uppdraget (för att ta del av utvärderingen i dess helhet, se bilaga 5).

Utvärderingen visar att både lärare och offentliganställda genom fortbildningarna har fått en stärkt förmåga att agera antirasistiskt, särskilt på kortare sikt. Fortbildningarna bedöms i utvärderingen ha haft ett relevant innehåll i relation till deltagarnas behov. Det framhålls att en central framgångsfaktor är den höga kvaliteten i fortbildningarnas genomförande, exempelvis vad gäller kompetenta utbildare och ett interaktivt upplägg som främjar lärande. En utmaning är att säkerställa effekter på lång sikt. Här är stödet från ledningarna i samarbetsorganisationerna (exempelvis skolor, kommunala och statliga förvaltningar) avgörande för att arbetet ska bli långsiktigt.

Forum för levande historia drar, med utgångspunkt i utvärderingen av verksamheten, slutsatsen att de långsiktiga effekterna i de mottagande organisationerna troligtvis skulle förbättras om myndigheten erbjöd mer processtöd till målgruppen. Att göra det skulle kräva mer personalresurser och innebära att chefer och strateger bör vara primär målgrupp för insatserna. En bedömning som Strategirådet gör i utvärderingen är att det finns en efterfrågan på ytterligare verksamhetsanpassat innehåll. Det behöver bland annat utvecklas modeller för hur man kartlägger och följer upp den egna verksamheten i relation till rasism.

Vi har under året fått in fler förfrågningar om fortbildningar än vad vi har kunnat erbjuda och fick stänga möjligheten till intresseanmälningar gällande fortbildningar för offentliganställda, fastän vi avstått från att annonsera om dessa.

Vår samlade bedömning är att Forum för levande historias fortbildningar är efterfrågade och att det finns en potential att utveckla arbetet mer än vad våra nuvarande resurser ger möjlighet till. För att även fortsättningsvis kunna erbjuda den diversifierade målgruppen fortbildningar med hög kvalitet krävs en förstärkning av myndighetens ekonomiska resurser. Det är önskvärt att en sådan förstärkning blir långsiktig för att myndigheten ska ha goda förutsättningar att planera och genomföra högkvalitativ verksamhet.

Forum för levande historia: Regeringsuppdrag¹²

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Myndigheten har fått i uppdrag av regeringen att ta fram och genomföra kompetensutvecklingsinsatser för offentligt anställda för att stärka kunskapen om hbtqi-personers rättigheter och möjligheter. Forum för levande historia avser att göra detta genom att ta fram en webbfortbildning som ger kunskap om hbtqi och likvärdigt bemötande.

Brister i bemötandet av hbtqi-personer riskerar att minska tilliten för det offentliga och begränsa individers möjligheter att utöva sina rättigheter. Myndighetens övergripande syfte med uppdraget är att genom fortbildningsinsatser bidra till att öka kunskap och medvetenhet inom offentlig sektor för att därigenom stärka hbtqi-personers rättigheter och möjligheter i bemötandesituationer.

Målgrupp för webbfortbildningen är offentliganställda som möter allmänhet, exempelvis på service- eller medborgarkontor eller via telefon till kundtjänst. I målgruppen ingår även personal, chefer och strateger vid kommunal verksamhet, arbetsförmedling, försäkringskassa, polis och statens servicecenter.

Uppdragets genomförande är i ett tidigt skede. Mot denna bakgrund är det för tidigt att göra bedömningar av uppnådda resultat och måluppfyllelse. En projektplan har tagits fram för arbetet. Ett viktigt underlag har varit rapporten *Likvärdigt bemötande i myndigheter. Fokus på hbtqi och antirasism* som Kontigo tog fram på uppdrag av Forum för levande historia år 2019. Rapporten sammanfattade en kartläggnings- och metodutvecklingsinsats för att kvalitetssäkra offentliga organisationers bemötande av allmänheten med fokus på rasism och hbtqi-frågor. En konsult har upphandlats som på myndighetens uppdrag ska utveckla webbfortbildningen.

Framtida behov

Myndigheten bedömer att fortbildningsinsatser på området är efterfrågade och kommer att göra en bedömning av huruvida det är lämpligt att komplettera webbfortbildningen med vissa fysiska fortbildningsinsatser.

¹² Regeringsbeslut A2020/02252. Uppdrag att ta fram och genomföra kompetensutvecklingsinsatser för offentligt anställda om likvärdigt bemötande oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Forum för levande historia: Regeringsuppdrag¹³

Aktiviteter, resultat och måloppfyllelse

Forum för levande historia har fått ett uppdrag rörande hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser. Det är ett kunskapsområde som myndigheten har mångårig erfarenhet av att arbeta med. Syftet med uppdraget är att stärka kvaliteten på hur hågkomstresor förbereds och genomförs, samt att ge möjlighet för fler att kunna genomföra resor med hög kvalitet. I uppdraget ingår bland annat att uppdatera, vidareutveckla och sprida stödmaterial om hur hågkomstresor kan genomföras och att genomföra utbildningsinsatser för pedagoger och rektorer. Sammanfattningen avser myndighetens arbete med hågkomstresor sedan vi tilldelades uppdraget.

Pandemin har i hög grad påverkat uppdragets genomförande eftersom flera resor inte varit möjliga att genomföra. Resurser har därför flyttats från resor till produktion och utveckling av pedagogiska material.

Nedan följer exempel på aktiviteter som genomförts inom ramarna för uppdraget.

Högskolekursen Histografi, exkursionspedagogik och Förintelsens minnesplatser: Kursen som är på 7,5 högskolepoäng har genomförts vid sex tillfällen med totalt 133 antagna studenter. I mars 2020 hade 64 studenter slutfört kursen. Två kursomgångar pågår fortfarande. Kursen genomförs i samarbete med Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet. Den syftar till att stärka kvaliteten på framtida studieresor som kommer att arrangeras av kursdeltagarna. Kursen har fått höga betyg av deltagarna och söktrycket har varit högt.

Kurs om Förintelsen på Yad Vashem för lärare: Yad Vashem ligger i Jerusalem och är en minnesplats, ett museum, en forskningsinstitution och ett utbildningscenter i frågor om Förintelsen. En kurs för lärare var planerad till hösten 2020, men har flyttats till slutet av 2021. Istället har två digitala seminarier arrangerats tillsammans med Yad Vashem och Segerstedtinstitutet.

Rapporten Besöksmål Auschwitz – om svenska resor för elever till Förintelsens minnesplatser: En rapport har på uppdrag av Forum för levande historia och Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet författats av doktoranden Ola Flennegård. Rapporten visar att området hågkomstresor är obeforskat, rapporten är den första studien som genomförts om svenska resor till Förintelsens minnesplatser. Den visar att var tredje svensk kommun har skolpersonal med erfarenhet av att genomföra resor. Ett annat resultat är att resorna ofta finansieras inom ramen för skolornas budget, genom externa finansiärer samt elevers insamlings- och försäljningsarbete. Rapporten har inte bekostats av uppdragsbudgeten, men

¹³ Regeringsbeslut Ku2018/01169/DISK. Uppdrag till Forum för levande historia att stärka förutsättningar för hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser.

varit ett viktigt underlag i arbetet. Tre regionala seminarier har genomförts med utgångspunkt i rapporten. Den har även presenterats på De svenska historiedagarna.

Lärarfortbildningar och seminarier: 150 personer har nåtts av fortbildningar och seminarier där hågkomstresor varit i fokus. Temat har också ingått som en del i andra fortbildningsinsatser som myndigheten har genomfört. Därigenom har uppskattningsvis flera hundra lärare informerats om uppdraget och syftet med hågkomstresor.

Utveckling av webbplats: En särskild del av myndighetens webbplats fokuserar på hågkomstresor. Under februari–december 2020 registrerades 637 återkommande besökare. På sidan finns reseguider, podd, tips på förberedelser, genomförande och uppföljning av hågkomstresor med mera. En marknadsföringsinsats av dessa material har genomförts.

Resekompendium som beskriver Förintelsen i Norge: Ett resekompendium som togs fram 2019 har under 2020 uppdaterats och utvecklats på temat. Kompendiet färdigställs under 2021. Syftet med detta kompendium är att studera Förintelsen i Norge och hur de norska judarna drabbades av den nazityska ockupationen och Quislingregeringens införande av diktatur. En digital fortbildning och en filmad föreläsning med panelsamtal har erbjudits lärare som alternativ till resa. Arbetet har genomförts i samarbete med Voksenåsen, norska museer och institutioner som arbetar med frågor om Förintelsen i Norge. En hågkomstresa till Norge har genomförts för 15 lärare. En motsvarande resa har flyttats fram på grund av pandemin.

Samverkansprojekt med romska organisationer för att utveckla resekoncept för att studera Folkmordet på romer under Förintelsen i Polen: Ett material vars fokus är på att studera folkmordet på romer under den nazityska ockupationen av Polen tas nu fram. Materialet innehåller historiska fakta, förslag på platser att besöka och vittnesmål. Den romska organisationen È Romani Glinda och Södertörns högskola och dess brobygggarutbildning har varit viktiga samarbetspartner i detta arbete. En resa med tillhörande förseminarium har genomförts för 20 lärare och brobyggare. En motsvarande resa har flyttats fram i tid på grund av pandemin.

Studieresa till Förintelsens minnesplatser i Polen för riksdagsledamöter: 22 riksdagsledamöter deltog på denna resa.

Övriga insatser:

- Vid Bok & Bibliotek 2020 lyftes arbetet vid ett seminarium som arrangerades av Forum för levande historia, Voksenåsen, Hanaholmen och Forskartorget.
- En artikel om uppdraget har publicerats i *Historielärarnas årsbok 2020*.
- Forum för levande historia och SKMA erbjuder årligen lärare som arbetat länge med dessa frågor en fortbildningsträff som ger fördjupade kunskaper om

Förintelsens historia. Under 2020 var det på grund av pandemin inte möjligt att genomföra en sådan träff, men en motsvarande träff är planerad 2021.

- Samarbete har inletts med Svenska kyrkan vad gäller fortbildning av personal i demokratifrågor. I Svenska kyrkan finns bland annat församlingspedagoger och ungdomsledare som arrangerar studieresor till Förintelsens minnesplatser för konfirmander. Temat för fortbildningarna är ”hotet mot demokratin”, och det har funnits viktiga innehållsliga paralleller till detta uppdrag. Insatserna har inte bekostats via uppdragsbudgeten.
- Segerstedtinstitutet, Forum för levande historia och flera andra aktörer söker finansiering via Erasmus för att utveckla en app som kan vara ett verktyg för lärare och andra som genomför studieresor till Förintelsens minnesplatser. Ansökan lämnas sannolikt i maj 2021.
- Myndigheten har samverkat med Segerstedtinstitutet, SKMA, Skolverket, Södertörns högskola, É Romani Glinda, Voksenåsen, norska institutioner som HL-Senteret och Judiska museet. Med flera av dessa aktörer har samarbetsavtal eller avsiktsförklaring skrivits.

Deltagarna på resorna med temat Förintelsen i Norge och med temat Folkmordet på romer under Förintelsen var mycket nöjda med samtliga delar i reseuppläggen. Båda grupperna lyfte fram de teman som resorna hade som i allmänhet förbisedda i Sverige när det gäller Förintelsens historia. Forum för levande historia bedömer därmed att uppdraget har utgjort ett konkret bidrag till att fylla luckor när det gäller kunskap om Förintelsens historia.

Framtida behov

Forum för levande historia bedömer att hågkomstresor spelar en viktig roll för att lära om antisemitism, antiziganism och liknande former av intolerans, liksom om hoten mot demokratin.

Vi har fått signaler från lärare att hågkomstresorna är en viktig pedagogisk metod, men ofta svåra att genomföra på grund av skolornas ansträngda ekonomi. Detta är viktigt att beakta i det fortsatta arbetet. Forum för levande historia ser det som önskvärt att fler elever ska få ta del av hågkomstresor och att staten stöttar dessa verksamheter. Forum för levande historia ser sig som en naturlig part när det gäller att skala upp och utveckla hågkomstreseverksamheten.

Arbetet med hågkomstresor står inför olika utmaningar. En utmaning är hur klimatförändringarna påverkar möjligheterna att göra dessa resor. En annan är pandemiers påverkan. Möjligheterna att genomföra både miljömässigt anpassade och smittsäkra resor är en avgörande framtidsfråga för verksamheten.

Forum för levande historia och Skolverket arbetar tillsammans för att sprida kunskap om didaktiska frågor som rör undervisning om Förintelsen. Utgångspunkt

för arbetet är International Holocaust Remembrance Alliances (IHRA:s) rekommendationer på området. Dessa översätts nu till svenska. Samarbetet med Skolverket har potential att utvecklas ytterligare.

Ett annat möjligt utvecklingsområde är att titta närmare på hur Svenska kyrkan arbetar med hågkomstresor för konfirmandgrupper. För att kunna genomföra insatser på detta område krävs resursförstärkning.

I och med beslutet om fortsättning på uppdraget under 2021 kommer arbetet att fortgå. Lärdomar och erfarenheter från insatserna kommer långsiktigt att inkorporeras i myndighetens fortbildningsutbud. Det gäller både myndighetens roll som arrangör av hågkomstresor och kurser samt som tillhandahållare av stödmaterial inom ämnesfältet.

Forum för levande historia: Årsredovisning¹⁴

Myndigheten har i uppdrag att främja arbete med demokrati och mänskliga rättigheter. Samtidigt som myndighetens verksamhet är förankrad i historien står den stadigt i samtiden. Värderingar som demokrati och mänskliga rättigheter utmanas ständigt och måste återerövas av varje ny generation. Med utgångspunkt i Förintelsen arbetar myndigheten därför aktivt för att främja demokrati och mänskliga rättigheter. I detta ligger även att motverka rasism och förmedla värderingen om alla människors lika värde. Dessa teman återkommer i hela myndighetens verksamhet, till exempel i utställningar, workshoppar, rapporter, filmer, utbildningar och seminarier samt på webbplatsen.

På myndighetens webbplats finns fördjupningsmaterial samlade tematiskt. Där finns ingångar för till exempel demokrati, Förintelsen, kommunistiska regimers brott mot mänskligheten och rasism.

Forum för levande historias bibliotek är specialiserat på ämnesområdena Förintelsen, folkmord samt brott mot mänskligheten under kommunistiska regimer. Myndigheten har även litteratur inom områdena demokrati, mänskliga rättigheter, rasism och hbtq.

¹⁴ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, våldsbej* eller etni*. Däremot på hatbrott*, främlingsfientl*, rasis* och hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor: Regeringsuppdrag¹⁵

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Myndigheten har sedan 2014 haft uppdraget att främja en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer. Syftet med uppdraget är att skapa en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer och att motverka homo-, bi-, trans- och queerfobi bland unga. Bakgrunden till uppdraget är att unga hbtq-personer återkommande drabbas av olika fientliga uttryck, exempelvis hbtq-fobi. Gruppen unga hbtq-personer är i högre grad utsatta för diskriminering, kränkande behandling och våld, både i jämförelse med unga generellt och med vuxna hbtq-personer. Det gör att psykisk ohälsa, självmordstankar och självmordsförsök är vanligare bland unga hbtq-personer än bland andra unga. Skolan är den plats där kränkningar och våld mot unga hbtq-personer vanligen sker. Skolan är samtidigt, menar MUCF, en arena där det är nödvändigt att förstärka befintligt arbete med mänskliga rättigheter.

Uppdragets huvudsakliga målgrupp har fram till 2020 varit personal och skolledning inom grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan. Under året har myndigheten beslutat att rikta insatser inom ramarna för uppdraget till rektorer och andra beslutsfattare inom skolområdet som primär målgrupp eftersom denna grupp har möjligheter att påverka förutsättningarna för arbetet med hbtq-frågor i skolor.

Under 2020 har följande aktiviteter genomförts:

- Konferensen *Så leder du hbtq-arbetet i förskola och skola* arrangerades i samarbete med Skolverket och Diskrimineringsombudsmannen. Målgrupp var rektorer, andra ledare i skolan och lärare. 250 personer deltog på konferensen. Syftet med konferensen var att ge deltagarna kunskap och redskap för att bedriva ett effektivt och ändamålsenligt arbete för lika rättigheter och möjligheter för alla elever och barn oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. På en utvärderingsfråga om i vilken utsträckning konferensen motsvarade deltagarens förväntningar svarade 74 procent i ganska stor eller mycket stor utsträckning. På en fråga om huruvida konferensen gett användbara kunskaper för fortsatt arbete svarade 69 procent i ganska stor eller mycket stor utsträckning.
- Spridning av metodmaterialet *Öppna skolan* till skolpersonal i grundskolans årskurs 7–9 och gymnasiet. Materialet har spridits via konferenser, myndighetens webbplats och digitala kanaler samt utbudet.se.

¹⁵ Regeringsbeslut 2016/01669/DISK. *Insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer.*

- Framtagande av ny kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor. Dels genom en intervjustudie, dels genom en genomlysning av statistik från *Nationella ungdomsenkäten*. Kunskapen kommer att användas inom uppdraget och spridas under 2021. Intervjustudien fångar in unga hbtq-personers egna röster och erfarenheter av trygga och stärkande miljöer. Statistiken är tänkt att bidra till att följa utvecklingen för unga hbtq-personer.

Inga skolutbildningar genomfördes under 2020. Pandemin har skyndat på en digital utveckling som redan var planerad inom uppdraget. För att nå så många skolor som möjligt vill myndigheten ställa om till att i första hand sprida kunskap genom digitala seminarier, utbildningar och konferenser. Myndigheten har också beslutat att ta fram en webbutbildning under 2021. Att ta fram webbutbildningar bedöms vara kostnadseffektivt och ge förutsättningar att nå många.

Under året har myndigheten genomfört samrådsmöten med följande civilsamhällesorganisationer med fokus på hbtq-frågor: RFSL, RFSL Ungdom, Lesbisk makt, Transammans och FPES.

MUCF skriver att hbtq-perspektivet är väl förankrat i ordinarie verksamhet, inte minst eftersom det är inskrivet i myndighetens instruktion.

Framtida behov

För att insatserna ska få större effekt gör myndigheten nämnda prioriteringar rörande digitalisering och skolledning som målgrupp.

MUCF bedömer att genomförda insatser inte är tillräckliga i relation till uppdragets övergripande mål. Myndigheten föreslår att uppdraget permanentas genom att skrivas in i myndighetens instruktion. Myndigheten bedömer att uppdraget är skalbart och går att genomföra i liten omfattning motsvarande dagens nivå, med en rambudget på runt 2 miljoner kronor. Det kan även genomföras på en mer nationellt omfattande nivå med webbutbildning, yrkesspecifika workshoppar och stöd för beslutsfattare och strateger inom skolväsendet med en ram på runt 10 miljoner kronor.

Statens skolverk: Årsredovisning¹⁶

Enligt Skolverkets instruktion ska myndigheten integrera mänskliga rättigheter i sin verksamhet. Skolverket ska bland annat särskilt arbeta med nationella minoriteter, är en av de hbtq-strategiska myndigheterna och ska genom detta uppdrag främja hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter.

¹⁶ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, våldsbef*, etni*, hatbrott*, främlingsfientl* eller rasis*. Däremot på hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

De insatser som myndigheten gör gentemot sina målgrupper kopplat till mänskliga rättigheter fokuserar vanligen på värdegrundsuppdraget och specifika skrivningar i skolans styrdokument om till exempel jämställdhet, sex och samlevnad eller barnkonventionen.

Under 2020 har Skolverket deltagit i nätverksmöten med de andra hbtq-strategiska myndigheterna och representanter från civilsamhällesorganisationer.

Skolverket är sammankallande för Skolnätverket för hbtq-frågor, ett nätverk för representanter i myndigheter, civilsamhällesorganisationer, kommuner och regioner som arbetar med hbtq-frågor gentemot förskola och skola.

I de kartläggningar som genomfördes inom ramen för Skolverkets hbtq-strategiska arbete 2019 framkom att insatser krävs för att öka kunskapen om huvudmännens ansvar för systematiskt arbete med hbtq-frågor. En åtgärd som har genomförts under 2020 var därför planering och förberedelse för konferensen *Att leda hbtq-arbete i förskola och skola*. Konferensen genomfördes i samarbete med två andra hbtq-strategiska myndigheter, Diskrimineringsombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Målgrupp var ledare i skola och förskola och cirka 250 personer deltog vid konferensen. Skolverkets bedömning är att intresset från målgruppen är stort och myndigheten planerar därför att genomföra ett antal webinarier under 2021 på samma tema som konferensen.

Myndigheten har enligt sin instruktion ett samlat ansvar för frågor om de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken, vilket innefattar att verka samlande, stödjande och pådrivande. Skolverket ska bidra till att uppnå den nationella minoritetspolitikens mål genom att ge nationella minoriteter möjlighet att ta del av sina rättigheter inom skolväsendet.

Vetenskapsrådet: Regeringsuppdrag¹⁷

Aktiviteter, resultat och måloppfyllelse

Vetenskapsrådet bedriver på regeringens uppdrag i samråd med Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) ett forskningsprogram om rasism sedan 2016. Forskningsprogrammet omfattar 20 miljoner kronor per år.

Utlysningar har inom ramarna för forskningsprogrammet genomförts två gånger. Den första utlysningen av fleråriga projektbidrag var 2016. Ramen var då på 80 miljoner kronor under fyra år (2016–2019). Totalt beviljades 17 projektbidrag. Senast i mars 2022 ska dessa bidrag vara ekonomiskt och vetenskapligt återrapporterade till Vetenskapsrådet.

¹⁷ Regeringsbeslut U2020/06608, U2020/06666, U2016/00588/F. Uppdrag att utlysa medel för ett forskningsprogram inom området rasism.

En andra utlysning av medel inom programmet skedde under 2019. Ramen var då på 71 miljoner kronor fördelat på fyra år (2019–2022). 18 bidrag beviljades.

De bidrag som beviljades vid utlysningen 2019 omfattar en bred sammansättning av ämnen inom samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning med inriktning på frågor om rasism och diskriminering: bildkonst, historia, juridik, kulturstudier, medievetenskap, psykologi, sociologi, studier av offentlig förvaltning, tvärvetenskapliga studier inom samhällsvetenskap samt övrig samhällsvetenskap.

De frågeställningar som behandlas i forskningen är exempelvis: användningen av termerna ”ras” och ”rasism” på internet och i sociala medier, rasism och diskriminering bland unga, etnisk diskriminering i rättsliga sammanhang, rasdiskriminering hos svenska etniska minoriteters ungdomar, diskriminering bland offentliga tjänstemän, hur medicinsk forskning, policy och klinisk praktik hanterar etniska skillnader i hälsa, svensk rasforskning från 1930- till 1970-tal, kvinnors erfarenhet av islamofobi samt inkludering och exkludering på arbetsmarknaden.

Under 2020 genomförde Vetenskapsrådet i samarbete med Forte en vetenskaplig konferens med namnet *Research on Racism and Discrimination: Where Are We and Where Are We Heading?*. Konferensen genomfördes digitalt och riktade sig i första hand till forskare som beviljats medel inom ramen för forskningsprogrammet. Syftet var dels att presentera resultat och lärdomar från de projekt som genomfördes inom ramarna för programmet under 2016–2019, dels att ge de forskare som beviljats medel för perioden 2019–2022 möjlighet att redogöra för sin planerade forskning, samt att ge de deltagande forskarna möjlighet att träffas och utbyta erfarenheter och perspektiv. Sammanlagt var 56 personer anmälda till konferensen.

Framtida behov

Inga framtida behov presenteras i Vetenskapsrådets redovisning.

Vetenskapsrådet: Årsredovisning¹⁸

Myndigheten redogör i sin årsredovisning för forskningsprogrammet inom området rasism. Detta redovisas ovan.

¹⁸ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, etni*, främlingsfientl*, hbtq, våldsbej* eller hatbrott. Däremot på rasis*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet: Årsredovisning¹⁹

Nationella sekretariatet för genusforskning

Sekretariatet främjar genusforskning inom universitets- och högskolesektorn och bidrar till kunskapsutvecklingen för hållbara villkor för arbetsliv, utbildning och forskning. Verksamheten är forskningsdriven och har nationell, nordisk och internationell samverkan i fokus. Sekretariatet är en nationell resurs för kunskap om genus och jämställdhet på många olika sätt och i en mängd olika sammanhang. Ett nytt tema i sekretariatets verksamhet för 2020 var exempelvis unga hbtqi-personers välmående.

Segerstedtinstitutet

Institutet är ett nationellt resurscentrum för kunskap kring förebyggande arbete mot våldsutövande ideologier, strukturer och rasistiska organisationer.

Institutets arbetsformer har påverkats av pandemin. Utbildningar ställdes snabbt om till att genomföras digitalt och på distans. Där utbildning och samverkan inte varit möjlig har verksamheten disponerats om till forskning. Under hösten omdisponerades därför merparten av institutets resurser till forskningsverksamheten. Samtidigt ökade efterfrågan på digital fortbildning från institutets målgrupper, vilket har bidragit till att fler personer kunnat nå jämfört med tidigare.

Under året har Segerstedtinstitutets forskning resulterat i 13 vetenskapliga artiklar, böcker, bokkapitel, rapporter och konferensbidrag. Institutet bedriver sex fleråriga och två ettåriga forskningsprojekt. Ettåriga projekt som skulle ha rapporterats 2020 har förlängts med anledning av pandemin. Under året har forskare vid institutet beviljats medel från Vetenskapsrådet för ett flerårigt forskningsprojekt.

Samverkan med kommuner, andra myndigheter och civilsamhället har anpassats till de nya förutsättningarna under pandemin. Nya samarbeten har etablerats med drygt tio kommuner under 2020. Detta har bidragit till ytterligare ökad efterfrågan på fortbildning. Institutets akademiska kurser som kräver närvaro på campus har skjutits till kommande läsår. Den ökade efterfrågan på fortbildning förväntas kvarstå under 2021, samtidigt som söktrycket till de akademiska kurserna kan antas komma att öka.

Under 2020 har institutet utbildat cirka 13 000 personer genom fortbildningsverksamheten och 56 studenter. Motsvarande 11,25 helårsstudenter hann examineras innan deras kurser avbröts på grund av pandemin.

¹⁹ I fallet med Segerstedtinstitutet har Göteborgs universitets årsredovisning för 2020 sökts igenom i dess helhet enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga träffar på homofob*, främlingsfientl*, hatbrott* eller etni*. Däremot på våldsbej*, rasis* och hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Segerstedtinstitutet ingick under 2019 ett samarbetsavtal med Yad Vashem i Jerusalem. [Forum för levande historia är också part i detta samarbetsavtal, Forum för levande historias anmärkning]. Arbetet med att genomföra samarbetet har försvårats till följd av pandemin. Institutet är förberett på att återuppta detta arbete under 2021.

Statens historiska museer: Årsredovisning²⁰

Myndigheten är huvudman för flera forskningsprojekt. Ett heter *Det delade landet* och handlar om samisk historia och mångkulturalitet ”före det moderna” och studerar samisk närvaro i Syd- och Mellansverige. I fokus för projektet är det så kallade ”sockenlappssystemets” uppkomst, samt ”etnisk proletarisering” i Sverige under tidigmodern tid. Projektet är tvåårigt, finansieras av Riksantikvarieämbetet och drivs av en forskare som är anställd vid Statens historiska museer.

Under 2020 utkom slutpublikationen för projektet *Antiziganismen och samlingarna – kunskapsproduktion och samlande vid kulturhistoriska museer och arkiv under 1900-talet*. Projektet syftade till att ge nya perspektiv på kunskapsproduktion och samlande vid minnesinstitutioner vad gäller fotografier, frågelistor, anteckningar och föremål. Projektet bedrevs tillsammans med Institutet för språk och folkminnen och har finansierats av Riksantikvarieämbetets medel för centrala museers forskning.

Riksantikvarieämbetet har även finansierat forskningsnätverket *Kulturarvet och den tvärvetenskapliga genusforskningen* som länkat samman kulturarvsforskning och genusforskning. Genom projektet har boken *Den outställda sexualiteten. Liten praktika för museers förändringsarbete* tagits fram.

Statens kulturråd: Årsredovisning²¹

Horisontella rättighetsperspektiv

Kulturrådet har flera uppdrag på området lika rättigheter och möjligheter genom sin myndighetsinstruktion, sitt regleringsbrev och olika tidsbegränsade uppdrag. I sin samlade strategi för lika rättigheter och möjligheter ingår områdena jämställdhet, breddat deltagande och samarbete, tillgänglighet samt hbtq-frågor.

²⁰ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, våldsbej*, hatbrott*, främlingsfientl*, rasis* eller hbtq. Däremot på etni*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

²¹ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, våldsbej*, hatbrott*, främlingsfientl* eller rasis*. Däremot på etni* och hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Under första delen av året bedrevs inom myndigheten ett arbete med att utveckla och förtydliga strategiska och långsiktiga målsättningar inom nämnda områden. Arbetet pågick fram till dess att pandemin bröt ut, men behövde därefter pausas på grund av den ökade arbetsbelastningen inom myndigheten.

Myndighetens samlade bedömning är att den på ett tillfredställande sätt har integrerat olika rättighetsperspektiv i sin löpande bidragsgivning och verksamhet som helhet. Samtidigt, menar Kulturrådet, kvarstår behov av att fortsatt utveckla strategiska och långsiktiga målsättningar, liksom hur myndigheten arbetar med kunskapsförmedling, främjande arbete och ändamålsenlig uppföljning inom de respektive områdena.

Myndighetens arbete för barn och unga utgår från barnkonventionen. Där står att alla barn har rätt att delta i det konstnärliga och kulturella livet av eget intresse och på egna villkor. Rättigheterna gäller alla barn, oberoende av bostadsort, socioekonomiskt sammanhang, funktionsnedsättning eller etnicitet. Kulturrådet skriver i sin årsredovisning att myndigheten arbetar för att skapa förutsättningar för att det professionella kulturutbudet för barn och unga ska kännetecknas av hög konstnärlig kvalitet och förnyelse. Det gör de bland annat genom sin bidragsgivning, där ett barn- och ungdomsperspektiv finns med i beredningen av ansökningar inom samtliga bidrag som myndigheten beviljar stöd inom.

Enligt de kulturpolitiska målen ska allas möjlighet till kulturupplevelser och till eget skapande främjas. Under året har arbete pågått med en uppföljning av hur de regioner och verksamheter som får stöd genom kultursamverkansmodellen har arbetat med breddat deltagande i kulturlivet. Med breddat deltagande avses att konst och kultur ska komma breda grupper av invånare till del utifrån aspekter som till exempel socioekonomiska och geografiska förhållanden samt diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Uppföljningen fokuserar främst på ett publik-, besökar- och användarperspektiv.

Att nå ut bredare och sänka trösklarna för att fler ska kunna ta del av kultur oberoende av ekonomi, kön, sexuell läggning eller etnisk och kulturell bakgrund är, enligt myndigheten, en fortsatt utmaning för kulturpolitiken och en aspekt som beaktas i bedömningen av myndighetens bidragsgivning. Myndigheten behöver i detta arbete fortsatt konkretisera och förtydliga begrepp samt utveckla metoder för såväl främjandeinsatser som uppföljning.

Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck

Kulturrådet är sektorsansvarig myndighet inom kulturområdet för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Myndigheten strävar efter att integrera ett hbtq-perspektiv i all sin verksamhet. Den har också ett regeringsuppdrag kopplat till detta.

Inom ramen för myndighetens ordinarie bidragsgivning beviljade myndigheten under året ansökningar som på olika sätt främjar och stödjer hbtq-personers rättigheter, bland annat inom satsningen *Bokstart* som vänder sig till föräldrar och vuxna i små barns närhet, med syfte att stimulera språkutveckling. Flera bokstartprojekt arbetade specifikt inom hbtq-certifierade bibliotek och verksamheter, och projekten var inriktade på att stärka familjer genom inkluderande bemötande och arbetssätt.

Via sin webbplats och sociala medier sprider myndigheten information till relevanta aktörer om nyheter, kulturprojekt och kulturverksamheter som arbetar med att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Myndighetens insatser ska vid behov koordineras och genomföras med de andra hbtq-strategiska myndigheterna. Myndigheten ska också samverka med organisationer som företräder hbtq-personers rättigheter. Kulturrådet har bidragit med information och spridit kunskap inom ramen för sitt uppdrag och menar att samverkan med andra myndigheter och organisationer är värdefull för att sätta frågan på agendan, både i den egna myndigheten och externt.

Myndigheten bedömer att pandemin har begränsat möjligheterna till måluppfyllelse inom delar av uppdraget. Exempelvis har vissa planerade aktiviteter vad gäller kunskapsinhämtning och dialog med kultursektorn om hbtq-frågor inte kunnat genomföras. Myndigheten har inte heller kunnat delta kontinuerligt i det nationella hbtq-strategiska myndighetsnätverket. Inom ramen för arbetet i kultursamverkansmodellen har myndigheten inte haft möjlighet att lyfta frågan på ett strategiskt plan.

Sametinget: Regeringsuppdrag²²

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse²³

Sametinget har drivit frågan om inrättandet av en oberoende sanningskommission om den svenska statens övergrepp mot det samiska folket. Sametinget beviljades i juni 2020 medel av regeringen för att genomföra en förankringsprocess hos det

²² Regeringsbeslut A2020/01285/MRB. *Förberedelser och förankring i det samiska samhället inför etablerandet av en sanningskommission.*

²³ Då redovisningsdatum för myndigheten inföll mycket kort in på Forum för levande historias datum för redovisning har myndigheten inte fått möjlighet att faktagranska denna sammanfattning.

samiska folket inför en sådan sanningskommission. Syftet är att förankra processen för den kommande sanningskommissionens arbete och därigenom skapa så goda förutsättningar som möjligt för kommissionen.

Sametinget sände en inbjudan till möte till samtliga sameföreningar och samiska organisationer i Sverige. Syftet var att diskutera frågor som bedömdes vara angelägna för en kommande sanningskommission. En inbjudan sändes också till minoritetsspråksamordnare i förvaltningskommuner för samiska. Mötena genomfördes både fysiskt och digitalt. Sammanlagt har drygt 100 personer deltagit vid mötena. En utmaning har varit att nå äldre i målgruppen.

Mötena kompletterades med en enkät som distribuerades till sameföreningar, organisationer och sametingspartier för vidarebefordran till deras medlemmar. Ett informationsblad om möjligheten att inkomma med synpunkter via enkäten trycktes upp och sändes med post till 9 200 personer i Sametingets preliminära röstlängd.

Totalt svarade 336 personer på enkäten, 71 inkom med svar per post, det vill säga totalt 407. Tillsammans med deltagarna vid dialogmötena har fler än 500 personer bidragit till rapportunderlaget.

Under arbetets gång har kontakter tagits med Sametinget i Finland och den pågående sanningskommissionen för samer, kväner och norsksamier i Norge samt med Kunskapsnätverket för samisk hälsa. Uppdraget var genom dess projektledare representerat vid seminariet *100 år i rasbiologiska institutets skugga*, anordnat av Centrum för mångvetenskaplig forskning om rasism (CEMFOR) vid Uppsala universitet. Projektledaren för uppdraget och Sametingets styrelseordförande deltog också i ett seminarium om sannings- och försoningskommissioner anordnat av Sametinget i Norge.

Framtida behov

En stor majoritet av de samer som svarat på enkäten och deltagit på möten uttrycker höga eller mycket höga förväntningar på en kommande sanningskommission. Flera av svaren uttrycker förväntningar om att kommissionen ska granska oförrätter och i förlängningen leda till förändring. Det finns exempelvis förväntningar på ursäkt, förlåtelse och en ceremoni. De förväntningar som framkommit har av Sametinget delats in i följande kategorier:

- Upprättelse och rättvisa
- Öpartisk och objektiv kommission
- Mindre rasism och diskriminering mot samer
- Ökad rätt till utbildning för samer att återta språk, kultur och historia
- Enat samiskt samhälle
- Ökat samiskt förvaltningskap
- Ökad kunskap och bättre utbildning om samer i det svenska samhället

Det har också uttryckts negativa reaktioner som varierar från misstänksamhet till misstro, riktad mot staten.

Sametingets förhoppning är nu att regeringen tillsätter en oberoende sanningskommission som får arbeta vidare med att granska statens politik gentemot samer genom historien och samla in vittnesmål och berättelser.

Sametingets styrgrupp för förankringsarbetet inför en sanningskommission anser att sanningskommissionen bör få ett brett mandat att genomföra en historisk kartläggning, beskriva konsekvenserna av försvenskningssprocessen och föreslå åtgärder för att komma till rätta med historiska och samtida övergrepp, trauman och motsättningar. Sanningskommissionen ska kartlägga historiska händelser, livsöden, konsekvenser av statens politik för det samiska folket, individer, familjer och grupper. På samhällsnivå måste sanningen om Sverige som koloniserande stat undersökas, menar styrgruppen. De samer som vill berätta sin historia för sanningskommissionen ska kunna göra det utan begränsningar. Den som väljer att dela med sig av sin historia måste själv få välja vad som är viktigt att berätta.

En annan sak styrgruppen betonar är vikten av att erbjuda stöd för samer som delar sina livshistorier under den tid som sanningskommissionen verkar. Sametinget föreslår att en särskild enhet med ansvar för psykosocialt stöd inrättas i samband med sanningskommissionen.

Styrgruppen betonar vidare vikten av att kommissionens ledamöter har ett stort handlingsutrymme och tillräckligt med tid och resurser. Kommissionen ska kunna föreslå långtgående åtgärder och kunna ta höjd för eventuella efterföljande rättsprocesser.

Ledamöter i en kommande sanningskommission bör, enligt styrgruppen, ha bred kompetens och stort förtroende i både det svenska och i det samiska samhället. Det är av stor vikt att samisktalande tolkar och översättare knyts till kommissionen.

En annan fråga som behöver lösas är hur och var det insamlade materialet ska arkiveras.

Sametinget förväntar sig att regeringen fortsätter arbeta i nära dialog med myndigheten och ger Sametinget inflytande när det gäller utformning av direktiv till kommissionen och val av kommissionärer.

Sametinget: Årsredovisning²⁴

Sametingets årsredovisning inleds av styrelseordförande Per-Olof Nutti som skriver: "I början av 2020 kom domen i Girjasmålet. Högsta domstolen slog fast att samebyn

²⁴ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga träffar på homofob*, våldsbej*, etni*, hatbrott*, främlingsfientl* eller hbtq. Däremot på rasism. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

[Girjas, Forum för levande historias anmärkning] har ensamrätt till upplåtelse av jakt och fiske på det specifika området, ett utfall som Sametinget ser som ett erkännande av samernas urminneshävd. I kölvattnet av Girjasdomen har även en översyn av rennäringslagstiftningen initierats, vilket jag ser som positivt eftersom domen kommer att innebära förändringar både för renskötseln och det samiska samhället i övrigt. Tyvärr har Girjasdomen också lett till en ökad rasism mot samer och att renar plågats och dödats. Jag hoppas att man under en överskådlig framtid kommer tillrätta med detta oacceptabla beteende.”

Myndigheten skriver att rasism och fientlighet mot samer syns på sociala medier, i synnerhet i olika jakt-, by- och glesbygdsforum i renskötselområdet.

Sametinget menar att större insatser och resurser behövs för att motverka strukturell rasism och okunskap i samhället, också när det gäller lagstiftning och internationella överenskommelser som rör samer.

Myndigheten har under året deltagit i forumträffar inom ramarna för det statliga myndighetsnätverket mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Länsstyrelsen i Stockholms län: Regeringsuppdrag²⁵

Aktiviteter, resultat och måloffyllelse

Regeringen har givit länsstyrelserna i uppdrag att utveckla arbetet mot rasism på arbetsmarknaden. I uppdraget ingår att öka kunskap och medvetenhet bland aktörer på arbetsmarknaden och i länsstyrelserna om hur begränsande normer verkar kring hudfärg. Arbetet samordnas av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Myndigheten har under 2020 påbörjat dialogen med länsstyrelsernas mänskliga rättigheter-nätverk och chefsforum för social hållbarhet rörande hur uppdraget ska tolkas och strategiska vägval i arbetet.

Introduktionsskriften *Jämlikt arbetsliv – hudfärgens betydelse på arbetsmarknaden* har tagits fram och spridits på alla Länsstyrelser samt i externa forum. Rapporten *Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden* har tryckts upp i fler exemplar. Ett poddavsnitt som introducerar ämnet har tagits fram. Kommunikationsinsatser har inletts, såsom arbetet med att ta fram en kommunikationsplan. Produktion av en digital utbildning om hudfärgsbaserad diskriminering och afrofobi har upphandlats. En utbildare har rekryterats.

Dialog kring uppdraget och samverkan har påbörjats med Forum för levande historia, Arbetsmiljöverket, Akademikerförbundet SSR och Unionen Stockholm.

En behovsinventering har genomförts för att undersöka de 21 länsstyrelsernas kunskapsläge och behov inför uppdragets genomförande.

²⁵ Regeringsbeslut A2020/01514/MRB. Uppdrag att utveckla länsstyrelsernas arbete mot rasism på arbetsmarknaden.

I uppdraget från regeringen framgår att länsstyrelserna ska redogöra till Länsstyrelsen i Stockholms län för hur de inom respektive myndighets verksamhet har bidragit till att utveckla arbetet mot rasism på arbetsmarknaden. Av de 21 länsstyrelserna har 18 valt att svara på förfrågan om att redogöra för arbetet i en delrapport för 2020.

Länsstyrelsen Stockholms bedömning är att de flesta länsstyrelser är i en uppstartsfas av arbetet. En majoritet av länsstyrelserna uppger att de inte har arbetat mot afrofobi och begränsande normer kring hudfärg sedan tidigare. Flera länsstyrelser pekar på brist på resurser och att uppdraget därmed är svårt att genomföra utan att prioritera bort annat arbete. Aktiviteter som har genomförts på länsstyrelserna har bland annat varit att sprida ovan nämnda introduktionsskrift och att delta i ovan nämnda behovsinventering.

Framtida behov

Några länsstyrelser lyfter i sin delrapportering till Länsstyrelsen Stockholm behovet av kartläggning av representation i den egna verksamheten och att frågan behöver integreras i personalavdelningens arbete med aktiva åtgärder. Det efterfrågas även länsvis statistik över hur arbetsmarknaden ser ut kopplat till denna fråga.

I delrapporteringarna trycker länsstyrelser på vikten av långsiktighet i uppdraget och att resurser avsätts för arbetet. Länsstyrelserna lyfter också att arbetet kan stärka insatser inom flera områden, exempelvis integration och mänskliga rättigheter. Samtidigt lyfts att afrofobi och hudfärgsbaserad diskriminering inte bara förekommer på arbetsmarknaden och att en breddning av uppdraget därmed vore önskvärd.

I behovsinventeringen framgår att respondenterna på länsstyrelserna ser uppdraget som ett välkommet erkännande av ett tidigare osynligt samhällsproblem. Ytterligare kunskap och forskning vad gäller begreppen i uppdraget efterfrågas också. Det framgår även att viss oklarhet föreligger kring vilka parter som uppdraget berör samt vad storstadslänens länsstyrelser och de mindre länens länsstyrelser har för rollfördelning.

I behovsinventeringen påtalar respondenterna att uppdraget bör vara långsiktigt och systematiskt. De menar att det i nuläget saknas tillräckliga resurser hos länsstyrelserna för att kunna genomföra uppdraget annat än som en punktinsats. Det framgår också, enligt Länsstyrelsen i Stockholm, att en samverkansmodell för uppdraget bör utvecklas såväl inom och mellan länsstyrelserna som mellan dem och arbetsmarknaden.

Länsstyrelsen i Stockholms län menar att uppdraget hittills inte verkar ha fått något större genomslag i länsstyrelserna. Till viss del, menar myndigheten, kan detta förklaras med att kunskapen först behöver öka internt.

Länsstyrelsen i Stockholms län pekar på en rad utvecklingsområden till regeringen:

- Bristen på kvalificerad specialistkompetens är en stor utmaning i arbetet framåt. I dag råder, enligt myndigheten, många missuppfattningar och myter om vad som får och kan göras när det kommer till att motverka begränsande normer kring hudfärg och afrofobi på arbetsmarknaden.
- Det finns, menar länsstyrelsen, lite forskning i Sverige om begränsande normer kring hudfärg och strukturell rasism. Huvuddelen av forskningen på området i dag ger inte svar på frågan om hur begränsande normer kring hudfärg och strukturell rasism motverkas. Myndigheten menar att en bred satsning på forskning om hur begränsande normer kring hudfärg och strukturell rasism i Sverige tar sig uttryck och kan motverkas inom ramen för arbetsmarknadsfrågor behövs, men även närliggande och sammanhängande områden som rör bostad, trygghet, utbildning med mera.
- Länsstyrelsen i Stockholms län ser Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket som viktiga aktörer för ett riktat arbete mot begränsande normer kring hudfärg och afrofobi på arbetsmarknaden, både genom sitt främjande arbete och genom ett tydligare uppföljande arbete som får konsekvenser för arbetsgivare.
- Statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) skulle, menar myndigheten, kunna användas mycket tydligare i uppföljningen av hudfärgens betydelse i Sverige. Ett uppdrag rörande hur statistiken kan utvecklas och användas för att synliggöra strukturell rasism skulle underlätta för aktörer att driva ett aktivt arbete mot begränsande normer kring hudfärg och afrofobi.
- Diskrimineringslagens krav på aktiva åtgärder för alla diskrimineringsgrunder och Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete skulle kunna giftas ihop i ett praktiskt metodstöd för arbetsgivare med särskilt fokus på hudfärgsbaserad diskriminering.
- Myndigheten menar att det finns en stor tillväxtkraft i friheten från hudfärgsbaserad diskriminering. Frågan kan därför tydligare inkluderas i tillväxtpolitiken och i det regionala tillväxtansvaret.
- Länsstyrelsen i Stockholm menar att offentlig förvaltning borde följas upp kring hur representationen ser ut kopplat till hudfärg. Detta bör, menar myndigheten, inlemmas i arbetet för en god förvaltningskultur.
- Myndigheten menar att för att arbetet mot begränsande normer kring hudfärg och afrofobi ska få fäste och integreras långsiktigt i verksamheter behöver en nationell politik utarbetas med tydliga mål, styrning, mätning, uppföljning, analys och kontinuerlig verksamhetsutveckling. I detta arbete behöver även arbetsmarknadens parter involveras på hög nivå. Närliggande sakområden med påverkan på arbetsmarknaden bör inkluderas, menar myndigheten.

Länsstyrelsen i Stockholms län: Årsredovisning²⁶

Länsstyrelsen har släppt en rapport om nyanländas boendesituation. I rapporten belyses nyanlända kvinnors, mäns, flickors, pojkars, hbtq-personers och funktionsnedsattas behov och erfarenheter i samband med bosättning i Stockholms län. Rapporten har enligt Länsstyrelsens bedömning bidragit till att skapa kunskap om gruppen nyanländas heterogenitet och de behov av olika insatser som krävs för att främja lika rättigheter för alla nyanlända.

Myndigheten ansvarar för statsbidrag för tidiga insatser för asylsökande. I detta arbete har perspektiven mänskliga rättigheter, jämställdhet och funktionshinder införlivats. Det har bland annat skett genom kunskapshöjande seminarier. En effekt av arbetet är att det nu finns aktiviteter inom tidiga insatser för asylsökande som riktar sig till hbtq-personer.

Myndigheten bedömer att det finns ett ökat intresse från media, näringsliv och en bredare allmänhet kopplat till vissa av myndighetens insatser på området mänskliga rättigheter. Ett sådant område är de insatser som myndigheten gör inom ramen för arbetet mot hudfärgsbaserad diskriminering och rasism.

Inom ramen för myndighetens systematiska arbetsmiljöarbete har två undersökningar genomförts. Utvecklingsområden som identifierats är förutsättningar för närvarande ledarskap, kränkningar och trakasserier (med fokus på ålder och etnicitet) samt återhämtning vid hög arbetsbelastning.

²⁶ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, våldsbej*, hatbrott*, främlingsfientl* eller etni*. Däremot på rasis* och hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Förbättrad samordning och uppföljning

I regeringens plan *Samlat grepp* står att ett flertal aktörer arbetar med olika frågor om rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige i dag, men att det saknas samordning av arbetet, ett uppföljningssystem och en samlad rapportering av de olika insatserna.

Myndigheter med uppdrag inom detta strategiska område är Forum för levande historia, Diskrimineringsombudsmannen och Länsstyrelsen i Dalarnas län. Forum för levande historias samordningsuppdrag redovisas endast i denna rapport och är därför mer utförligt beskrivet än övriga uppdrag.

Forum för levande historia: Regeringsuppdrag

Här följer en presentation av Forum för levande historias arbete med att samordna och följa upp regeringens plan *Samlat grepp*.

Referensgrupp

En referensgrupp bestående av ideella organisationer har knutits till uppdraget. Till den har organisationer bjudits in som arbetar generellt mot rasism, eller mot specifika former av rasism samt organisationer som arbetar mot homo-, bi- och transfobi. Det primära syftet med gruppen är att Forum för levande historia kontinuerligt ska få återkoppling på genomförandet av uppdraget.

Vid 2020 års utgång löpte den dåvarande referensgruppens mandat ut. Forum för levande historia har därefter bjudit in omkring 30 organisationer från civilsamhället att ingå i en ny referensgrupp för 2021. Omkring hälften av organisationerna ingick i referensgruppen sedan tidigare, omkring hälften är nytillkomna. 27 organisationer har hörsammat möjligheten att ingå i referensgruppen.

Under 2021 planerar Forum för levande historia att genomföra två träffar för den nytillsatta referensgruppen.

Följande referensgruppmöten har genomförts sedan föregående redovisningstillfälle:

Referensgruppträff, 25 maj 2020

Representanterna fick möjlighet att lämna synpunkter på Forum för levande historias samlade rapportering. Synpunkterna sammanställdes och skickades till Regeringskansliet. Gruppen fick också en uppdatering om vad som var på gång i Forum för levande historias verksamhet och fick gemensamt utvärdera arbetet med referensgruppen. Representanterna fick även ge tips om organisationer till referensgruppens sammansättning för 2021.

Referensgruppträff, 20 november 2020

Representanterna fick lämna synpunkter på Forum för levande historias utkast till planering av forumträffar och frukostseminarier för 2021. Organisationerna fick också bistå med sakkunskap om undersökningar om rasism, homo-, bi- och transfobi som gjorts i det offentliga eller civilsamhället under 2020. Gruppen informerades vidare om Forum för levande historias uppdrag att genomföra kompetensutvecklingsinsatser för offentligt anställda om likvärdigt bemötande oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Referensgruppens synpunkter på denna rapportering

Den ny tillsatta referensgruppen kommer att få möjlighet att lämna synpunkter på denna redovisning i maj 2021. Gruppens medskick kommer att sammanställas i en egen bilaga som kommer att sändas till Regeringskansliet.

Statligt myndighetsnätverk mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Vid årsskiftet 2019–2020 lanserade Forum för levande historia [det statliga myndighetsnätverket mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.](#)

Genom nätverket erbjuder myndigheten forumträffar. I dag finns det inte något annat motsvarande forum som återkommande samlar statliga myndigheter och ger möjlighet att utbyta erfarenheter och få kompetensutvecklingsinsatser inom fältet rasism. De hbtqi-strategiska myndigheterna har återkommande nätverksträffar med fokus på hbtqi, men når inte lika många myndigheter.

Nätverket är öppet att ansluta sig till för alla statliga myndigheter och statliga verksamheter som bedrivs i andra former. Under 2020 beslutade regeringen om ett förstärkningsuppdrag (A2020/00948/MRB) som bland annat syftade till att Forum för levande historia skulle kunna utveckla myndighetsnätverket. Förstärkningen har, vad gäller nätverket, framförallt möjliggjort annonsering, vilket ökat anslutningstakten.

För närvarande har omkring 130 myndighetsrepresentanter fördelade på 40 myndigheter valt att ansluta sig till nätverket.²⁷ Under 2021 kommer Forum för levande historia att fortsätta arbetet med att öka kännedomen bland statsanställda om nätverket. Detta kommer bland annat att ske genom annonsering.

Forumträffar

Tre forumträffar genomfördes under 2020 och en har hittills genomförts under 2021. Under 2020 deltog i snitt omkring 64 medarbetare från 26 myndigheter per träff.

Träffarna genomfördes som digitala arrangemang som en följd av coronapandemin.

²⁷ Dessa siffror är från januari 2021.

Utvärderingar av träffarna visar att deltagarna upplever att möjligheterna till erfarenhetsutbyten har varit begränsade vid 2020 års forumträffar. Detta är en konsekvens av att flera myndigheter av säkerhetsskäl enbart har kunnat använda mötesplattformar som inte erbjudit digitala grupprum. Utvärderingarna visar att nöjdheten är hög med träffarnas genomförande och innehåll.

Under 2021 kommer 3 ytterligare forumträffar att äga rum. Myndigheten planerar att genomföra samtliga träffar under året som digitala halvdagsträffar.

Forumträff, 9 juni 2020

Träffen inleddes av Forum för levande historier överintendent, Ingrid Lomfors. Länsstyrelsen Stockholm hade en längre presentation och workshop om antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden. Representer från Arbetsmarknadsdepartementet vid Regeringskansliet presenterade vad som var på gång inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor hade en presentation om unga hbtq-personers levnadsvillkor och Brottsförebyggande rådet hade en presentation om antisemitiska hatbrott. Som interaktivitet erbjöds deltagarna en runda om pågående arbete mot rasism och homo-, bi- och transfobi och en gruppdiskussion om rasism och bemötande.

Vid träffen deltog cirka 60 medarbetare från 25 myndigheter.

Forumträff, 10 september 2020

Vid träffen hölls ett längre pass om det historiska arvet av antiziganism i Sverige och antiziganismen i det svenska samhället i dag av Thomas Hammarberg, före detta ordförande i Kommissionen mot antiziganism. Vetenskapsrådet höll en presentation om sina forskningsmedel för forskning om rasism och diskriminering och RFSL hade ett pass om hur offentliga aktörer kan kombinera trans- och jämställdhetsperspektiv i verksamheten. Forskaren Elena Namli, Uppsala universitet, höll en föreläsning och ledde en diskussion om hur den statliga värdegrunden kan användas som utgångspunkt för arbetet med att bekämpa rasism. Interaktivitet erbjöds genom ett omvärldsbevakningspass och en runda om myndigheternas arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi.

Vid träffen deltog cirka 58 medarbetare från 27 myndigheter.

Forumträff, 8 december 2020

Forskaren René Leon-Rosales, Uppsala universitet, ledde en föreläsning om representation, Totalförsvarets forskningsinstitut höll ett pass om antisemitiska stereotyper i sociala medier och Myndigheten för stöd till trossamfund höll ett pass om sitt arbete med att höja kunskapen om säkerheten för moskéer och muslimska församlingar. Journalisten Maria Ripenberg höll ett pass om rasismen i dagens Sverige och dess rötter i Sveriges deltagande i slavhandeln och koloniseringen.

Interaktivitet erbjöds genom en gruppövning om bemötande och en runda om myndigheternas arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi.

Vid träffen deltog cirka 74 medarbetare från 26 myndigheter.

Forumträff, 11 februari 2021

Träffen inleddes av Forum för levande historias överintendent, Ingrid Lomfors. Företrädare för Arbetsmarknadsdepartementet gav en uppdatering om regeringens ambitioner med sin plan *Samlad grepp*, forskaren Anders Hellström från Malmö universitet föreläste om hur rasism förstås i den samhällsvetenskapliga forskningen. Oscar Österberg, forskningssamordnare vid Forum för levande historia, föreläste om hur allmänheten förstår rasism, om begreppets ursprung och användning historiskt. Edda Manga, Mångkulturellt centrum, berättade om en modell för att undersöka rasismens utveckling i Sverige. Interaktivitet erbjöds genom en gruppdiskussion kring hur arbetet mot rasism, homo-, bi- och transfobi kan utvecklas i staten, om huruvida staten bör påverka allmänhetens attityder i dessa frågor och genom en runda om myndigheternas arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi.

Vid träffen deltog cirka 63 medarbetare från 26 myndigheter.

Rundabordssamtal, 13 oktober 2020

I dialog som Forum för levande historia har fört med myndigheter så har mindre forum för erfarenhetsutbyten efterfrågats, där det finns möjlighet att fokusera på en specifik sakfråga. Under 2020 lanserade myndigheten därför ett nytt format för erfarenhetsutbyten som komplement till forumträffarna, nämligen rundabordssamtal.

Under 2020 har ett rundabordssamtal genomförts som fokuserade på rättsprocessen för hatbrott. Till samtalet inbjöds Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket, Brottsoffermyndigheten, Kriminalvården samt den ideella organisationen Brottsofferjouren. Samtliga organisationer hörsammade inbjudan förutom Domstolsverket.

Träffens syfte var att öka kunskapen om olika parter roller och ansvar under rättsprocessen, från att ett hatbrott begås till att en gärningsperson avtjänar sitt straff. Särskilt fokus låg på att identifiera utvecklingsområden och gemensamt hitta lösningar för att säkra att misstänkta hatbrott hanteras på bästa sätt och att fler brott kan klaras upp.

Vid seminariet diskuterades inledningsvis definitionen av begreppet hatbrott. Därefter kartlades rättsprocessen för hatbrott och utmaningarna i den.

Exempel på utmaningar som diskuterades var att

- många inte anmäler att de har blivit utsatta
- hatbrottsmotivet inte alltid fångas upp av polisen vid anmälan
- det kan finnas otydligheter i kommunikationen mellan polisen och Brottsofferjouren
- personer som utsätts för ett misstänkt hatbrott inte alltid får målsägandebiträde, fast det kanske behövs
- det kan vara svårt att få vittnen till hatbrott att vittna på grund av rädsla
- det är svårt att förhindra att en gärningsperson begår nya brott om den är motiverad av en ideologisk övertygelse

Vid träffen deltog cirka 20 medarbetare från 6 myndigheter och en ideell organisation.

För en mer utförlig redogörelse av träffens innehåll, se mötesdokumentation i bilaga 6.

Under april 2021 kommer ett uppföljande rundabordssamtal att genomföras för samma målgrupp och på samma tema, men med fokus på framgångsrika arbetssätt och lärande exempel. Förutom ovan nämnda organisationer går inbjudan även till RFSL Stödmottagning samt Civil Rights Defenders. Träffen genomförs i samverkan med Göteborgs universitet.

Frukostseminarieserie om rasism i historien och i dag

Under 2020 inleddes en frukostseminarieserie om rasism i historien och i dag. Varje seminarium fokuserar på en särskild form av rasism. Seminarserien är tänkt att knyta ihop den historiska och samtida dimensionen i myndighetens uppdrag, visa på arbete som bedrivs inom det offentliga och erbjuda fördjupning inom specifika former av rasism och liknande former av fientlighet.

Två frukostseminarier har hittills genomförts inom ramarna för seminarserien. Under 2021 planeras två ytterligare seminarier. De kommer att fokusera på antiziganism respektive islamofobi.

Frukostseminarium, 25 augusti 2020

Ett seminarium arrangerades på temat Kan historien lära oss något om dagens afrofobi? Seminariet kretsade kring frågeställningar som: Vad hade Sverige för roll i den transatlantiska slavhandeln och kolonialismen? Vem har skrivit historien och vad betyder den för förståelsen av rasismen mot afrosvenskar i Sverige i dag?

Medverkande i samtalet var: Maria Ripenberg, journalist och författare, Michael McEachrane, filosofie doktor i filosofi samt gästforskare vid Raoul Wallenberg Institute och Kitimbwa Sabuni, utvecklingsledare för projektet Vidga normen vid Länsstyrelsen Stockholm.

Seminariet livesändes på Facebook och på myndighetens [webbplats](#) där det kan ses i efterhand. Hittills har drygt 15 900²⁸ personer sett seminariet.

Frukostseminarium, 17 mars 2021

Ett seminarium arrangerades på temat Rasism mot samer i historien och i dag. Seminariet kretsade kring frågor om hur koloniseringen av Sápmi, försvenskningsspolitiken och rasbiologin påverkar samer i dag.

Medverkade i samtalet gjorde Maja Hagerman, journalist och författare, Per Olof Nutti, styrelseordförande i Sametinget och Ola Anders Sikku, ledarskribent.

Seminariet livesändes på Facebook och på myndighetens [webbplats](#) där det även kan ses i efterhand. Hittills har drygt 9 700²⁹ personer sett seminariet.

Nyhetsbrev

Under 2020 har 4 nyhetsbrev skickats till dem som anslutit sig till det statliga myndighetsnätverket mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Under 2021 har 2 nyhetsbrev skickats hittills. Under året kommer 4 ytterligare nyhetsbrev att skickas ut.

Nyhetsbrevet innehåller erbjudanden om forumträffar och fortbildningar från Forum för levande historia och information om aktuella uppdrag, nyheter och rapporter på temat rasism och homo-, bi- och transfobi.

Nyhetsbrevet har cirka 260 mottagare. Det öppnades av i genomsnitt mellan 35–45 procent av mottagarna under 2020.³⁰

Spridningsinsatser

Uppdraget har bland annat presenterats för Länsstyrelsernas nätverk för särskilt sakkunniga i mänskliga rättigheter, Länsstyrelsen Jönköpings referensgrupp för myndigheter som arbetar med mänskliga rättigheter, det nationella nätverket för mänskliga rättigheter, vars målgrupp är kommuner och regioner, och för Statskontorets samordningsgrupp för myndigheter på temat god förvaltningskultur.

För en detaljerad specifikation av spridningsinsatser, se bilaga 7.

Hur arbetet påverkats av coronapandemin

Samtliga möten, träffar, seminarier med mera som myndigheten utfört inom ramarna för uppdraget har efter det första kvartalet 2020 genomförts digitalt.

Den digitala omställningen har medfört kostnader för teknisk support och abonnemang på digitala tjänster. Under 2020 fick myndigheten planera om

²⁸ Dessa siffror är från april 2021.

²⁹ Dessa siffror är från april 2021.

³⁰ Dessa siffror är från januari 2021.

verksamhet som ursprungligen planerats för fysiskt genomförande, vilket krävde tid för personal. Personal behövde också kompetensutvecklas i digitala möten och fortbildningar.

Digitaliseringen har gjort att vi inte längre har någon begränsning i antalet deltagarplatser vid forumträffar, vilket vi tidigare hade när träffarna ägde rum i fysiska lokaler. Kostnaden för tekniskt stöd är betydligt lägre än för lokal, fika och lunch. Dessa förändringar har samlat lett till att deltagandet vid forumträffarna kraftigt har ökat sedan föregående år och att träffarna kunnat genomföras till en lägre kostnad per tillfälle.

Som ovan nämnts är en återkoppling vi fått i utvärderingar av forumträffarna att möjligheterna till interaktivitet varit begränsade eftersom plattformen vi använt inte medgivit indelning i grupprum. Det gör den nu, varför vi räknar med att nöjdheten ur denna aspekt ska öka. En annan slutsats vi dragit av utvärderingarna är att forumträffar i digitalt format maximalt kan utsträckas till halvdagar. Vi har därför ökat antalet träffar, men minskat längden på träffarna.

Referensgruppsträffarna har som ovan beskrivits genomförts digitalt. Referensgruppen har önskat att träffarna även efter pandemin ska vara digitala för att minska restid och medföljande förlust av arbetsinkomst.

Forum för levande historia ser flera potentiella fördelar med digitaliseringen inom ramarna för uppdragets genomförande, både vad gäller ökad räckvidd, effektivisering, minskade kostnader och minskad miljöpåverkan.

Kartläggning av undersökningar om rasism, homo-, bi- och transfobi

I 2021 års redovisning testar myndigheten ett nytt arbetssätt där en översikt av rapporter som tagits fram av statliga myndigheter och civilsamhällesorganisationer på temat rasism och/eller homo-, bi- och transfobi under 2020 sammanfattas. Detta för att ge en bild av den kunskap som har utvecklats under året – vilket kan utgöra underlag för framtida åtgärder, både för Forum för levande historia, andra aktörer och beslutsfattare.

Avgränsningen att det är rapporter som producerats av statliga myndigheter och civilsamhällesorganisationer och inte genom forskning har gjorts mot bakgrund av att Forum för levande historias uppdrag är att samordna och följa upp framförallt statliga aktörers arbete, men även av resurs- och tidsskäl. Kartläggningen omfattar även undersökningar som utförts av internationella organ om svenska förhållanden samt undersökningar som genomförts av andra aktörer än statliga, men på uppdrag av statliga aktörer. Av relevans för översikten har primärt undersökningar som har ett nationellt fokus bedömts vara, det vill säga inte den regionala eller lokala nivån.

Eftersom det finns olika definitioner och förståelser av både rasism och homo-, bi- och transfobi har myndigheten i insamlingsskedet haft en generös förståelse av dessa fenomen och följaktligen hellre inkluderat potentiellt relevanta rapporter än exkluderat.

Under 2020 har Forum för levande historia bevakat statliga myndigheters och civilsamhällesorganisationers produktion av rapporter rörande rasism, homo-, bi- och transfobi, vilka sammanställts i en lista. Listan kompletterades med inspel från myndighetens referensgrupp med civilsamhällesorganisationer, samt vid en forumträff för statliga myndigheter. Listan förmedlades till konsulten, Emerga Institute, som använde den som utgångspunkt för urval av rapporter. I sammanfattningen lyfts särskilt de delar av rapporterna som berör människors utsatthet och respektive rapportförfattares förslag på åtgärder för att bemöta den. Kartläggningen sammanfattar 38 rapporter, varav ungefär hälften fokuserar på rasism och hälften på hbtq-frågor.

För att läsa rapporten i sin helhet, se bilaga 8.

Regeringens plan Samlat grepp i relation till hbtq-handlingsplanen och hbtq-strategin

I januari 2021 beslutade regeringen om *Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter*³¹. Planen är en förstärkning av den fortsatt gällande *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck*³² från 2014.

Regeringen har utsett hbtqi-strategiska myndigheter. Samordningen av de hbtqi-strategiska myndigheternas arbete har hittills skett genom att ansvaret att sammankalla myndigheterna har varit ett årligen roterande ansvar bland de utsedda.

I samband med att regeringen beslutade om den nya handlingsplanen fattades även beslut att ge Statskontoret i uppdrag att föreslå en långsiktigt hållbar organisation för samordning och uppföljning av arbetet inom ramen för handlingsplanen och strategin. Detta mot bakgrund av att regeringen bedömer att det finns behov av årlig uppföljning av arbetet inom regeringens hbtqi-strategi och hbtqi-handlingsplan som gör det möjligt att följa utvecklingen inom området i relation till målsättningarna i strategin och handlingsplanen. Statskontoret ska också analysera vilket stöd de hbtqi-strategiska myndigheterna behöver i sitt arbete med att integrera ett hbtqi-perspektiv i sin verksamhet. Syftet med uppdraget är att skapa

³¹ Regeringskansliet. (2021). *Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter*. <https://www.regeringen.se/48f360/contentassets/c0a4e8a8450a4d59aa9c973e3e528c28/handlingsplan-for-hbtqi-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter-21.pdf> hämtad 2021-02-18.

³² Regeringskansliet. (2014). *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck*. <https://www.regeringen.se/49baf9/contentassets/6aa547fb55c74d9df4912119792da9/en-strategi-for-lika-rattigheter-och-mojligheter-oavsett-sexuell-laggning-konsidentitet-eller-konsuttryck> hämtad 2021-02-18.

en mer effektiv och ändamålsenlig modell för samordning, uppföljning och stöd inom området. Statskontoret ska redovisa detta uppdrag senast den 30 september 2021.³³

År 2016 beslutade regeringen att Forum för levande historia skulle samordna och följa upp arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Regeringsbeslut Ku2016/2633/DISK). Begreppet ”liknande former av fientlighet” används av regeringen i betydelsen ”ideologier, uppfattningar eller värderingar som ger uttryck för fientlighet mot människor som uppfattas bryta mot samhällets normer när det gäller t.ex. sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Det kan ta sig uttryck i t.ex. homofobi, bifobi och transfobi.” Regeringen skriver vidare att dessa former av fientlighet är en självklar del av planen och dess åtgärder.³⁴

Sedan Forum för levande historia fick uppdraget 2016 har myndighetens insatser inom ramarna för uppdraget varit inriktade på att samordna och följa upp arbete mot rasism och homo-, bi- och transfobi. Det statliga myndighetsnätverket mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott och de insatser som erbjuds inom ramarna för det, exempelvis forumträffar, rundabordssamtal, nyhetsbrev, lärande exempel och spridningsinsatser, har fokus på frågor om rasism och homo-, bi- och transfobi. Detsamma gäller de uppföljningsinsatser som utförts inom uppdraget. Vi har bland annat gjort följande:

- Låtit ta fram *Kartläggning av nationella undersökningar gällande homofobi, bifobi, transfobi samt identifiering av andra länders nationella mål och uppföljningssystem för hbtq-personers rättigheter.*
- Årligen sammankallat en referensgrupp med ideella organisationer som kommenterar på den samlade rapporteringen. I den ingår organisationer med fokus på arbete mot homo-, bi- och transfobi: FPES, RFSL, RFSL Ungdom.
- Vi inventerade skrivningar om rasism och hbtq-fobi i 64 statliga myndigheters styrdokument för att undersöka vilka förutsättningar befintlig styrning gav myndigheterna för ett aktivt arbete mot rasism och hbtq-fobi.
- En uppföljningsinsats gjordes för att bedöma vilka organisatoriska förutsättningar som fanns för myndigheters arbete mot rasism och hbtq-fobi. Informationen samlades in genom en enkät vilken sändes till myndigheter som ingick i regeringens plan *Samlat grepp* där de ombads besvara frågor om hur de arbetade med kunskapsspridning, hur många i myndigheten respektive

³³ Regeringen. (2021). *Statskontoret ska föreslå en lämplig organisation för samordning av arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter.* <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/01/statskontoret-ska-foresla-lamplig-organisation-for-samordning-av-arbetet-for-hbtqi-personers-lika-rattigheter/> hämtad 2021-02-18.

³⁴ Regeringskansliet. (2016). *Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.* s. 6. <https://www.regeringen.se/4aee39/contentassets/0be1b45cd781476494e9d92824deb4d/nationell-plan-mot-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott> hämtad 2021-02-22.

i allmänheten som nåtts av insatser samt hur mycket personalresurser som myndigheten avsatte till arbete mot rasism respektive hbtq-fobi.

- Ett urval av de myndigheter som utför arbete inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* har i uppdrag att redovisa sitt arbete med kopia till Forum för levande historia. Dock inte alla. För att ge en mer fullständig bild av det arbete som bedrivs gör Forum för levande historia därför sedan 2018 en sökning på nyckelord i årsredovisningar för myndigheter som ingår i regeringens plan. Sökord med relevans för hbtqi-frågor har hittills varit: homofob*, hbtq, hatbrott*. Sökningen har gjorts för att identifiera relevanta avsnitt och sammanfatta det arbete som där beskrivs.
- *Kartläggning till Forum för levande historia. Kartläggning av undersökningar om rasism eller homo-, bi- och transfobi. 2020–2021.* Denna kartläggning togs fram av Emerga Institute som en uppföljningsinsats med syfte att ge en översikt av rapporter som tagits fram av statliga myndigheter och civilsamhällesorganisationer på temat rasism och/eller homo-, bi- och transfobi under 2020. I kartläggningen sammanfattas rapporternas huvudsakliga resultat och förslag.
- *Likvärdigt bemötande i myndigheter. Fokus på hbtq och antirasism.* Rapporten togs fram av Kontigo inom ramarna för ett utvecklingsarbete som Forum för levande historia gjorde för att kartlägga, utveckla och sprida metoder för att kvalitetssäkra offentliga organisationers bemötande av allmänheten med fokus på arbete mot rasism och med hbtq-frågor. Rapporten låg delvis till grund för utvecklingen av webbfortbildningen *Kunskap om rasism och likvärdigt bemötande* och kommer att vara ett viktigt underlag i myndighetens nuvarande uppdrag att genomföra kompetensutvecklingsinsatser om likvärdigt bemötande oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

I delredovisningen av samordnings- och uppföljningsuppdraget år 2018 påtalade Forum för levande historia en gränsdragningsproblematik som aktualiseras både vad gäller styrning och uppföljning av hbtq-frågorna, mot bakgrund av att hbtq-frågorna ingick både i regeringens plan *Samlat grepp* och regeringens strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Forum för levande historia påtalade att detta kan innebära en risk för dubbelarbete inom det offentliga. Myndigheten föreslog då att regeringen skulle se över hur styrningen och uppföljningen av hbtq-frågorna ska se ut i relation till regeringens plan *Samlat grepp*.³⁵

Forum för levande historia har mot denna bakgrund inlett en dialog med Statskontoret. Vi vill betona vikten av att risker för dubbelarbete mellan

³⁵ Forum för levande historia. (2018). *Delredovisning 2018 av uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (KU2016/02629)*. https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/delredovisning_2018_av_uppdrag_ku2016_02629_disk_inkl_bilagor.pdf s. 77, hämtad 2021-03-25.

samordnings- och uppföljningsstrukturer minimeras och möjligheter till synergier maximeras. Vi vill också betona att Forum för levande historia löpande sedan 2017 gjort en rad olika uppföljningsinsatser som skulle kunna vara av relevans för samordnings- och uppföljningsuppdraget av hbtq-strategin och handlingsplanen.

Diskrimineringsombudsmannen (DO): Årsredovisning³⁶

Rasism och etnicitet

DO:s uppdrag är att arbeta mot diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter i syfte att motverka diskriminering.

De flesta av de anmälningar, tips och klagomål som myndigheten mottog under 2020 handlade om diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet. Jämfört med 2019 har antalet anmälningar, tips och klagomål om diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet ökat kraftigt.

För samtliga diskrimineringsgrunder var antalet frågor som myndigheten fick om diskriminering under 2020 lägre än tidigare år. De flesta frågorna handlade om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet.

Myndigheten har under året arbetat med att utveckla och sprida kunskap genom träffar inom olika nätverk. Ett av nätverken samlar drygt 60 tjänste- och ombudsmän som arbetar med lika rättigheter och möjligheter centralt på fackförbunden. Syftet med nätverket är att tillhandahålla ett forum där fackförbunden kan dela kunskap om och erfarenheter av att arbeta mot diskriminering och med aktiva åtgärder. Under året gästades nätverket bland annat av Länsstyrelsen i Stockholms projekt mot rasism.

DO har under året avslutat två av tre tillsynsärenden som har koppling till uppgifter om diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet och religion vid Karolinska universitetssjukhuset. Ett av dessa fall rör uppgifter om arbetsgivarens agerande i samband med att en läkare berättat om att han och ytterligare två kollegor upplevt trakasserier som hade samband med deras judiska bakgrund. Enligt uppgifterna hade läkaren anmält saken till arbetsgivaren vid två tillfällen utan att denne vidtagit några relevanta åtgärder för att utreda trakasserierna. DO konstaterade att Karolinska i flera avseenden hade brustit i sin skyldighet att utreda påtalade trakasserier, bland annat för att de tagit för lång tid på sig att starta en utredning. Dessutom startades ingen utredning alls om de andra läkarnas påtalade

³⁶ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, våldsbef*, hatbrott* eller främlingsfientl*. Däremot på etni*, rasis* och hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

upplevelser av trakasserier. Sjukhuset hänvisade i den delen av ärendet till att läkarna inte själva hade informerat sjukhuset om trakasserierna, något som DO i sitt beslut tydliggör inte påverkar utredningsskyldigheten.

DO inledde i slutet av året en tillsyn av företaget H&M. Bakgrunden är bland annat medieuppgifter om att företaget särbehandlar personer med annan etnisk tillhörighet än svensk, exempelvis genom att kräva kvitto vid byte av varor. Syftet med tillsynen är att klargöra om företaget överträtt diskrimineringsförbudet.

Det har under året meddelats tre domar i ärenden som DO har drivit. Göta hovrätt ändrade en tidigare tingsrättsdom som handlade om en barnfamilj som hade upplevt sig diskriminerad i en leksaksbutik av skäl som hade samband med familjens etniska tillhörighet. Familjen upplevde att personalen hade punktmarkerat dem på ett kränkande sätt i en av bolagets leksaksbutiker. Hovrätten konstaterade att ord stod mot ord och att bevisningen inte räckte för att sätta barnfamiljens version av händelseförloppet framför butikens. Domstolen saknade också underlag för att uppträdandet från butikens personal hade samband med familjens etniska tillhörighet. Det innebär att det enligt hovrätten inte gick att bevisa att butiken hade diskriminerat familjen.

DO lyfter fram några händelser som fått särskild uppmärksamhet under året. Den enskilda nyhet som fått störst uppmärksamhet under året är kopplad till covid 19-pandemin och rör en anmälan från en förälder som upplevde att hennes son blev kallad för ”virus” med anledning av hans uppfattade etniska tillhörighet.

Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck

DO har i uppdrag att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Myndighetens regleringsbrev ställer krav på återrapporering av insatser på detta område. Dessa insatser sammanfaller med arbete som genomförs inom ramarna för DO:s kärnuppdrag. I kärnuppdraget ingår att verka för att diskriminering som har samband med sexuell läggning samt könsidentitet eller könsuttryck inte förekommer i samhället.

Här följer exempel på verksamhet som myndigheten under året har bedrivit för att förebygga och motverka diskriminering som har samband med de sju diskrimineringsgrunderna (där sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck ingår).

Myndigheten har tagit fram två rapporter med fördjupade analyser av DO:s allmänna tillsyn:

- *Vilja, kunna och förstå – en analys av kommuners riktlinjer och rutiner avseende trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier.*
- *Bygg, förebygg och prioritera – en analys av bygg- och anläggningsbranschens riktlinjer och rutiner för att förhindra trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier.*

Myndigheten har vidareutvecklat *Din guide till aktiva åtgärder i arbetslivet*, som är ett stöd för arbetsgivare, samt har arbetat fram och lanserat ett stöd för hyresvärdar som heter *Din guide mot diskriminering vid uthyrning av bostad*. Myndigheten har också tagit fram *Digital guide till aktiva åtgärder*. DO har genomfört olika informationskampanjer i digitala medier för att öka kännedomen om både guiden för arbetsgivare och guiden för hyresvärdar. Informationskampanjer har genomförts mot elever för att uppmärksamma dem på sina rättigheter, men också mot lärare, rektorer och utbildningsanordnare för att öka deras kännedom om skolans ansvar att arbeta med aktiva åtgärder.

Myndigheten har också fortsatt sin allmänna tillsyn av högskolors arbete med aktiva åtgärder.

DO har under 2019–2020 haft ett kunskapsutbyte med RFSL rörande hur det civila samhällets organisationer kan påverka arbetsgivares insatser inom aktiva åtgärder. I november publicerades *Aktiva åtgärder som verktyg för det civila samhället* som bland annat redogör för RFSL:s arbete med hbtq-certifiering för att motverka diskriminering av hbtq-personer i arbetslivet.

Myndigheten har också deltagit i nätverket med hbtq-strategiska myndigheter. Vid två av nätverkets möten under 2020 deltog hbtq-organisationer från civilsamhället.

Under året hölls en intern utbildning för nya chefer om myndighetens arbete med regeringens hbtq-strategi.

Myndigheten har även fört dialog med Statistiska centralbyrån kring deras regeringsuppdrag att ta fram stödmaterial för hur offentliga aktörer kan inkludera binära och icke-binära transpersoner i enkäter och undersökningar.

Under 2020 producerade myndigheten filmen *Hbtq-ungdomars upplevelser i skolan*. Berättelserna i filmen är hämtade från verkligheten och filmen är tänkt att fungera som ett diskussionsunderlag för skolpersonal i deras förebyggande arbete mot diskriminering i skolan. Filmen finns tolkad till teckenspråk och är publicerad på DO:s Youtube-kanal för teckenspråk.

Inom ramen för sina internationella nätverk har myndigheten deltagit i seminarier som bidragit till att utöka myndighetens kunskap om rättigheter för och diskriminering av transpersoner och personer med intersexvariation.

Som en gemensam främjande insats har DO tillsammans med Skolverket och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor arrangerat den digitala konferensen *Så leder du hbtq-arbetet i förskola och skola*.

Länsstyrelsen i Dalarnas län: Årsredovisning³⁷

Inga relevanta träffar har gjorts i myndighetens årsredovisning.

³⁷ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, våldsbej*, etni*, hatbrott*, främlingsfientl*, rasis* eller hbtq.

Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog

I regeringens plan *Samlat grepp* uttrycks att organisationer i det civila samhället är centrala aktörer i arbetet mot rasism. Regeringen anser att det är mycket viktigt att det förs kontinuerliga dialoger, i form av till exempel samråd eller sakråd, mellan regeringen och det civila samhällets organisationer i dessa frågor. Tidigare givna bidrag till det civila samhällets organisationer inom detta område visar, menar regeringen, på goda resultat och effekter. Regeringen anser att det finns behov av stöd till projekt mot rasism och liknande former av fientlighet som drivs av det civila samhällets organisationer.

Inom detta strategiska område redovisas Myndigheten för stöd till trossamfunds och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor insatser.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF): Årsredovisning³⁸

Hbtq-strategisk myndighet

MUCF är av regeringen utsedd att vara hbtq-strategisk myndighet med uppdrag att främja ungdomars lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Under 2020 har myndigheten varit sammankallande för de hbtq-strategiska myndigheternas nätverksmöten. Mötena har haft fokus på kunskapshöjning, omvärldsbevakning och erfarenhetsdelning. Fyra träffar har hållits under året, varav två även har haft representanter från civilsamhället närvarande. RFSL, RFSL Ungdom, FPES, Transammans och Lesbisk makt bjöds in till dessa två träffar. Utöver nämnda träffar har myndigheten samverkat med de hbtq-strategiska myndigheterna Skolverket och DO kring genomförandet av en konferens om hbtq-frågor i skolan som genomfördes under våren 2021.

MUCF har påbörjat arbetet med att implementera en intern plan för det hbtq-strategiska arbetet under perioden 2020–2022. Myndigheten har inlett ett större arbete med att identifiera utmaningar och möjliga insatser för hbtq-personer inom myndighetens uppdrag. En uppföljning har visat att i genomförandet av i stort sett alla uppdrag på myndigheten har ett hbtq-perspektiv inkluderats i arbetet. De vanligaste insatserna har varit att vid arrangemang lyfta unga hbtq-personers

³⁸ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes relevanta träffar på homofob*, etni*, rasis*, främlingsfientl*, hbtq, våldsbef* och hatbrott. Följande text utgör Forum för levande historier sammanfattning av relevanta sökträffar.

livsvillkor, att arrangemangen är inkluderande för alla oavsett könsidentitet och sexuell läggning samt att föreläsares och konsulters kompetens i frågorna säkerställts.

Under 2020 har myndigheten gjort ett antal insatser för att förbättra situationen för unga hbtq-personer. Att höja kunskapen om hbtq i den öppna fritidsverksamheten genom rapporten *Ung idag 2020. Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder*, var en av insatserna. Rapporten belyser aktuella utmaningar kopplade till ungas möjligheter att ha en meningsfull fritid och har tagits fram i samarbete med Barnombudsmannen och Myndigheten för delaktighet. Rapporten fokuserar särskilt på unga hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning eftersom dessa grupper möter större hinder än andra unga när det gäller fritidsaktiviteter. Kartläggningen visade att mötesplatser för unga hbtq-personer saknas i landsbygdskommuner.

Myndigheten har synliggjort unga hbtq-personers utsatthet för sexuella trakasserier i skolan inom ramen för rapporten *Fokus 20*. Rapporten undersöker sexuella trakasserier i utbildningsmiljöer och visar att sexuella trakasserier är ständigt närvarande i tjejers och hbtq-personers utbildningsmiljöer och att dessa elevgrupper på olika sätt begränsar sina liv för att slippa bli utsatta. Det kan handla om att inte vara i vissa delar av lokalerna, att inte kunna gå den närmsta vägen till matsalen eller skåpet, för att minimera risken att möta vissa personer.

Myndigheten har under året erbjudit samtliga anställda att delta på Forum för levande historias utbildning om hbtqi-frågor. I och med det har i stort sett samtliga myndighetens anställda nu fått en grundutbildning inom området. Myndigheten hoppas på att kunna fördjupa denna kunskap under kommande år.

MUCF har under 2020 haft ett antal regeringsuppdrag som syftar till att främja unga hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter. Myndigheten hade i uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer samt utföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer. Dessutom har myndigheten under året fått i uppdrag att sammanställa kunskap om unga hbtq-personers utsatthet för så kallad "omvändelseterapi" samt att kartlägga unga hbtq-personers hälsa och levnadsvillkor.

Uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer

Uppdragets syfte är att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer. Unga hbtq-personer känner sig mindre trygga hemma, i skolan och på fritiden än vad andra unga gör. Därför är fritidsverksamhetens kompensatoriska uppdrag särskilt viktigt för unga hbtq-personer, menar MUCF.

För att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer har MUCF under året arbetat vidare utifrån resultaten i rapporten *Öppna fritidsverksamheten – om hbtq, normer och inkludering* från 2019. En inventering och fokusgruppträffar med lokala mötesplatsaktörer har genomförts för att identifiera framgångsfaktorer och utmaningar för mötesplatser. Myndigheten har också arbetat med att ta fram en modell för samverkan på området mellan det civila samhället och offentlig sektor.

En studie om unga hbtq-personers upplevelser av trygga och stärkande miljöer i skola och på ungas fritid har tagits fram. Studien baseras på intervjuer med unga hbtq-personer och ska lanseras våren 2021.

Myndigheten konstaterar att pandemin har försämrat ungas förutsättningar att delta i fritidsverksamheter. Det har under året blivit tydligt hur viktigt det är för unga, framförallt unga hbtq-personer, att ha tillgång till stödjande vuxna på öppna fritidsverksamheter. Personalen saknar dock ofta kompetens i hur verksamheten kan ställas om till digital verksamhet.

Uppdraget avslutades vid årsskiftet.

Myndighetens statsbidrag

Myndigheten återrporterar bland annat följande bidrag:

- statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund
- organisations- och etableringsbidrag till organisationer för homosexuella
- bisexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck
- statsbidrag till verksamhet mot rasism och liknande former av intolerans

Myndigheten konstaterar att arbetet med att fördela medel till det civila samhällets organisationer är en viktig insats i dess Agenda 2030-arbete.

Statsbidrag till verksamhet mot rasism och liknande former av intolerans

Myndigheten har haft uppdraget att fördela bidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans sedan 2008. I regleringsbrevet för 2020 tilldelades MUCF 14 320 000 kronor att fördela som stöd till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans.

Syftet med bidraget är att stödja verksamhet som motverkar eller förebygger rasism eller liknande former av intolerans som kan ta sig uttryck i bland annat antisemitism, islamofobi, afrofobi, antiziganism, rasism mot samer samt homo- och transfobi. Myndigheten har haft organisationer som företräder nationella minoriteter som prioriterad målgrupp för statsbidraget under 2020.

Antalet ansökningar för detta bidrag var högre än året innan, antalet beslut ökade med 26 procent. Av de 19 organisationer som fick bidrag 2020 arbetar 10 mot antisemitism, 13 mot islamofobi, 12 mot afrofobi, 13 mot antiziganism, 9 mot rasism mot samer samt 5 mot homo- och transfobi.

Statsbidrag till hbtq-organisationer

I regleringsbrevet för 2020 tilldelades MUCF 9 298 000 kronor att fördela som stöd till organisationer för "homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck". Under året beslutade regeringen om en förstärkning av organisationsbidragen till hbtq-organisationer genom en ökning av anslaget med två miljoner kronor under åren 2020–2022.

Syftet med bidraget är att stödja organisationernas egna initiativ och verksamhet med ändamål att stärka ställningen i samhället för hbtq-personer.

Statsbidraget fördelas som etablerings- eller organisationsbidrag. För hbtq-organisationerna utgjorde stödet lite drygt 70 procent av intäkterna under 2019. De hbtq-organisationer som beviljats medel har totalt runt 11 000 medlemmar.

Statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund

I regleringsbrevet för 2020 tilldelades myndigheten 18 905 000 kronor att fördela som stöd till organisationer bildade på etnisk grund. Syftet med bidraget är att stärka organisationernas egna initiativ och verksamheter som rör kultur, språk, identitet och delaktighet i samhället.

Stödet fördelas i två former: etableringsbidrag och organisationsbidrag. Arbetet med organisationsbidrag till de etniska organisationerna har varit mindre omfattande än året innan. Myndigheten hade inte kapacitet att genomföra lika omfattande granskningar som föregående år.

För etniska organisationer utgjorde stödet från MUCF i genomsnitt 74 procent av de totala intäkterna under 2019. De etniska organisationer som beviljats stöd samlar runt 144 000 medlemmar.

Övriga insatser

- Myndigheten har motverkat rasism genom att i webbutbildningen *Rätt att veta!* inkludera ett avsnitt om rätten att slippa rasism.
- Vägledningen *Youmo i praktiken*, vars målgrupp är vuxna som i sin yrkesutövning möter unga nyanlända, har under 2020 uppdaterats med fler metoder för att motverka bland annat rasism.
- Myndigheten har genomfört insatser för att bidra till att förbättra förutsättningarna för unga romers engagemang i det civila samhället och för romska ungdomsorganisationers deltagande i samhällslivet.

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST): Regeringsuppdrag³⁹

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Myndigheten för stöd till trossamfund har haft i uppdrag att höja kunskapen om säkerhet i moskéer och muslimska församlingar. Arbetet inleddes med en undersökning av forskningsläget, följt av en inventering av landets muslimska församlingar och föreningar. Ett syfte med inventeringen var att få en bild av var i landet som moskéerna och församlingarna finns samt ge myndigheten ökade kontaktytor till muslimska organisationer. De sju muslimska statsbidragsberättigade riksorganisationerna samlar cirka 250 lokala församlingar i Sverige. I inventeringen hittades cirka 500 möjliga muslimska församlingar, vilket antyder att många församlingar inte tillhör en riksorganisation.

Utifrån lägesbilden och inventeringen genomförde myndigheten utbildningsinsatser i fem pilotkommuner. Vid tolv församlingsbesök och i samverkan med lokala myndigheter (kommun, polis och räddningstjänst) utbildades sammanlagt 127 personer. Vid besöken utbildades församlingsstyrelser och andra församlingsmedlemmar i säkerhetsfrågor. För detta hade myndigheten utvecklat en riskanalysmetod i syfte att församlingarna själva skulle kunna fortsätta sitt säkerhetshöjande arbete efter besöken. För att analysera resultaten av församlingarnas arbete och som stöd för deras fortsatta arbete följdes utbildningarna upp med återbesök. Den respons som myndigheten har fått på församlingsbesöken har uteslutande varit positiv.

Myndigheten konstaterar att det i förberedelserna tillsammans med kommuner, räddningstjänst och polis ofta framgick att dessa aktörer vanligen har mer sporadiska än strukturerade kontakter med muslimska församlingar. Viljan från både trossamfund och myndigheter är god, men det saknas oftast arenor och erfarenheter av att mötas. Det uppskattades mycket av församlingarna att flera myndigheter deltog under besöken. Församlingarna uttryckte en särskild uppskattning för att myndigheterna kom till deras lokaler och visade intresse för församlingen. Enligt församlingarna har nu viktiga kontakter till det allmänna etablerats i frågor som rör säkerhet.

Parallellt med denna aktivitet genomfördes informationsinsatser i form av fyra utbildningsinsatser. 141 personer utbildades på fyra orter. På grund av pandemin kunde inte alla planerade konferenser genomföras.

Myndigheten tog fram ett informationsmaterial om åtgärder vid brand och pågående dödligt våld. Materialet liknar de säkerhetskort som finns vid varje plats i ett flygplan och ger på ett lättillgängligt sätt information om hur man ska agera

39 Regeringsbeslut A2019/01200/MRB. Uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar.

i olika nödsituationer. Syftet med "flygplanskortet" är att det ska användas vid säkerhetsgenomgångar. Ett särskilt kort om säker posthantering har tagits fram tillsammans med polisen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Behovet av ett sådant material uppstod efter att ett antal församlingar under 2020 fått hotbrev som innehöll pulver.

SST har tagit fram ett självstudiematerial om säkerhet till församlingsstyrelser. Materialet innehåller bland annat övningar, diskussioner och checklistor och har tillgängliggjorts digitalt. Studiematerialet innehåller för närvarande grundläggande kunskap om ansvaret för säkerhet, lokalers säkerhetsutrustning, metoder för säkerhets- och riskanalys samt fördjupningar om specifika hot: brand, inbrott, skadegörelse, pandemi, hot och dödligt våld.

Myndigheten har vid uppdragets genomförande samverkat med polisen, MSB, kommuner, en judisk församlings säkerhetsexpert, Kammarkollegiet, de sju statsbidragsberättigade riksförbunden, Brottsförebyggande rådet och Forum för levande historia.

Framtida behov

SST påpekar att majoriteten av de besökta församlingarna befann sig på en mycket låg nivå både i fråga om säkerhetsmedvetande och om sin faktiska säkerhet.

Församlingar efterfrågar vidare både utbildning, stöd och samverkan gällande dessa frågor. SST konstaterar att i de fall församlingarna kan ha en strukturerad kontakt med företrädare för kommun, polis och räddningstjänst kan det avsevärt bidra till att stärka församlingarnas säkerhetsarbete.

Myndigheten lyfter mångfalden i de muslimska församlingarna. I vissa fall finns det bristande samhälls- och språkkunskaper i församlingarna, vilket kan stå i vägen för att etablera en relation till kommuner eller myndigheter. Därför kan det, menar myndigheten, vara viktigt för kommuner och myndigheter att beakta församlingarnas förutsättningar att hitta rätt kommunikation, stöd och åtgärder. Myndigheten lyfter också vikten av att kommuner och myndigheter etablerar kontakter med riksorganisationerna som en väg in i församlingarna. Myndigheten bedömer att samverkan med de sju riksorganisationerna är en resurs för församlingarnas säkerhetsarbete. Samtidigt behöver riksorganisationerna mer resurser för att kunna utveckla säkerhetsarbetet, menar SST.

SST nämner att i de enkäter som tidigare gjorts till muslimska församlingar har endast statsbidragsberättigade muslimska trossamfund kunnat svara. Det egentliga antalet församlingar är betydligt högre, något myndigheten menar behöver tas i beaktande vid kommande undersökningar.

Myndigheten menar att, utöver behovet att fortsatt följa upp tidigare ställda frågor, det finns en rad andra problemområden relaterade till muslimska församlingars utsatthet där kunskap saknas i dag:

- Varför är muslimska församlingar mer utsatta på vissa orter än andra?
- Vilka konsekvenser får utsattheten för dem som engagerar sig i det muslimska församlingslivet?
- När och varför övergår islamofobiska hot/hat i fysiska angrepp och attentat mot muslimska församlingar?
- Hur påverkar hatbrotten relationer mellan olika samhällsgrupper och samhällsklimatet i stort?
- I vilken utsträckning är förövare av islamofobi politiskt och ideologiskt motiverade? I vilken utsträckning är de organiserade? Tillgänglig information är knapphändig om demografi, ålder, social status, annan brottslighet och så vidare.

Myndigheten menar att det inom församlingarna finns ett behov av att fler aktörer engagerar sig i frågor som rör säkerhet och trygghet, exempelvis anställd personal och volontärer. Ju bredare inkluderingen av olika funktioner är i säkerhetsarbetet, desto fler kan agera snabbt och effektivt vid olyckor, hot och kriser. Generellt sett var andelen kvinnor låg i församlingarnas styrelser, vid besöken och vid konferenserna. Mot denna bakgrund planerar myndigheten att genomföra två säkerhetskonferenser för kvinnor under 2021.

Myndigheten ser ett stort behov av ett fortsatt arbete med säkerhet och trygghet i muslimska församlingar. Det gäller dels praktiska åtgärder, dels ansvarsfördelning för församlingarnas säkerhet. Dessutom krävs ett fortsatt stöd till det stora antal församlingar som bara har påbörjat sitt säkerhetsarbete. Det är vidare av största vikt, menar SST, att kontakter och samverkan mellan trossamfund/församlingar, kommuner och myndigheter stärks.

Myndigheten föreslår att en plattform inrättas på regional nivå med länsstyrelser som ansvariga för samordning av kommunöverskridande arbete med olika aktörer. SST har under uppdragets gång arbetat fram metoder som myndigheten bedömer som användbara i säkerhetsutbildning för församlingar. Nationella och regionala satsningar krävs fortsatt en tid framöver. Det framgångsrika arbete som ägt rum i pilotkommuner skulle nu, menar SST, behöva få en fortsättning. SST föreslår att myndigheten får i uppdrag att utbilda "train-the-trainers" i församlingars styrelser. Ledamöterna får då i ansvar att utbilda sina egna församlingsmedlemmar. Arbetssättet har den fördelen att det når ut brett och att utbildarna kan leda utbildningar på sina egna språk och har ett etablerat förtroende i de egna församlingarna.

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST): Årsredovisning⁴⁰

I årsredovisningen nämns myndighetens regeringsuppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar samt aktörers utsatthet för islamofobi och hatbrott. Detta uppdrag redovisas ovan.

Myndigheten beskriver vidare att dialog och samverkan har skett med cirka 30 myndigheter under året. Dessa har bland annat rört förebyggande av våldsbejakande extremism. På regional nivå har myndigheten regelbunden kontakt med 13 länsstyrelser och 30 kommuner. Frågeställningar som behandlas är bland annat våldsbejakande extremism.

⁴⁰ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, etni*, främlingsfientl* eller hbtq. Däremot på rasis*, våldsbej* och hatbrott. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Förstärkt förebyggande arbete på nätet

I regeringens plan *Samlat grepp* står att budskap som ger uttryck för rasism, liknande former av fientlighet och extremism och som tidigare endast fördes fram i extrema sammanhang nu dagligen sprids i kommentarsfält och sociala medier och därmed får genomslag i högre grad än tidigare. Med ökad tillgång till och användning av internet blir det viktigare att höja medie- och informationskunnigheten. Regeringen anser också att det finns behov av att förbättra skyddet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott på internet.

Inom detta strategiska område redovisas Statens medieråds och Totalförsvarets forskningsinstituts arbete.

Statens medieråd: Regeringsuppdrag⁴¹

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Statens medieråd har genomfört arbetet med kampanjen *No Hate Speech Movement* på uppdrag av regeringen sedan 2013. Det nuvarande uppdraget syftar bland annat till att höja kunskapen om rasism och liknande former av fientlighet (som kan ta sig uttryck i sexism, homo-, bi-, trans- och funkofofi) på internet bland barn och unga. Genomförandet syftar också till att stärka barns och ungas förmågor att använda sin yttrandefrihet och respektera mänskliga rättigheter och jämställdhet samt stimulera till kritiskt tänkande vid användning av medier. Med den aktuella rapporteringen från Statens medieråd slutrapporteras uppdraget.

Målgrupp för arbetet har varit nära-barn-professionella och vårdnadshavare som i sin tur når slutmålgruppen, barn och unga upp till 25 år.

Genom uppdraget har myndigheten utvecklat en mängd pedagogiska resurser, exempelvis:

- **Könsnormer i språket:** Materialet syftar till att öka förståelsen för hur snäva könsnormer kan begränsa individer och hur dessa normer kan påverka vilka röster som tas på allvar i samhället.
- **Inte okej – stöd till dig som vill motverka näthat:** Materialet togs fram tillsammans med det norska Barn-, ungdoms- och familjedirektoratet. Det innehåller information, stöd och råd till alla barn och unga som utsätts för hat och hot eller ser någon annan utsättas.

⁴¹ Regeringsbeslut Ku2019/02020/LS. *Genomföra kampanjen No Hate Speech Movement.*

- **Ordet är fritt:** Denna storpocket i serieformat togs fram i samarbete med bokförlaget Kartago. Serien skildrar näthat och sexism med hjälp av humor och allvar. Till boken hör en lärarhandledning. Materialet syftar till att stimulera samtal och ifrågasättande kring sexism, normer och könsroller.
- **Koll på nätet:** Detta webbverktyg togs fram i samverkan med Riksförbundet Attention och projektet Nätkoll. Till verktyget hör en lärarhandledning. Materialet är främst riktat till barn med kognitiva svårigheter i åldern 13–18 år. Materialet ska förebygga kränkningar på nätet genom att lära ut om risker och möjligheter, rättigheter och utmaningar i den digitala världen.
- **Valpaket:** I samband med valet 2018 producerade myndigheten ett digitalt och analogt valpaket bestående av material från myndighetens webbplats. Syftet med materialet var att stärka barns och ungas källkritiska förmågor och digitala kompetens.
- **Digitala medier på föräldriska:** Materialet består av elva snabbguider som på ett lättfattligt sätt beskriver ett antal olika digitala medier, hur ungdomar använder dessa plattformar och hur man som användare kan göra för att lämna ett digitalt nätverk. Syftet med guiderna är att ge vårdnadshavare större förståelse för ungas digitala vardag.
- **”Youtubers” ger råd och tips om nätet:** Myndigheten producerade sju fristående filmer och en podcast som baserades på influencers råd och tips om barns och ungas medievardag. Filmerna är tänkta att verka kunskapshöjande för pedagoger, vårdnadshavare samt barn och unga.
- **Bilder och verkligheter – visuell gemenskap på nätet:** Detta material syftar till att ge elever ökad förståelse för hur bilder kan laddas med betydelse, exempelvis hur bildspråk och bilders funktion kan utnyttjas av avsändare för att förmedla antidemokratiska och rasistiska budskap. Verktyget utgörs av en lärarhandledning, övningar och elevmaterial. Målgrupp är pedagoger inom grund- och gymnasieskola.
- **Bokmässan 2019:** Myndigheten var partner inom ramarna för Bokmässans tema *Mediemedvetenhet*. Vid mässan genomfördes föreläsningar och seminarier, och publikationer delades ut.
- **Översättning av Inte okej:** Broschyren översattes till arabiska, dari, somaliska och spanska i syfte att tillgängliggöras för målgruppen unga 15–25 år med annat modersmål än svenska. Broschyren innehåller information, stöd och råd till barn och unga som vill motverka hat och hot, utsätts för hat och hot eller som ser någon annan utsättas.
- **Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar:** En vägledning har tagits fram tillsammans med Barnombudsmannen och Datainspektionen. Syftet med den är att stärka barns och ungas rättigheter på digitala plattformar

genom att ge stöd till aktörer som har stort inflytande över barns och ungas medievardag, såsom plattformsföretag, spelföretag och influencers.

- **Barns och ungas medieanvändning – vårdnadshavare:** Myndigheten har tagit fram guider med syfte att ge stöd åt vårdnadshavare i frågor som exempelvis hur barns digitala integritet kan skyddas och om innehållsfilter bör användas.
- **Medieborgarpodden:** Denna podcast består bland annat av avsnitten *Satir eller rasism, det är frågan!* och *Lär dig känna igen en konspirationsteori!*. Podcasten syftar till att förmedla kunskap i ämnet medie- och informationskunnighet och riktar sig till pedagoger, vårdnadshavare och allmänhet.

Materialen har bland annat spridits i myndighetens digitala kanaler, genom pressutskick, postutskick och vid publika evenemang.

Här följer exempel på kartläggningsinsatser som gjorts inom ramarna för uppdraget:

- **Ungas anmälningar av hat och hot i sociala medier 2018:** I samarbete med Ungdomsbarometern har tre undersökningar gjorts i syfte att undersöka ungas utsatthet för hat och/eller hot samt för att ge en opartisk beskrivning av hur anmälningar av regelöverträdelser behandlas av sociala medietjänster. Undersökningarna visar att de anmälningar som uttryckligen gäller rasism är få och inte har ökat nämnvärt mellan undersökningarna. Än mer sällsynt är homo- och transfobiska uttryck, och anmälningar som har att göra med religiös utsatthet är nästan obefintliga. Anmälningarna av hat och hot i bredare bemärkelse har dock ökat. Det går inte att med utgångspunkt i undersökningarna avgöra om det beror på en ökning av regelöverträdelser, ökad anmälningsbenägenhet eller förenklade anmälningsförfaranden. Myndigheten har efterfrågat sociala medieleverantörers egen dokumentation av anmälningar då oberoende analyser av sådan data bedöms kunna bidra till en betydande kunskapsökning avseende ungas medievardag. Myndigheten har vid flera tillfällen framställt förfrågningar, utan att få tillgång till efterfrågade data.
- **Fältstudie:** Myndigheten lät genomföra en fältstudie för att samla kunskap om pedagogers och elevers vetskap om hur konspirationsteorier och bilder används i exempelvis rasistiska syften. Eleverna uppvisade svaga kunskaper om manipulation av bilder i rasistiska syften.
- **Medieanvändningen bland unga med intellektuell funktionsnedsättning:** Myndigheten har tillsammans med Linköpings universitet undersökt medieanvändningen bland ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning. Undersökningen är den första kvantitativa undersökningen i sitt slag i Sverige. Rapporten visar att särskoleelevers användning av sociala medier bland 13–16-åringar med intellektuell funktionsnedsättning är lägre än riksgenomsnittet. Trots detta är gruppen mer utsatt för mobbning och elakheter.

- **Unga & medier 2019:** Myndigheten har publicerat fyra rapporter om barns och ungas medievanor. Bland resultaten syns att med ökad exponering i sociala medier följer också en ökad risk att utsättas. Och att gruppen unga med psykiska funktionsnedsättningar anger att de i högre grad har utsatts än genomsnittet.
- **Ungas anmälningar av hat och hot i sociala medier 2019:** Rapporten visar i vilken utsträckning 15–18-åringar har anmält hot eller hat på internet, på vilken plattform detta inträffade, till vem de anmälde, hur svårt det var att anmäla, hur anmälan hanterades och vad anmälan gällde. Rapporten visar att antalet unga som uppger sig ha anmält hat och hot har ökat över tid. De som uppger att anmälan gällt rasism eller sexism har också ökat.
- **Nyhetens behag – svenska barns och ungdomars nyhetsanvändning:** Denna rapport beskriver svenska barns och ungdomars nyhetsanvändning. Bland resultaten märks att nyhetsanvändningen är högre bland barn med föräldrar som är högutbildade, höginkomsttagare och/eller födda i Sverige. Det är färre som har stort förtroende för de etablerade nyhetsorganisationerna bland barn med föräldrar som är lågutbildade, låginkomsttagare eller utrikesfödda.
- **Internationell forskningsöversikt om nätmobbning:** Forskningsöversikten om nätmobbning besvarar frågor om vilka mekanismer som bidrar till aggressivitet på nätet, vilka uttryck nätmobbningen tar sig samt vilka risk- och skyddsfaktorer som finns. Den svarar också på vad konsekvenserna blir av nätmobbning samt vilka av de metoder som används för att förebygga nätmobbning som visat sig reducera nätmobbningens förekomst. I begreppen nätmobbning inkluderar myndigheten diskriminering, trakasserier, kränkande behandling och näthat. Vid en genomgång av olika antimobbningsprogram och deras effekter märks att inget program visat sig helt eliminera nätmobbningen. Samtidigt har alla interventioner visat sig få positiva resultat, antingen genom att andelen som mobbar andra minskar eller genom att färre utsätts.
- **Unga, medier & psykisk ohälsa:** I rapporten analyseras ungdomars psykiska mående i relation till deras medieanvändning. Rapporten visar att utsatthet online hänger ihop med sämre psykiskt mående.

Under uppdragsperioden har olika aktörer hört av sig till myndigheten och velat använda eller sprida vidare material som myndigheten har producerat. Myndigheten har samverkat eller fört dialog med bland annat Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Brottsförebyggande rådet, kommittén Nationell satsning på medie- och informationskunnighet och det demokratiska samtalet, Barnombudsmannen, Datainspektionen, Center mot våldsbejakande extremism, Skolverket, Nätverket Barnaråd och Forum för levande historia, EU-kommissionens Safer Internet For Children Expert Group och det nordiska mediemyndighetsnätverket.

När myndigheten undersökte hur dess målgrupp för arbetet använt det material som tagits fram och till vilken nytta det varit framgick att de pedagoger som använt materialet i stor utsträckning har haft nytta av det. En hög andel skulle rekommendera materialet. Av de som kände till materialet hade 7 av 10 använt det.

Framtida behov

Andelen barn och unga som uppger att de är utsatta har ökat under perioden för kampanjens genomförande. Det går inte att med utgångspunkt i myndighetens data säga om ökningen beror på att tonen på nätet blivit hårdare eller om beteenden som tidigare inte uppfattades som kränkande nu gör det.

Myndigheten menar att den genom uppdraget har byggt upp en omfattande kunskapsbank bestående av stöd, fakta och lärarresurser. Detta har möjliggjorts genom en kontinuitet i uppdragen. Kontinuitet i arbetet har bidragit till att arbetsprocesser hunnit utvecklas och effektiviseras samt att kontaktnät kunnat bildas och underhållas. Myndigheten har därigenom utvecklat en expertis som stärker dess övriga verksamhet.

Framtagna material har fått god spridning och uppskattats av målgruppen. Det finns en stor efterfrågan på denna typ av resurser. Materialen är i allmänhet aktuella under en lång period, vilket talar för en långsiktig spridning. Myndigheten bedömer att fokus bör ligga på att utveckla och sprida enskilda material framför satsningar på en kampanj.

Statens medieråds bedömning är att insatser behövs även framöver. Dessa bör tydligare inriktas på att fördjupa kunskapen om unga som utsätter andra för nätmobbning samt passiva och aktiva medhjälpare till dem. Med ett fortsatt uppdrag på området kan myndigheten arbeta vidare med att utveckla och sprida kunskaper om olika typer av fientlighet på nätet och samtidigt samråda om gränsdragningsfrågor med den nya myndigheten för psykologiskt försvar.

Med fortsatt finansiering och långsiktighet i arbetet menar Statens medieråd att myndigheten kan utveckla välriktade och kvalitativa insatser i syfte att reducera hat och hot bland barn och unga online. Myndigheten ser i dag stora möjligheter till samverkan med övriga aktörer verksamma på området.

Myndigheten presenterar en rad förslag. I samtliga förslag kan myndigheten nyttja det nationella nätverket MIK Sverige för informationsspridning [MIK avser Medie- och informationskunnighet, Forum för levande historias anmärkning].

Tidigare studier om nätmobbning har, betonar myndigheten, i huvudsak fokuserat på de utsatta och de som utsätter andra. Det saknas i dag kunskap om övriga roller i en mobbningsituation, både gällande konsekvenser samt risk- och skyddande faktorer. Myndigheten menar att fler studier behövs om olika deltagarroller i

nätmobbningsituationer. När sådana studier tagits fram blir det sedan möjligt att utveckla metoder och vägledningar i syfte att stötta vuxna i barns närhet såväl i förebyggande som i reaktivt arbete.

Ett annat utvecklingsområde som myndigheten pekar på är behovet av att en regelbunden dialog med plattformsföretagen i Sverige initieras. Detta i syfte att fördjupa den gemensamma kunskapen om rasism och andra former av fientlighet på nätet som berör barn och unga. Flera av bolagens representanter har ställt sig positiva till en mer organiserad fortsättning på de möten som redan genomförts. Genom detta slags dialoger kan myndigheten bidra till kunskapshöjning om till exempel barns och ungas utsatthet på nätet. Dialogerna skulle också ha som syfte att höja plattformsföretagens vilja att dela med sig av relevant data med myndigheter.

Ett ytterligare utvecklingsområde som Statens medieråd nämner är möjligheten att utveckla verktyg som genom Virtual Reality kan bidra till att reducera fördomar i målgruppen barn och unga. Detta skulle kunna göras i form av ett pilotprojekt som det bedrivs följeforskning på.

Statens medieråd: Årsredovisning⁴²

I myndighetens årsredovisning redogörs för regeringsuppdraget No Hate Speech Movement som presenteras ovan.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI): Regeringsuppdrag⁴³

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

FOI fick i uppdrag att under 2020 genomföra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda som sprids på internet och i sociala medier, med särskilt fokus på högerextremistiskt och rasistiskt innehåll. I uppdraget ingick även att fortsatt utveckla verktyg för fördjupad analys, att kartlägga och analysera förekomsten av hot, hat och extremistiska budskap som har riktats mot individer och grupper i samhället, samt att ta fram analysrapporter och samverka med relevanta aktörer såsom Polismyndigheten och Center mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brottsförebyggande rådet (Brå).

42 Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, våldsbej*, hatbrott*, främlingsfientl*, hbtq eller etni*. Däremot på rasis*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

43 Regeringsbeslut Ku2019/02002/L.S. *Ta fram en rapport om antisemitismen i olika digitala miljöer inför Malmös internationella forum om hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism 2020*; Regeringsbeslut Ku2019/02002/L.S. *Göra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda som sprids via internet och sociala medier med särskilt fokus på högerextremistiskt och rasistiskt innehåll under 2020*.

Målsättningen har varit att presentera resultaten från arbetet på ett sådant sätt att de kan passa en bred målgrupp med varierande förkunskaper. Exempelvis ska representanter från civilsamhället, statstjänstemän, lärare och analytiker kunna läsa rapporterna och tillgodogöra sig kunskapen.

Resultaten från arbetet har presenterats i fyra rapporter:

- **Incels – ofrivilligt celibat:** De senaste åren har en rad dödliga våldsdåd genomförts av individer som definierat sig själva som incels, en beteckning på individer som lever i ofrivilligt celibat. Det som håller samman individerna, enligt FOI, är en gemensam kultur med säreget språk och spekulativa förklaringsmodeller på digitala mötesplatser. De digitala incelmiljöerna präglas, enligt myndigheten, av kvinnohat, självmordstankar och tankar om att begå massakrer på folkmassor.
- **Antisemitiska stereotyper:** Myndigheten menar att mycket tyder på att antisemitismen i Europa och USA har ökat under de senaste åren. Bland annat visar flera enkätundersökningar att judar upplever en ökad utsatthet för antisemitism. Dessutom har ett antal våldsamma hatbrott och terrorattacker drabbat judar. Antisemitism i ord och handling hänger ofta, menar FOI, samman med djupt rotade negativa stereotyper om judar. För att öka kunskapen om förekomsten av antisemitiska stereotyper i digitala miljöer genomfördes en undersökning av engelskspråkiga data från Twitter, Reddit, Gab och 4chan under en sexmånadersperiod. Resultaten visar att av de inlägg som nämner judar innehöll nästan 35 procent antisemitiska stereotyper och/eller andra former av fientlighet mot judar som grupp.
- **Hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper:** Studier från samtliga nordiska länder visar att de personer som deltar i det demokratiska samtalet är särskilt utsatta för hat, hot och andra kränkningar på nätet. Politiker, journalister och konstnärer vittnar om ett hårt samtals- och debattklimat i sociala medier, samt utsatthet som leder till anpassning och självzensur. För att öka kunskapen om digitalt hat och hur hatets karaktär skiljer sig för olika kön och yrkesgrupper genomförde myndigheten en undersökning av hat mot journalister, politiker, influencers, komiker och musiker. Undersökningen utgår från 440 individer och är baserad på data inhämtad från det svenska diskussionsforumet Flashback. Resultaten visade att nästan hälften av alla individer i undersökningen hade utsatts för kommentarer präglade av hat och att kvinnor utsattes för mer hat än män.
- **Ekofascism:** Ekofascism är enligt FOI en ideologi som kännetecknas av bland annat samtidskritik, naturromantik samt drastiska lösningar på problem med överbefolkning och miljöförstöring, men också av ett rasideologiskt och nationalsocialistiskt arv. Till stor del tycks retoriken, menar myndigheten, i dessa sammanhang vara ett sätt att förpacka nationalsocialistiska och

rasideologiska tankar i en mer lockande och angelägen form. En tematisk analys av 1 077 bilder från meddelandetjänsten Telegram visade att den ekofascistiska propagandan domineras av utopiska bilder av vackra landskap och människor som lever enkla liv i en oförstörd natur, ofta med infogade fornnordiska eller nationalsocialistiska symboler. Det är också vanligt med våldsromantisering av maskerade beväpnade män i naturmiljöer, liksom uppmaningar till våldshandlingar.

Myndigheten tilldelades uppdraget att ta fram en rapport om antisemitism i olika digitala miljöer inför Malmös internationella forum om hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism.

Forskningsresultaten har spridits genom föreläsningar, dels på seminarier som anordnats av FOI, dels på externa seminarier. Myndigheten har också lämnat olika former av expertstöd. Här följer av urval av exempel på sådana insatser:

- Medverkan i rundabordssamtal med inrikesminister Mikael Damberg och kulturminister Amanda Lind om hat mot journalister.
- Dialog och dataanalys till Brå om islamofobi.
- Presentation om forskning om antisemitiska stereotyper på Forum för levande historias forumträff.

Framtida behov

Inom ramen för uppdraget har FOI fortsatt att utveckla verktyg, infrastruktur och kompetens för att kunna bedriva analyser av digitala miljöer och därtill kopplade företeelser. Den kompetens som byggts upp har också gjort att FOI har kunnat ge analysstöd till brottsbekämpande myndigheter.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI): Årsredovisning⁴⁴

FOI har utvecklat kunskap som stöd till Polismyndigheten. Uppdraget syftade till att öka förmågan att hantera hybrida hot [”hybrida hot” avser hot som kan vara en blandning av militära och ickemilitära hot, Forum för levande historias anmärkning], att öka förståelsen för våldsbejakande extremism och dess drivkrafter samt att tydliggöra olika aspekter av terrorfinansiering.

I myndighetens årsredovisning lyfts studier av antisemitism, journalisters utsatthet och kvinnohat i incel-miljöer som exempel på hur myndigheten bidragit till att stärka kunskapen om demokratins förutsättningar i dagens Sverige.

⁴⁴ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, etni*, hatbrott*, främlingsfientl*, rasis* eller hbtq. Däremot på våldsbej*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Ett mer aktivt rättsväsende

I regeringens plan *Samlat grepp* står att undersökningar visar att många som utsätts för hatbrott har ett lågt förtroende för polisen och dess förmåga att utreda och lagföra hatbrott, vilket kan påverka anmälningsbenägenheten. I planen beskriver regeringen också behovet av att ta fram en enhetlig rutin för handläggning av hatbrott hos Åklagarmyndigheten. Vidare uttrycks att det är centralt att den kunskap som produceras om hatbrott är användbar och utgör ett bra underlag för att relevanta insatser ska kunna genomföras.

Inom detta strategiska område ingår Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Brottsförebyggande rådet (Brå): Regeringsuppdrag⁴⁵

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse⁴⁶

Brottsförebyggande rådet har publicerat *Islamofobiska hatbrott. Rapport 2021:3*. Rapporten syftar till att undersöka de islamofobiska hatbrottens karaktär. I detta ingår att beskriva hur brotten ser ut, vem som utsätts, om det går att säga något om vilka gärningspersonerna är och vad brotten får för konsekvenser.

För uppdragets genomförande har Brå analyserat nära 500 ärenden, det vill säga anmälningar och, då det finns, förundersökningar av brott som identifierats ha islamofobiskt innehåll. Myndigheten har också gjort över 50 intervjuer med privatpersoner, representanter för muslimska församlingar, föreningar och organisationer, forskare och nyckelpersoner inom rättsväsendet.

Studiens huvudsakliga slutsats, enligt Brå, är att islamofobiska hatbrott tar sig många olika uttryck och inte är avgränsade till någon särskild plats, tid eller person. Bland anmälningarna är hot och ofredande den största brottskategorin, följt av hets mot folkgrupp, ärekränkning, våldsbrott och klotter. Bland de vanligare händelserna som framkommit i undersökningen finns skällsord, knuffar och slöjryckningar. Andra återkommande händelser är grannar som gör sig skyldiga till upprepade hot och trakasserier, hets mot folkgrupp i sociala medier och brott av varierande allvarlighetsgrad som riktas mot moskéer.

Av myndighetens intervjuer framgår en tydlig upplevelse bland informanterna av att det politiska och mediala samtalet i dag bidrar till att befästa ett ”vi och dom”-perspektiv, där muslimer tillskrivs egenskaper utifrån föreställningen att

⁴⁵ Regeringsbeslut A2019/0189/MRB. Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att göra en fördjupad studie om islamofobiska hatbrott.

⁴⁶ Då Brottsförebyggande rådets redovisningsdatum inföll mycket kort inpå Forum för levande historias datum för redovisning har myndigheten inte fått möjlighet att faktagranska denna sammanfattning.

alla muslimer delar gemensamma särdrag. Exempel som ges i studien är att ordet muslim används ihop med svordomar eller att muslimer omtalas i avhumaniserande ordalag. Därtill förekommer misogyna uttalanden om muslimska kvinnor och uttryck för konspirationsteorier.

I rapporten har ett antal risksituationer kopplade till synlighet identifierats. Det kan exempelvis handla om att bära religiös klädsel på allmän plats eller att man figurerar i mediala sammanhang. Även icke-muslimer utsätts för islamofobi när de uppfattas ha samröre eller förknippas med personer som tillskrivs en muslimsk identitet eller frågor som rör muslimer. Det kan handla om religiösa företrädare, forskare, journalister och politiker.

På vilket sätt och hur ofta människor utsätts för islamofobi skiljer sig, enligt Brå, åt beroende på vilken tillhörighet man kan tillskrivas i övrigt utifrån exempelvis kön, hudfärg, klass och etnicitet. Det gör att vissa muslimer drabbas särskilt. För vissa beslöjade kvinnor kan islamofobiska inslag av olika allvarlighetsgrad upplevas som en del av vardagen. Förekomsten av olika överlappande utsattheter gör att de islamofobiska hatbrotten är svårstuderade. Det är exempelvis svårt att isolera betydelsen av att vara muslim när gärningspersonen också har uttalat sig negativt om den utsattes hudfärg eller upplevda etnicitet.

Brå påtalar att det är svårt att ge en representativ bild av gärningspersonerna vid islamofobiska hatbrott. Ett skäl är att anmälningsbenägenheten är låg. De beskrivningar av gärningspersoner som ändå låter sig göras ligger, menar myndigheten, i linje med tidigare forskning som visar att anti-muslimska föreställningar återfinns i breda lager av befolkningen. Det framgår också att intolerans mot muslimer hör ihop med intolerans mot andra minoritetsgrupper och att män och äldre personer är överrepresenterade. I en del ärenden framkommer tecken på social och ekonomisk utsatthet med förekomst av psykisk sjukdom och alkoholmissbruk. Gärningspersonerna finns dock i alla samhällsskikt. Det är vidare vanligt att gärningspersoner på olika sätt uttrycker sympatier med högerpopulistiska eller missnöjespolitiska frågor rörande exempelvis invandring.

Rapporten visar att islamofobi får negativa konsekvenser för både individ och samhälle. För individen kan direkta konsekvenser vara chock, oro och rädsla. Konsekvenser på längre sikt kan vara sjukskrivning, depression, undvikande av vissa platser eller att man döljer sin religiösa tillhörighet. För vissa leder upprepade utsatthet till uppgivenhet och utanförskap.

Islamofobi riskerar att få stora konsekvenser också för samhället. Utsatthet för brott och diskriminering leder till försämrade livsvillkor för muslimer. Känslan av utanförskap kan leda till ett demokratiunderskott, i Brås intervjuer framkommer att det finns en risk att muslimer väljer bort att engagera sig politiskt som en följd av risken att bli utsatt för hatbrott eller att få sina avsikter ifrågasatta.

Islamofobi kan leda till begränsningar av religionsfriheten för muslimer. Moskées kan exempelvis få svårigheter att teckna försäkringar och därför tvingas stänga. Andra exempel är beslut om förbud mot religiösa uttryck som att bära slöja i skolan eller på arbetsrasten. Brå beskriver därmed islamofobi som ett hot mot grundläggande mänskliga rättigheter.

Framtida behov

Brå menar att det är angeläget att vidta olika former av förebyggande åtgärder för att stävja förekomsten av islamofobiska hatbrott, men också för att minska förekomsten av negativa stereotypa uppfattningar och föreställningar om islam och muslimer i stort.

Brå bedömer att islamofobi generellt är underbeforskat. Det råder exempelvis brist på evidensbaserade metoder för att förebygga islamofobi. Brå pekar därför på behovet av att framtida satsningar bör inriktas på åtgärder som kan utvärderas och följas upp. Ett problem som myndigheten lyfter fram är att samtliga hatbrottsgrunder ofta slås ihop, både vid forskning och insatser. Det gör, menar Brå, att det som särpräglar hatbrott mot muslimer och betydelsen av överlappande utsattheter inte fångas upp på ett bra sätt.

I rapporten lämnar Brå ett antal förslag på åtgärder. Myndigheten pekar på behovet av ett förstärkt förebyggande arbete på nätet, liksom att polisen tillsammans med andra aktörer fortsätter och förstärker den uppskattade och välfungerande samverkan med muslimska församlingar som i dag finns på vissa håll.

De bakomliggande brotten vid hatbrott har ofta sådan karaktär att de har en låg grad av uppkläring. Även om generella förbättringar kan leda till fler uppklarade brott anser Brå att den största utvecklingspotentialen ligger i åtgärder för att förbättra bemötandet av utsatta och att öka förtroendet bland dem, inte minst för att fler ska anmäla. Det är också viktigt att öka förståelsen hos utsatta för vad som kan förväntas av en utredning och på vilka grunder som en utredning läggs ner. Fler hatbrott skulle, enligt myndigheten, kunna få en rättslig prövning om det blev en mer enhetlig hantering av hatbrotten över landet och ett tidigt identifierande av hatbrottsmotiven.

Myndigheten påpekar att det kan framstå som att samhället sänder dubbla budskap då det finns en lagstiftning som signalerar att ett hatbrott är särskilt allvarligt, samtidigt som antalet domar med hänvisning till straffskärpningsregeln är litet. Avsaknaden av domar där gärningspersonen konstaterats ha ett hatbrottsmotiv gör att lagstiftningen kan uppfattas som närmast symbolisk.

Brottsförebyggande rådet (Brå): Årsredovisning⁴⁷

Hatbrottsstatistiken

I myndighetens instruktion framgår att den ska ta fram kunskap om hatbrott. Sedan några år har myndigheten i uppdrag av regeringen att vartannat år ta fram statistik om hatbrott och vartannat år genomföra fördjupande studier om hatbrott.

För att tillgodose behovet av kunskap om hatbrottens omfattning och karaktär gjordes 2020 en studie om självrapporterad utsatthet för hatbrott. Studien baseras på data från myndighetens tre stora undersökningar om brott: *Nationella trygghetsundersökningen*, *Skolundersökningen om brott* och *Politikernas trygghetsundersökning*.

Myndigheten tar även fram så kallade kortanalyser. Under året publicerades en sådan analys om hatbrott med fokus på stödet till hatbrottsutsatta.

Brå har under året arbetat med att förankra en ny metod för att producera hatbrottsstatistik hos användarna av statistiken. Syftet med den nya metoden är att producera statistik som på ett mer ändamålsenligt sätt kan användas för att följa upp polisens sätt att hantera anmälningar med hatbrottsmotiv.

Myndighetens statistikverksamhet tar fram grunduppgifter från register till forskning och sammanställer specialanpassad beställd statistik. Ett område för beställningar är statistik över hatbrott.

Utöver att ta fram statistiken bidrog Brå med information och expertis i hatbrottsfrågor, i både nationella och internationella sammanhang, samt hanterade stora mängder frågor från medier och andra frågeställare.

Som ansvarig för hatbrottsstatistiken har Brå åtaganden gentemot det internationella samarbetsorganet för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter, ODIHR, vilket har inneburit flera kontakter och insatser under året. Brå medverkade också i två arbetsgrupper inom EU:s byrå för grundläggande rättigheter, FRA.

Våldsbejakande extremism

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) har funnits vid Brå sedan 2018. Centret utvecklar och stärker arbetet mot våldsbejakande extremism genom att ta fram, samla in och sprida kunskap om metoder som olika aktörer kan använda i sitt dagliga arbete. CVE samlar in och sammanställer kvalitetssäkrad kunskap inom de viktigaste sakområdena för att förebygga våldsbejakande extremism. Kunskapen utgår från forskning och beprövad erfarenhet och hämtas in såväl nationellt som internationellt.

⁴⁷ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, etni*, rasis*, främlingsfientl* eller hbtq. Däremot på våldsbej* och hatbrott. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Centret ska främja utvecklingen av förebyggande arbete på nationell, regional och lokal nivå samt verka för en högre grad av samordning och effektivitet i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Andra centrala uppgifter är att ge behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter, civilsamhälle och trossamfund som i sin verksamhet hanterar frågor om förebyggande av våldsbejakande extremism. Centret bidrar med råd och stöd till yrkesverksamma där behov finns, utan att delta i handläggningen av individärenden.

Under året publicerade CVE, på egen hand eller i samverkan, ett antal rapporter, PM, faktablad och poddar. I poddserien *CVE-podden* producerades fyra avsnitt, bland annat om antisemitism. Tre rapporter togs fram som beskriver följande våldsbejakande miljöer: vit makt-miljön, den autonoma miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön. Det togs även fram ett antal PM om juridiska aspekter på temat våldsbejakande extremism.

Sedan 2018 anordnar CVE den årliga konferensen *Samling mot våldsbejakande extremism*, som 2020 hölls digitalt och hade drygt 700 besökare, vilket är en betydande ökning av antalet deltagare jämfört med tidigare år.

På webbplatsen för Center mot våldsbejakande extremism, cve.se, ökade antalet besök med 9 procent jämfört med 2019.

För första gången fördelades 2020 statsbidrag till föreningar och stiftelser. Bidrag för projekt gick till två kommuner, Västerås och Strömsund. Verksamhetsbidrag tilldelades två organisationer som enligt CVE visat goda resultat under många år, Rädda barnen och Exit.

Sedan 2018 erbjuder CVE en stödtelefon dit yrkesverksamma på lokal nivå kan ringa för att söka stöd i sitt förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism. Funktionen är bemannad helgfria vardagar klockan 9–15. Under 2020 besvarades 60 samtal.

CVE och Rädda barnen har en överenskommelse om driften av en orostelefon som startades 2020. Det är en tjänst dit man kan ringa för att få stöd och hjälp om man är orolig för eller misstänker att någon är på väg in i, eller redan befinner sig i, en våldsbejakande extremistisk miljö. CVE finansierar och Rädda barnen driver verksamheten.

CVE ska bidra till samordning och utveckling av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism mellan olika samhällsaktörer. En del i arbetet är att koordinera nätverk för myndigheter och aktörer som behöver utbyta information och erfarenheter. Under 2020 startades ett sådant nätverk för skolor.

CVE erbjuder behovsanpassat stöd till samtliga kommuner för att förebygga våldsbejakande extremism. Inledningsvis fokuserade CVE på att arbeta med de kommuner som har störst behov, men under 2020 påbörjades arbetet med

de kommuner där den våldsbejakande extremismen inte är lika synlig. Större fokus har därför lagts på glesbygdskommuner under året. Utmaningarna kan många gånger vara större i glesbygd än i tätort, inte minst då tjänstepersoner där ofta har flera uppgifter i sina tjänster. Som nationell aktör menar CVE att det är viktigt att anpassa verksamheten utifrån denna förutsättning, vilket blir särskilt tydligt när stödet ges till mindre städer, tätorter och landsbygdskommuner. För att framgångsrikt förebygga våldsbejakande extremism är det viktigt att förstå och agera på dess konsekvenser på mindre orter. Konsekvenser kan vara mycket tongivande och negativa för mindre samhällen. Sammantaget gör myndigheten bedömningen att verksamheten bidragit till bättre förutsättningar att förebygga våldsbejakande extremism i mindre städer, tätorter och på landsbygden.

CVE bedömer att centret har etablerat sig som en central aktör inom området våldsbejakande extremism. I verksamheten bedöms ständigt behoven och möjligheterna att möta behoven med insatser. Under året framträdde följande utvecklingsområden som särskilt angelägna för verksamheten:

- Att fortsätta arbetet med att stärka och tydliggöra kommunernas roll och insatser i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.
- Att följa och stötta regionernas roll i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.
- Att främja samarbete mellan CVE, Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Skolverket och Skolinspektionen för att utveckla vägledning och stöd för det förebyggande arbetet på lokal nivå.
- Att stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot radikaliseringsrisker vad gäller personer i förvar och stärka samhällets beredskap vid frivård och återintegrering i samhället.
- Att arbeta med situationen ifråga om barn i extremistmiljöer.
- Att hantera situationer där förmåga till förberedelse och planering inte finns.
- Att fortsätta utvecklingen av ett bedömningsstöd för att identifiera risker och riskpersoner.
- Att fortsatt utveckla den omvärldsbevakning som centret publicerar veckovis.
- Att implementera förslag till utveckling som framkommit i CVE:s utvärdering av stödet till kommunerna.

CVE bedömer att det finns en stor efterfrågan på stöd och kunskap i frågor om våldsbejakande extremism. I en kommunutvärdering av stödet för förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism konstaterades att kommunerna är nöjda med det stöd de fått och de beskriver att CVE är lyhörda och anpassar sitt stöd efter varje

kommuns specifika behov och förutsättningar. Vidare konstaterades att stödet har utvecklat kommunernas förmågor att arbeta förebyggande mot våldsbejakande extremism, om än i varierande utsträckning.

Polismyndigheten: Regeringsuppdrag⁴⁸

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Regeringen har givit i uppdrag åt Polismyndigheten att fortsatt vidta åtgärder mot rasism, hatbrott och andra brott som hotar demokratin.

Uppdraget har genomförts som fyra delprojekt inom ramen för Polismuseets verksamhet:

- **Vidareutveckling av digitala stöd och läromedel om mänskliga rättigheter, demokrati- och hatbrott för högstadiet och gymnasiet:** I samband med att utställningen *Vi & Dom* öppnade vid Polismuseet 2017 producerades en lärarhandledning och ett arbetsmaterial för högstadiet och gymnasiet. Utställningen och det tillhörande pedagogiska programmet har varit populärt och visningen mycket bokad. Innehållet görs nu tillgängligt också för de som inte kan komma till Polismuseet eller vandringsutställningen. Till materialet har ett nytt pedagogiskt program tagits fram, med övningar kopplade till läroplaner i grund- och gymnasieskolan. Materialet har kompletterats med filmer om hur utsattheten ser ut och hur de som bevittnar brott kan agera samt filmer om forskningen på området.
- **Framtagande och lansering av utbildningsmaterial med grundläggande information om demokratin, polisen, lagar och regler i Sverige för SFI-undervisning:** Ett utbildningsmaterial om grundläggande rättigheter och skyldigheter, polisens arbete och lagar i Sverige har tagits fram vid namn *Om polisen – för svenska som andraspråk*. Materialet är anpassat för undervisning inom svenska för invandrare (SFI) eller språkintruktionsklasser i gymnasieskolor. Sedan lanseringen har materialet spridits digitalt och i tryckt form. I november 2020 var 42 000 exemplar beställda och 1 700 nedladdningar hade gjorts av kompletterande digitala stöd. Myndigheten har fått positiv återkoppling på materialet från både lärare och elever. De lyfter bland annat att materialet bidragit till ökad förståelse för polisens uppdrag.
- **Vidareutveckling av lärarhandledningar och elevmaterial om hat- och demokratibrott:** En kampanj har genomförts för spridning av tryckt lärarmaterial. Lärarhandledning och elevmaterial om hat- och demokratibrott har tryckts i en upplaga om 7 000 exemplar. Efterfrågan på tidigare versioner av materialet har varit relativt stor.

⁴⁸ Regeringsbeslut A2019/01796/MRB, Ku2019/01345/MD. Uppdrag att vidta åtgärder mot rasism, hatbrott och andra brott som hotar demokratin.

- **Fortsatt vandring över landet med utställningen Vi & Dom:**

Vandringsutställningen *Vi & Dom – en utställning om hatbrott* turnerar fortsatt i Sverige. Under 2020 har den varit utställd på Göteborgs stadsmuseum och på Forsvarsmuseum i Boden. Utställningen har uppdaterats med nytt innehåll för att fortsatt vara relevant. Polismuseet har samarbetat med mottagande museer och samordnat seminarier och programpunkter som rör Polismyndighetens arbete med demokrati- och hatbrottsfrågor. Utbildning av personal har också genomförts på samtliga mottagande museer. Med anledning av pandemin har museerna inte haft möjlighet att visa utställningen i avsedd utsträckning.

Vid framtagandet av utbildningsmaterialen har samverkan skett med SFI- och gymnasielärare. Forskare från Uppsala och Göteborgs universitet har deltagit i intervjuer och Brottsförebyggande rådet har bidragit med statistik.

Spridning av såväl utbildningsmaterial som vandringsutställning sker i samverkan med olika aktörer såsom webbaserade läromedelsportaler och museer.

Framtida behov

Inga framtida behov presenteras i redovisningen.

Polisen: Regeringsuppdrag⁴⁹

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Regeringen har givit Polismyndigheten i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för att säkerställa att rätt kompetens finns att tillgå i verksamheten för att bekämpa it-relaterad brottslighet. I uppdraget hänvisar regeringen till den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott och att ett strategiskt område i planen är att förstärka det förebyggande arbetet på nätet.

Polisen har etablerat it-brottscentrum med högt tekniskt kunnande på nationell nivå och i varje region. Polismyndigheten menar att alla som arbetar med det som kan leda till en brottsutredning måste ha insikt om vilka åtgärder som ska vidtas för att den digitala informationen ska hanteras rättssäkert och bli till nytta i nästa skede av brottsutredningen eller kunna användas i underrättelsesyfte. Regeringsuppdraget, menar myndigheten, kommer därför att påverka merparten av den polisoperativa verksamheten, men i olika omfattning.

Myndigheten skriver att flyktighet är ett karaktärsdrag hos digitala spår. De kan snabbt läggas upp på internet eller i exempelvis en mobil, dator eller usb-sticka och lika fort tas bort. Det krävs personal som behärskar tekniken, som förstår internets uppbyggnad och som är uppdaterad på de senaste trenderna, språket och kulturen

⁴⁹ Regeringsbeslut Ju2020/00378/PO. Uppdrag till Polismyndigheten att vidta åtgärder rörande kompetensförsörjning och kompetensutveckling avseende bekämpning av IT-relaterad brottslighet.

på nätet för att bevissäkringen ska ske på ett rättssäkert sätt, menar polisen. Eftersom den tekniska utvecklingen och utvecklingen på internet sker snabbt måste polisen överföra kompetens från specialister till generalister.

Myndighetens plan för genomförande av uppdraget är att

- ta fram informations- och kampanjmaterial som beskriver brottslighetens digitala transformation för polispersonal
- skapa återkommande forum och uppdatera fortbildningar om digitala inslag i brott. Öka kompetensen hos kravställare av utbildningar om hur digitala inslag påverkar deras brottsområden för att de ska kunna ställa krav på uppdatering av grund-, fort- och vidareutbildningar
- tillsätta en arbetsgrupp som förvaltar myndighetens digitala utbildning som innehåller grundläggande, generell och specialiserad information om olika brottsområden
- öka antalet it-forensiker
- samverka med lärosäten och stötta dem med införandet av tekniska utbildningar i syfte att utöka polisens rekryteringsunderlag. Samarbetet kan på längre sikt leda till att teknisk vidareutbildning kan tillhandahållas av lärosätena
- införa it-miljöer och it-stöd för medarbetare för att säkerställa goda förutsättningar för bekämpning av it-relaterad brottslighet. Arbetet organiseras utanför linjeorganisationen
- informera andra myndigheter i rättskedjan om uppdraget och undersöka förutsättningar för samverkan
- polisen ska samverka internationellt inom kompetenshöjning avseende it-relaterad brottslighet

Framtida behov

Inga framtida behov presenteras i redovisningen.

Polismyndigheten: Årsredovisning⁵⁰

Hatbrott, hbtq

Polismyndigheten ska enligt myndighetens regleringsbrev för 2020 fortsatt utveckla och förbättra arbetet med att bekämpa hatbrott och andra brott som hotar demokratin.

⁵⁰ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, främlingsfientl* eller etni*. Däremot på hatbrott*, rasis*, våldsbej* och hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

Myndigheten har under året fortsatt sitt påbörjade arbete med att höja förmågan att bekämpa hatbrott och andra brott som hotar demokratin. I alla polisregioner har det funnits utpekade demokrati- och hatbrottsutredare.

Begreppet demokratibrott har etablerats och beskriver brott där en förtroendevald, en journalist eller en konstnär utsätts för brott med avsikt att tysta denne. Ett faddersystem mellan polisregionerna tillämpades under året, exempelvis mellan polisregionerna Väst och Bergslagen. Dessa regioner hade återkommande träffar rörande demokrati- och hatbrott och har även kompetensutvecklat personal genom utbytestjänstgöring.

Ett nationellt samverkansprojekt mellan polisen och frivilligorganisationen Brottsofferjouren Sverige har bedrivits, projektet Swevic. Det övergripande syftet med projektet har varit att utveckla och tillhandahålla ett anpassat brottsofferstöd för hatbrottsutsatta.

En webbutbildning som är tillgänglig för alla polisanställda har tagits fram. Kompetenshöjande konferenser har genomförts i samtliga polisregioner. Genom projektet Swevic har det anordnats interna föreläsningar om hbtq med fokus på transpersoner, rasism samt klanstrukturer. Syftet har varit att höja kunskapen om olika kulturer för att på ett bra sätt kunna bemöta personer som utsätts för hatbrott. Föreläsningarna har haft flera hundra deltagare per tillfälle.

En nationell kampanj i sociala medier genomfördes under 2020. Målet med kampanjen var att upplysa om vad ett hatbrott är och att den som drabbats kan få stöd av polisen och Brottsofferjouren Sverige. Delmål för projektet har varit att höja förtroendet för polisen samt att få fler att anmäla hatbrott.

Polisen påtalar att det är svårt att mäta resultatet av myndighetens arbete mot hatbrott och andra brott som hotar demokratin eftersom dessa brott inte har någon egen brottskod i anmälningssystemet. Brottsförebyggande rådet ger vartannat år ut statistiska hatbrottsrapporter. När det gäller brott som hotar förtroendevalda, journalister och konstnärer finns det däremot inte någon sådan riktad uppföljning. Istället genomför Brottsförebyggande rådet trygghetsundersökningar, riktade både mot allmänheten och i en särskild form till politiker. Uppfattningen är att demokratibrott är underrapporterade, precis som hatbrott. Demokratibrotten går dessutom inte att spåra i polisens anmälningssystem, eftersom det inte registreras vilket yrke en målsägande har.

I myndighetens anmälningsrutin finns en ruta som ska markeras om den som upprättar anmälan uppfattar att det kan finnas ett hatbrottsmotiv för brottet. Brå har sedan 2015 bedömt att underlaget är så pass rättvisande att det kan användas som urvalskriterium till hatbrottsstatistiken.

Antalet anmälda hatbrott har minskat sedan 2019. En trolig anledning är, enligt polisen, coronapandemin. Många hatbrott begås på allmän plats och i det offentliga rummet. I och med att befolkningen tillämpat social distansering har utrymmet för ofredanden och andra trakasserier minskat. Privata aktörer har systematiskt anmält många hatbrott som skett på sociala medier. Myndigheten menar att det kan vara så att allmänhetens medvetenhet om risken för lagföring har ökat, vilket i så fall kan ha haft en brottsförebyggande effekt.

Exempel på organisationer som Polismyndigheten samverkat med under året är Brottsoffermyndigheten, Sveriges Kommuner och Regioner, Länsstyrelsen i Stockholm, Myndigheten för stöd till trossamfund och RFSL. Forum för levande historia har under året anordnat träffar och föreläsningar om hatbrott vid vilka nationella och regionala företrädare för polisen har deltagit. På regional och lokal nivå har det genomförts samverkan med hatbrottsutsatta grupper samt med journalister och mediehus.

Insatser mot våldsbejakande extremism

Polismyndighetens arbete mot terrorism och våldsbejakande extremism utgår från den nationella strategin mot terrorism. Terrorhotet mot Sverige bedöms fortsatt vara förhöjt: 3 på en 5-gradig skala. Allmänhet och företrädare för staten, inklusive poliser, är fortsatt de huvudsakliga målen vid terrorattentat tillsammans med religiösa mål som exempelvis synagogor och moskéer.

Samarbetet mellan Polismyndigheten och Säkerhetspolisen för att reducera de våldsbejakande extremistmiljöerna har under året påtagligt förbättrats avseende samordning, vilket gett synliga effekter vid insatser mot individer i miljöerna. Samarbetet tar sikte på åtgärder mot tongivande individer inom miljöerna som är brottsaktiva, rekryterar eller finansierar.

Polisen beskriver att "utsatta områden" är en samlingsterm för tre olika områdestyper: utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden. Dessa områden präglas, enligt polisen, av låg socioekonomisk status, kriminell påverkan på lokalsamhället, allmän obenägenhet att delta i rättsprocesser, parallella samhällsstrukturer och våldsbejakande extremism. Myndighetens strategi för arbetet i de utsatta områdena har tre huvudinriktningar:

- Att arbetet ska vara relationsskapande och gränssättande med hjälp av närvarande polis. Lokalpolisområdena har upprättat lokala lägesbilder som utgår från medarbetarnas kunskap om området ur ett medborgarperspektiv. Utifrån denna lägesbild prioriteras lokalt anpassade åtgärder.
- Att Polismyndighetens samlade resurser och förmågor ska planeras och styras utifrån den lokala lägesbilden.

- Nära samverkan med relevanta samhällsaktörer för att bedriva ett långsiktigt förebyggande och repressivt arbete med syfte att minska brottsligheten och att öka tryggheten i de utsatta områdena.

Myndigheten påtalar att problemen med våldsbejakande extremism inte kan lösas av polisen på egen hand, utan det krävs gemensamma krafttag från hela samhället.

Åklagarmyndigheten: Årsredovisning⁵¹

Åklagare har inom ramarna för sitt arbete med civil krishantering och internationellt bistånd bidragit till arbetet med hatbrottshantering genom att medverka i en workshop om mångfald, fördomar, intolerans och hatbrott som European Union Advisory Missions fältkontor i Lviv anordnade under året där också fördomar och stereotyper på ”genderområdet” behandlades.

Kommittédirektiv: Förbud mot rasistiska organisationer

Forum för levande historia noterar att regeringen har tillsatt en parlamentariskt sammansatt kommitté som ska överväga om det bör införas ett särskilt straffansvar för deltagande i en rasistisk organisation och ett förbud mot rasistiska organisationer som sådana. Uppdraget ska redovisas 30 april 2021.⁵²

⁵¹ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, etni*, främlingshenti*, hbtq, våldsbej* eller rasis*. Däremot på hatbrott. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar.

⁵² Regeringskansliet. (2019). *Förbud mot rasistiska organisationer*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2019/07/dir.-201939/>; Regeringskansliet. (2020). *Tilläggsdirektiv till Kommittén om förbud mot rasistiska organisationer (Ju2019:02)*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2020/12/dir.-2020134/> hämtade 2021-03-17.

Uppdrag som tillkommit sedan planen lanserades

Sedan regeringens plan *Samlat grepp* lanserades har en rad myndigheter tilldelats uppdrag med syfte att motverka rasism, homo-, bi- och transfobi samt hatbrott, utan att det framgår vilket strategiskt område de är kopplade till i planen. De myndigheter som har tilldelats sådana uppdrag är Boverket och Brottsoffermyndigheten.

Boverket: Årsredovisning⁵³

Inga relevanta träffar har gjorts i myndighetens årsredovisning.

Brottsoffermyndigheten: Regeringsuppdrag⁵⁴

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse⁵⁵

Brottsoffermyndigheten fick i februari 2020 uppdraget att sprida utbildnings- och informationsmaterialet *Tystna inte* som lanserades under 2019. Skillnader i utsatthet kopplat till exempelvis kön, ålder och olika former av rasism skulle beaktas i uppdragets genomförande. Materialet har publicerats på webbplatsen tystnaint.se och innehåller information till personer som deltar i samhällsdebatten och utsätts för hot och hat, till exempel journalister, politiskt förtroendevalda, författare, konstnärer, forskare och influencers. På webbplatsen finns också information till dem som möter utsatta personer.

Vid inventering av målgrupp för arbetet framkom att faktorer som kön, ålder, bakgrund, yrke och engagemang kan påverka i vilken utsträckning en person utsätts för hot och hat vid deltagande i samhällsdebatten. Personer som uttrycker sig i frågor som handlar om rasism, jämställdhet och jämlikhet är särskilt utsatta. Det framkom också att det inte behöver vara någon aktuell eller omstridd fråga som väcker hot och hat, i vissa fall kan det räcka med att någon har en viss ålder eller etnicitet.

I målgruppsanalysen framgick att det i målgruppen ofta finns en osäkerhet kring vad som är brottsligt eller inte, att många tror att en polisanmälan inte leder någonstans samt att utsattheten har normaliserats. Det framkom också att ett

⁵³ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, etni*, främlingsfientl*, hbtq, våldsbej*, hatbrott eller rasism*.

⁵⁴ Regeringsbeslut Ku2020/00364/MD. Uppdrag till Brottsoffermyndigheten att sprida utbildnings- och informationsmaterial om stöd till deltagare i det demokratiska samtalet som utsätts för hot och hat.

⁵⁵ Då redovisningsdatum för myndigheten inföll mycket kort in på Forum för levande historias datum för redovisning har myndigheten inte fått möjlighet att faktagranska denna sammanfattning.

bra bemötande och god kunskap inom polisen om vad det innebär att vara utsatt för hot och hat i samhällsdebatten är särskilt viktigt för att få utsatta personer att anmäla hot och hat. I målgruppen som möter utsatta diskuterades därför möjliga utbildningsinsatser i samverkan med Polismyndighetens demokrati- och hatbrottsgrupper. Det visade sig dock inte vara möjligt att genomföra sådana utbildningsinsatser, bland annat eftersom polisen begränsat deltagandet i kompetensutvecklingsinsatser under pandemin.

Genom uppdraget har en rad spridningsinsatser vidtagits via bland annat nyhetsbrev, pressmeddelanden, e-post, föreläsningar och annonsering via sociala medier.

E-postutskicken sändes bland annat till etniska föreningar, föreningar som arbetar med funktionsrättsfrågor och för hbtqi-personers rättigheter. Därutöver riktade myndigheten e-postutskick till antirasistiska organisationer och föreningar som arbetar med frågor om mänskliga rättigheter. E-postutskick gjordes till drygt 700 adresser.

Myndigheten anordnade två egna arrangemang om hot och hat i samhällsdebatten under uppdragsperioden. Myndigheten deltog också vid andras arrangemang. Via föreläsningar och panelsamtal nådde myndigheten cirka 2 000 personer. Den samlade bedömningen är att myndigheten genom de digitala arrangemangen kunnat nå fler personer, fått bättre spridning över hela landet och fler kontakter för samverkan.

Tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner samt polisen har myndigheten sedan tidigare tagit fram skriften *Anmäl alltid hot, hat och våld – det handlar om demokratin*. Under uppdragsperioden uppdaterades och spreds broschyren.

Brottsoffermyndighetens mål för spridningsuppdraget var att fördubbla antalet besök på tystnante.se under 2020 jämfört med 2019 då webbplatsen publicerades. Målet nåddes med råge. Totalt bedöms 1,5 miljoner personer ha nåtts under den första kampanjomgången och drygt 1 miljon under den andra.

Samverkansmöten har inom ramen för uppdraget genomförts med polisen, Brottsofferjouren Sverige, Civil Rights Defenders, LSU – Sveriges ungdomsorganisationer och Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället. Myndigheten har också haft kontakter med kommittén Demokratin 100 år, kommittén Nationell satsning på medie- och informationskunnighet och det demokratiska samtalet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sveriges Kommuner och Regioner, Medieinstitutet Fojo, TU – Medier i Sverige, Facebook och Ung Media i Sverige.

Framtida behov

Myndigheten bedömer att uppdraget har varit mycket lyckat. En insats liknande den som nu genomförts skulle, enligt myndigheten, behöva göras på motsvarande nivå på årlig basis för att webbplatsen fortsatt ska bli använd av utsatta målgrupper. Det finns också behov av att rikta materialet till fler målgrupper, bland annat forskare och influensers. För att i högre utsträckning nå olika minoritetsgrupper behövs även särskilda insatser, inte minst på fler språk.

Utifrån de kontakter myndigheten haft med olika aktörer görs bedömningen att vad som behövs inte i första hand är medel för nyutveckling, utan finansiering av förvaltning, utveckling och spridning av kompetens och material.

Myndigheten berättar att det från det civila samhället har framförts önskemål om riktlinjer för att bättre kunna hantera hot och hat mot företrädare inom ideella organisationer och hjälp med att ta fram rutiner och handlingsplaner när det gäller incidenter mot förtroendevalda och ideellt aktiva. Det skulle kunna utvecklas inom ramen för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors uppdrag att ta fram och samla kunskap om det civila samhällets villkor och utveckling, menar Brottsoffermyndigheten.

Myndigheten beskriver att det i kontakter med olika aktörer under uppdragets genomförande har blivit tydligt att det pågår flera insatser för personer som utsätts för hot och hat. Myndigheten pekar på att det behöver skapas förutsättningar för långsiktighet för arbetet och att det fortsatta arbetet behöver samordnas mellan myndigheter och organisationer, exempelvis i form av en samverkansgrupp.

Brottsoffermyndigheten menar även att de åtgärder som har vidtagits utifrån både handlingsplanen *Till det fria ordets försvar* och regeringens satsning *Demokratin 100 år* behöver följas upp. På det sättet, menar myndigheten, blir det möjligt att bedöma vilka insatser som bör fortsätta och eventuellt utvecklas efter 2021.

Brottsoffermyndigheten: Årsredovisning⁵⁶

Inga relevanta sökträffar gjordes i myndighetens årsredovisning.

⁵⁶ Myndighetens årsredovisning för 2020 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet *Om den samlade rapporteringen* på sidan 11. Vid genomsökningen gjordes inga relevanta träffar på homofob*, etni*, främlingsfientl*, hbtq, våldsbej*, hatbrott eller rasis*.

Utvecklingsområden för arbetet

I slutet av 2020 beslutade Europeiska kommissionen om *En jämlikhetsunion: EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025*. Planen innehåller både åtaganden som kommissionen gör och uppmaningar till EU:s medlemsstater. Dessa uppmaningar är att:

- säkerställa ett fullständigt införlivande och en korrekt tillämpning av EU-rätten i medlemsstaterna
- snarast nå en överenskommelse om kommissionens förslag från 2008 om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning
- öka sina insatser för att förebygga diskriminerande attityder hos brottsbekämpande myndigheter och att öka det brottsbekämpande arbetets trovärdighet när det gäller hatbrott
- kartlägga nationella åtgärder mot våldsbejakande extremism och identifiera brister och god praxis i arbetet mot sådan extremism
- aktivt motverka stereotyper grundade på ras⁵⁷ och etnisk tillhörighet via medier, utbildning, kultur och idrott
- förbättra insamlingen av uppgifter uppdelade efter ras eller etniskt ursprung,
- anta nationella handlingsplaner mot rasism senast i slutet av 2022
- säkerställa att företrädare för civilsamhället och jämlikhetsorgan medverkar i utformningen, genomförandet och utvärderingen av de nationella handlingsplanerna mot rasism
- anta särskilda åtgärder för att undvika eller kompensera negativa aspekter av diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung i de fall då det finns skyddsbestämmelser
- identifiera olika sätt att främja skyldigheter att integrera jämlikhetsaspekter i de offentliga myndigheternas dagliga arbete

I slutet av 2020 beslutade Europeiska kommissionen även *Union of Equality: LGBTIQ Equality Strategi 2020–2025*. I den presenteras områden som kommissionen kommer att ge EU:s medlemsstater stöd inom. Strategin finns inte tillgänglig översatt till svenska, varför områdena presenteras på originalspråket engelska:

- ensure legal protection against discrimination on the grounds of sexual orientation, gender identity/expression and sex characteristics in various areas
- improve safe and inclusive education for LGBTIQ children and youth

⁵⁷ I anslutning till Europeiska kommissionens användning av termen "ras" i rapporten står det i en fotnot att detta "innebär inte ett godtagande av teorier som försöker fastställa att det finns skilda människoraser".

- address the specific needs of LGBTIQ applicants for international protection while ensuring safe reception, detention and accommodation conditions
- improve the training of protection officers and interpreters dealing with asylum claims by LGBTIQ people
- exchange best practice on protection against hate speech and hate crime against LGBTIQ people
- promote a safe and supportive environment for LGBTIQ victims of crime,
- improve training and capacity-building for law enforcement to better identify and record LGBTIQ-phobic bias and increase crime reporting
- put in place accessible legal gender recognition legislation and procedures,
- improve the inclusion of trans, non-binary and intersex people in relevant documentation applications, surveys and processes
- rigorously apply the right to free movement and EU rules on family law,
- develop national plans on LGBTIQ equality

Forum för levande historia kan konstatera att det pågår eller redan har genomförts insatser inom flera av de områden som kommissionen pekar ut i ovan nämnda plan respektive strategi. Det finns exempelvis en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt en nationell plan och strategi för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Ett annat exempel på genomfört arbete är Statistiska Centralbyråns uppdrag att ta fram ett stödmaterial för att inkludera transpersoner i enkäter och undersökningar.⁵⁸

I Forum för levande historias tidigare rapporteringar har internationella organisationers, myndigheters och civilsamhällesorganisationers bedömningar av utvecklingsområden presenterats som ligger i linje med några av Europeiska Kommissionens punkter ovan. En fråga som exempelvis har lyfts fram av myndigheter är behovet av att arbetet integreras i ordinarie verksamhet för att bli mer hållbart över tid. En fråga som både ideella och internationella organisationer har pekat på som utvecklingsområde är behovet av jämlikhetsdata.

I en av Europeiska kommissionens punkter ovan lyfts idrottens roll fram i arbetet mot rasism. I referensgruppmöten med civilsamhällesföreträdare har både idrottsrörelsen och folkbildningen lyfts fram som viktiga krafter att i högre utsträckning nyttja i arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Forum för levande historia delar den bedömningen.

Forum för levande historia kan med utgångspunkt i myndigheternas rapporteringar konstatera att covid-19-pandemin märkbart har påverkat det arbete som bedrivits inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* under 2020. Myndigheterna har på

⁵⁸ Statistiska centralbyrån. (u.å.). *Stödmaterial för att inkludera transpersoner i enkäter och undersökningar*. <https://www.scb.se/dokumentation/statistiska-metoder/stodmaterial-for-att-inkludera-transpersoner/> hämtad 2021-03-30.

kort tid fått digitalisera sin verksamhet. Det har i vissa fall inneburit att verksamhet har ställts in men, vad det verkar, ännu oftare ställts om. Flera myndigheter tycks ha gjort ett tekniksprång som har möjliggjort att räckvidden för deras insatser ökat märkbart. Forum för levande historia vill understryka att det är viktigt att dessa landvinningar upprätthålls också när pandemin går in i ett mindre akut läge eller upphör. Här bör finnas potential för ökad tillgänglighet i landet, effektivt resursutnyttjande av tid och minskad miljöpåverkan från resor.

I tidigare redovisningar har Forum för levande historia pekat på utvecklingsområden för det nationella arbetet på området som vi identifierat genom att samordna och följa upp regeringens plan *Samlat grepp*. Flera av dessa kvarstår:

- Sedan regeringens plan *Samlat grepp* lanserades har flera uppdrag tillkommit inom ramarna för planen. Planen har dock inte uppdaterats. Det finns inte någon formell lista över vilka myndigheter som ingår i planen. Alla uppdrag har inte heller sorterats under något av planens strategiska områden. Det gör att det kan vara svårt, för såväl myndigheter som för allmänhet, att få en bild av helheten.
- Flera av myndigheterna lyfter i sina redovisningar behovet av kontinuitet och långsiktighet i uppdrag.
- Forum för levande historia har tidigare påtalat behovet av samordning mellan aktörer som samordnar, följer upp och stödjer införlivandet av horisontella perspektiv i offentliga verksamheter. Det pågår flera sådana initiativ, vilket är positivt, men behovet finns även fortsatt.
- Begreppet ”liknande former av fientlighet” avser i regeringens plan *Samlat grepp* bland annat homo-, bi- och transfobi och betraktas av regeringen som en självklar del i planen. Samtidigt finns det nu även en hbtqi-handlingsplan och en hbtqi-strategi. Forum för levande historia vill påtala den gränsdragningsproblematik som därmed aktualiseras både avseende styrningen och uppföljningen av hbtqi-frågorna.
- Forum för levande historia ser behov av att fortbildningar för myndigheter kompletteras med processtöd i deras arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi. Forum för levande historia axlar gärna uppdraget att successivt utveckla ett sådant processtöd.
- Inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* erbjuder flera aktörer fortbildning om rasism och liknande former av fientlighet till offentligfinansierade verksamheter. För att dessa fortbildningsinsatser ska göra avtryck i verksamheterna krävs att de mottagande organisationerna uppfattar att de har ett uppdrag att själva bedriva utvecklingsarbete på området. Här skulle regeringen kunna ta ställning till om styrningen behöver förtydligas. Forum för levande historia har i tidigare redovisningar pekat på att det kan

finnas ett outnyttjat utrymme vad gäller styrning av statliga myndigheter, exempelvis utifrån *förordningen (1986:856) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken*. Exempel på förtydligad styrning kan sannolikt hämtas från närliggande politikområden. Inom ramarna för de nationella satsningarna på hbtqi-strategiska myndigheter samt jämställdhetsintegrering i myndigheter får berörda myndigheter i uppdrag att identifiera utvecklingsbehov, formulera mål och aktiviteter för sitt arbete, något som sannolikt tydliggör myndigheternas ansvar att bedriva utvecklingsarbete och därmed ökar efterfrågan på att ta del av de kunskapshöjande insatser som erbjuds.

- I sin plan *Samlat grepp* skriver regeringen att den kommer att överväga behovet av ett särskilt mål för samhällets långsiktiga arbete på området rasism och liknande former av fientlighet. Det är Forum för levande historias bedömning att ett sådant mål skulle kunna ge ökad tydlighet vad avser både styrning och uppföljning.

För Forum för levande historias ekonomiska redovisning av uppdraget (Ku2019/01643/MD, Ku2019/02020/LS), se bilaga 9.

Bilagor

1. Regeringsuppdrag. (Sist i detta dokument).
2. Myndigheternas redovisningar
 - a. Brottsoffermyndigheten
<https://www.levandehistoria.se/myndigheters-uppdrag-och-redovisningar/brottsoffermyndigheten>
 - b. Brottsförebyggande rådet
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/brottsforebygganderadet>
 - c. Forum för levande historia
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/forum-levande-historia>
 - d. Länsstyrelsen i Stockholms län
<https://www.levandehistoria.se/myndigheters-uppdrag-och-redovisningar/lansstyrelsen-i-stockholm>
 - e. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/mucf>
 - f. Myndigheten för stöd till trossamfund
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/myndigheten-stod-till-trossamfund>
 - g. Polisen
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/polismyndigheten>
 - h. Sametinget
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/sametinget>
 - i. Statens medieråd
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/statens-medierad>
 - j. Totalförsvarets forskningsinstitut
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/totalforsvarets-forskningsinstitut>
 - k. Vetenskapsrådet
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/vetenskapsradet>
3. Mall för myndigheters redovisningar. (Lämnas på begäran.)

4. Myndigheters årsredovisningar för 2020

- a. Barnombudsmannen, <https://www.barnombudsmannen.se/>
 - b. Boverket, <https://www.boverket.se/>
 - c. Brottsförebyggande rådet, <https://bra.se/>
 - d. Brottsoffermyndigheten, <https://www.brottsoffermyndigheten.se/>
 - e. Diskrimineringsombudsmannen, <https://www.do.se/>
 - f. Forum för levande historia, <https://www.levandehistoria.se/>
 - g. Göteborgs universitet, <https://www.gu.se/>
 - h. Kulturrådet, <https://www.kulturradet.se/>
 - i. Länsstyrelsen i Dalarnas län, <https://www.lansstyrelsen.se/dalarna.html>
 - j. Länsstyrelsen i Stockholms län, <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm.html>
 - k. Myndigheten för stöd till trossamfund, <https://www.myndighetensst.se/>
 - l. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, <https://www.mucf.se/>
 - m. Polismyndigheten, <https://polisen.se/>
 - n. Sametinget, <https://www.sametinget.se/>
 - o. Skolverket, <https://www.skolverket.se/>
 - p. Statens historiska museer, <https://shm.se/>
 - q. Statens medieråd, <https://statensmedierad.se/>
 - r. Totalförsvarets forskningsinstitut, <https://www.foi.se/>
 - s. Vetenskapsrådet, <https://www.vr.se/>
 - t. Åklagarmyndigheten, <https://www.aklagare.se/>
5. Strategirådet. (2021). *Effektutvärdering av fortbildningsverksamhet. Rapport*. (Lämnas på begäran.)
6. Forum för levande historia. (2020). *Dokumentation rundabordsamtal om rättsprocessen för hatbrott*. (Lämnas på begäran.)
7. Forum för levande historia. (2021). Spridningsinsatser. (Sist i detta dokument).
8. Emerga Institute. (2021). *Forum för levande historia. Kartläggning av undersökningar om rasism och homo-, bi- och transfofi. 2020–2021*.
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/forum-levande-historia>
9. Forum för levande historia. (2021). *Ekonomisk redovisning*. (Sist i detta dokument).

Referenslista

Kommittédirektiv

Kommittédirektiv 2019:39. *Förbud mot rasistiska organisationer*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2019/07/dir.-201939/>

Kommittédirektiv 2020:134. *Tilläggsdirektiv till Kommittén om förbud mot rasistiska organisationer (Ju2019:02)* <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2020/12/dir.-2020134/>

Rapporter

Emerga Institute. (2021). *Forum för levande historia. Kartläggning av undersökningar om rasism och homo-, bi- och transfobi. 2020–2021*.
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/forum-levande-historia>

Europeiska kommissionen. (2020). *Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén. En jämlikhetsunion: EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025*.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0565&from=SV>

Europeiska kommissionen. (2020). *#UnionOfEquality. LGBTIQ. Equality Strategy. 2020–2025*.
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/lgbtiq_strategy_2020-2025_en.pdf

Forum för levande historia. (2018). *Delredovisning 2018 av uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2016/02629/DISK)*.
https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/delredovisning_2018_av_uppdrag_ku2016_02629_disk_inkl_bilagor.pdf

Forum för levande historia. (2020). *Dokumentation rundabordssamtal om rättsprocessen för hatbrott*.

Regeringskansliet. (2014). *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck*.
<https://www.regeringen.se/49baf9/contentassets/6aa547fb55c74d1d9f49121119792da9/en-strategi-for-lika-rattigheter-och-mojligheter-oavsett-sexuell-laggning-konsidentitet-eller-konsuttryck>

Regeringskansliet. (2021). *Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter*.
<https://www.regeringen.se/48f360/contentassets/coa4e8a8450a4d59aa9c973e3e528c28/handlingsplan-for-hbtqi-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter-21.pdf>

Regeringskansliet. (2016). *Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.*

<https://www.regeringen.se/48d2e5/contentassets/4e8ed488ce034340a7c04eb064cb3092/samlat-grepp-mot-rasism-och-hatbrott-nationell-plan-mot-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott>

Strategirådet. (2021). *Effektutvärdering av fortbildningsverksamhet. Rapport.*

Regeringsbeslut

Regeringsbeslut 2016/01669/DISK. *Insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer.*

Regeringsbeslut A2019/01200/MRB. *Uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar*

Regeringsbeslut A2019/0189/MRB. *Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att göra en fördjupad studie om islamofobiska hatbrott.*

Regeringsbeslut A2019/02323/MRB, A2019/02296/SV (delvis). *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Barnombudsmannen.*

Regeringsbeslut A2020/00948/MRB. *Uppdrag till Forum för levande historia att genomföra utbildningsinsatser inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.*

Regeringsbeslut A2020/01285/MRB. *Förberedelser och förankring i det samiska samhället inför etablerandet av en sanningskommission.*

Regeringsbeslut A2020/01514/MRB. *Uppdrag att utveckla länsstyrelsernas arbete mot rasism på arbetsmarknaden.*

Regeringsbeslut A2020/02710, A2020/02668. *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Barnombudsmannen.*

Regeringsbeslut A2020/02252. *Uppdrag att ta fram och genomföra kompetensutvecklingsinsatser för offentligt anställda om likvärdigt bemötande oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.*

Regeringsbeslut A2019/01796/MRB, Ku2019/01345/MD. *Uppdrag att vidta åtgärder mot rasism, hatbrott och andra brott som hotar demokratin.*

Regeringsbeslut Ju2020/00378/PO. *Uppdrag till Polismyndigheten att vidta åtgärder rörande kompetensförsörjning och kompetensutveckling avseende bekämpning av IT-relaterad brottslighet.*

Regeringsbeslut Ku2018/01169/DISK. *Uppdrag till Forum för levande historia att stärka förutsättningar för hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser.*

Regeringsbeslut Ku2019/01643/MD & Ku2019/02020/LS (delvis). *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Forum för levande historia.*

Regeringsbeslut Ku2019/02002/LS. *Ta fram en rapport om antisemitismen i olika digitala miljöer inför Malmös internationella forum om hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism 2020.*

Regeringsbeslut Ku2019/02020/LS. *Genomföra kampanjen No Hate Speech Movement.*

Regeringsbeslut Ku2019/02002/LS. *Göra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda som sprids via internet och sociala medier med särskilt fokus på högerextremistiskt och rasistiskt innehåll under 2020.*

Regeringsbeslut Ku2020/02624. *Samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Erbjuder utbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism och intolerans i historien och idag.*

Regeringsbeslut Ku2020/01463/MD. *Uppdrag till Brottsoffermyndigheten att förbereda en informationsinsats mot näthat.*

Regeringsbeslut Ku2020/00364/MD. *Uppdrag till Brottsoffermyndigheten att sprida utbildnings- och informationsmaterial om stöd till deltagare i det demokratiska samtalet som utsätts för hot och hat.*

Regeringsbeslut U2020/06608, U2020/06666, U2016/00588/F. *Uppdrag att utlysa medel för ett forskningsprogram inom området rasism.*

Regeringsbesluten finns publicerade här: <https://www.levandehistoria.se/om-oss/hur-arbetar-vi/uppdrag-att-forebygga-och-motverka-rasism/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar>

Webbsidor

Regeringskansliet. (2021). *Hbtqi-personers utsatthet för brott.* <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/03/hbtqi-personers-utsatthet-for-brott/>

Regeringskansliet. (2020). *Insatser mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.* <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/samlat-grepp-mot-rasism-och-hatbrott/insatser-mot-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott/>

Regeringskansliet. (2021). *Statskontoret ska föreslå en lämplig organisation för samordning av arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter.* <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/01/statskontoret-ska-foresla-lamplig-organisation-for-samordning-av-arbetet-for-hbtqi-personers-lika-rattigheter>

Regeringskansliet. (u.å.). *Samlat grepp mot rasism och hatbrott.* <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/samlat-grepp-mot-rasism-och-hatbrott/>

Statistiska Centralbyrån. (u.å.). *Stödmaterial för att inkludera transpersoner i enkäter och undersökningar.* <https://www.scb.se/dokumentation/statistiska-metoder/stodmaterial-for-att-inkludera-transpersoner/>

Årsredovisningar

- Barnombudsmannen. (2020). Årsredovisning. <https://www.barnombudsmannen.se/>
- Boverket. (2020). Årsredovisning. <https://www.boverket.se/>
- Brottsförebyggande rådet. (2020). Årsredovisning. <https://bra.se/>
- Brottsoffermyndigheten. (2020). Årsredovisning. <https://www.brottsoffermyndigheten.se/>
- Diskrimineringsombudsmannen. (2020). Årsredovisning. <https://www.do.se>
- Forum för levande historia. (2020). Årsredovisning. <https://www.levandehistoria.se/>
- Göteborgs universitet. (2020). Årsredovisning. <https://www.gu.se>
- Kulturrådet. (2020). Årsredovisning. <https://www.kulturradet.se>
- Länsstyrelsen i Dalarnas län. (2020). Årsredovisning. <https://www.lansstyrelsen.se/dalarna.html>
- Länsstyrelsen i Stockholms län. (2020). Årsredovisning. <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm.html>
- Myndigheten för stöd till trossamfund. (2020). Årsredovisning. <https://www.myndighetensst.se/>
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2020). Årsredovisning. <https://www.mucf.se/>
- Polismyndigheten. (2020). Årsredovisning. <https://polisen.se/>
- Sametinget. (2020). Årsredovisning. <https://www.sametinget.se/>
- Skolverket. (2020). Årsredovisning. <https://www.skolverket.se/>
- Statens historiska museer. (2020). Årsredovisning. <https://shm.se/>
- Statens medieråd. (2020). Årsredovisning. <https://statensmedierad.se>
- Totalförsvarets forskningsinstitut. (2020). Årsredovisning. <https://www.foi.se/>
- Vetenskapsrådet. (2020). Årsredovisning. <https://www.vr.se/>
- Åklagarmyndigheten. (2020). Årsredovisning. <https://www.aklagare.se/>

Forum för levande historia
Stora Nygatan 10-12
103 13 Stockholm

Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Forum för levande historia

Riksdagen har för budgetåret 2020 beslutat om anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden (prop. 2019/20:1 utg.omr. 17, bet. 2019/20:KrU1, rskr. 2019/20:101).

Regeringen beslutar att följande ska gälla under budgetåret 2020 för Forum för levande historia.

VERKSAMHET

1 Mål och återrapporteringskrav

Publik och tillgänglighet

Forum för levande historia ska redovisa:

- insatserna för att öka den unga publiken, och
- de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Sponsringsintäkter

Forum för levande historia ska särredovisa eventuella sponsringsintäkter i not till resultaträkningen.

Bidragsintäkter

Forum för levande historia ska redovisa fördelningen av eventuella bidragsintäkter mellan statliga bidrag, icke-statliga bidrag respektive bidrag från mellanstatliga organ i not till resultaträkningen.

Lokalkostnader

Forum för levande historia ska i årsredovisningen specificera myndighetens totala lokalkostnader för 2020 enligt följande:

- hyra

- el och uppvärmning
- reparationer och underhåll
- övriga driftskostnader

Om myndigheten har fler än en hyresvärd ska kostnaderna fördelas per hyresvärd.

Agenda 2030

För att regeringen ska kunna redovisa hur Sverige genomför Agenda 2030 behöver information inhämtas från berörda myndigheter.

Myndigheten ska därför redogöra för hur dess verksamhet bidragit till att uppnå målen i Agenda 2030.

2 Organisationsstyrning

Samverkan

Forum för levande historia ska i årsredovisningen redovisa de samverkansinsatser som genomförts samt en bedömning av resultatet av samverkan med andra myndigheter och aktörer, däribland ideella organisationer och andra delar av det civila samhället.

Malmös internationella forum om hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism

Myndigheten ska bistå Regeringskansliet i arbetet med att förbereda och genomföra Malmös internationella forum om hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism 2020.

3 Uppdrag

...om detta må ni berätta...

Forum för levande historia ska svara för statens rättigheter i samband med utgivning av boken "...om detta må ni berätta... En bok om Förintelsen 1933-1945". Forum för levande historia ska i årsredovisningen redovisa resultaten av utvecklingen och spridningen av boken och av relaterat analogt eller digitalt material.

Uppdrag inom den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Myndigheten ska samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Samordning innebär regelbundna erfarenhets- och kunskapsutbyten främst mellan myndigheter som arbetar med dessa frågor. Uppföljning avser redovisning och resultatanalys av arbetet inom ramen för planen.

Myndigheten ska med utgångspunkt i instruktionen erbjuda fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism och intolerans i historien och idag till skolans personal och andra relevanta yrkesgrupper. Myndigheten ska i genomförandet av uppdraget samråda med Skolverket, Statskontoret, Uppsala universitet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor samt Socialstyrelsen.

Uppdragen ska redovisas till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet och Kulturdepartementet) senast den 15 april 2021. För uppdragets genomförande får myndigheten rekvirera högst 6 000 000 kronor från Kammarkollegiet senast den 2 november 2020. Kostnaderna ska belasta anslag 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m. ap. 10, inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering.

Prognoser 2020–2023

Forum för levande historia ska redovisa prognoser för 2020–2023 vid nedanstående prognostillfällen. Prognoserna ska kommenteras både i förhållande till föregående prognostillfälle och i förhållande till budgeten. Prognoserna lämnas i informationssystemet Hermes senast den

- 10 februari,
- 4 maj och
- 23 oktober.

Tidigare givna uppdrag i regleringsbrev eller särskilda regeringsbeslut

Sammanfattning av uppdraget	Beslut om uppdraget	Rapporteringstidpunkt
Uppdrag till statliga myndigheter att fortsatt ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2019 och 2020 m.m.	Fi2018/01701/ESA	Redovisning till Statskontoret 1 april 2020 och 15 januari 2021.
Uppdrag till statliga myndigheter att fortsatt ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2019 och 2020 m.m.	A2018/00925/A	Redovisning till Statskontoret 1 april 2020 och 15 januari 2021.

FINANSIERING

4 Anslag

4.1 Tilldelade anslag/anslagsposter (belopp angivna i tkr)

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

8:4 Forum för levande historia (Ramanslag)

<i>Disponeras av Forum för levande historia</i>	49 301
ap.1 Forum för levande historia (ram)	49 301

Villkor för anslag 8:4

ap.1 Forum för levande historia

Anslaget får användas för Forum för levande historias förvaltningsutgifter.

I anslagsposten ingår även medel för ett pris för humanitära och demokratifrämjande insatser i enlighet med förordningen (2004:1024) om pris till Per Angers minne. Såväl prissumman som omkostnader för prisutdelning m.m. ska rymmas inom anslagsposten.

Anslagsposten ska även användas till att betala det svenska bidraget till den fond som inrättats av International Holocaust Remembrance Alliance.

4.3 Finansiella villkor

4.3.1 Finansiella villkor för anslag/anslagsposter

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Anslag/ap	Anslagskredit	Anslagsbehållning som disponeras 2020	Indrag av anslagsbelopp
8:4 Forum för levande historia			
ap.1	1 479	3 %	0

Belopp angivna i tkr

Anslagssparandet prövas efter eventuell omfördelning av anslagssparande

Tabellen inkluderar anslagssparande och anslagskredit som i förekommande fall disponeras enligt 7 och 8 §§ anslagsförordningen (2011:223)

5 Övriga villkor

5.1 Låneram och krediter

Låneram (enl. 7 kap. 1 § budgetlagen)	1 000
Räntekontokredit (enl. 7 kap. 4 § budgetlagen)	4 300

Belopp angivna i tkr

5.2 Utbetalningsplan

Till Forum för levande historias räntekonto i Riksgäldskontoret överförs enligt detta regleringsbrev medel enligt följande tabell:

Utbetalningsdatum	Belopp
2020-01-25	4 108
2020-02-25	4 108
2020-03-25	4 108
2020-04-25	4 108
2020-05-25	4 108
2020-06-25	4 108
2020-07-25	4 108
2020-08-25	4 108
2020-09-25	4 108
2020-10-25	4 108
2020-11-25	4 108
2020-12-25	4 113
Summa	49 301

Belopp angivna i tkr

Räntebärande anslag/anslagsposter som står till Forum för levande historias disposition enligt detta regleringsbrev är:

8:4 ap.1 Forum för levande historia

På regeringens vägnar

Amanda Lind

Alexandra Folkeryd

Kopia till

Statsrådsberedningen, internrevisionen
Finansdepartementet, BA
Finansdepartementet, ESA
Finansdepartementet, OFA, SFÖ
Förvaltningsavdelningen, RK Ekonomi
Arbetsmarknadsdepartementet, MRB
Utbildningsdepartementet, S
Utbildningsdepartementet, UH
Utbildningsdepartementet, AI, MK
Socialdepartementet, FS
Socialdepartementet, Jäm
Riksdagen, kulturutskottet
Myndigheten för kulturanalys
Riksgäldskontoret
Statens kulturråd
Statens skolverk
Statskontoret
Socialstyrelsen
Uppsala universitet
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Riksförbundet Sveriges museer

2020-04-23
A2020/00948/MRB

Arbetsmarknadsdepartementet

Forum för levande historia
Box 2123
103 13 Stockholm

Uppdrag till Forum för levande historia att genomföra utbildningsinsatser inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Regeringens beslut

Regeringen ger Forum för levande historia i uppdrag att genomföra insatser för att stödja olika yrkesgrupper att stärka sitt arbete mot rasism och liknande former av fientlighet. Myndigheten ska:

- utveckla och genomföra verksamhetsanpassade utbildningar för att motverka rasism utifrån olika yrkesgruppers specifika behov,
- utveckla och genomföra utbildningar med fokus på att kvalitetssäkra offentliga verksamheters bemötande av allmänheten genom arbete mot rasism,
- följa upp de långsiktiga effekterna av myndighetens utbildningar om rasism i historien och i dag.

Målgruppen för insatserna är relevanta yrkesgrupper som i sin offentliga verksamhet antingen arbetar med frågor som rör rasism eller liknande former av fientlighet, eller som i sin offentliga verksamhet möter enskilda.

I uppdraget ingår även att utveckla och ansvara för ett bredare myndighetsnätverk mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Myndigheten ska i genomförandet tillämpa ett jämställdhetsperspektiv.

En redovisning av uppdraget och en ekonomisk redovisning av använda medel ska lämnas till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet med kopia till Kulturdepartementet) senast den 15 april 2021. Redovisningen ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Forum för levande historia får för genomförandet av uppdraget disponera högst 1,6 miljoner kronor 2020 som ska belasta utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering, anslag 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m., anslagsposten 10 för budgetåret 2020. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet senast den 2 november 2020. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast i samband med slutredovisning.

Skälen för regeringens beslut

Ingen ska behöva utsättas för rasism eller liknande former av fientlighet. Utsatthet för rasism och liknande former av fientlighet riskerar att påverka både individer och samhällsbygget i stort bland annat genom inverkan på enskildas psykiska hälsa, förekomsten av diskriminering, minskad tillit till myndigheter och i förlängningen demokratin. Uppgifter om att grupper utsatta för rasism och liknande former av fientlighet har ett lägre förtroende för offentliga institutioner behöver tas på allvar. Orsakerna till det låga förtroendet är flera men en förbättrande åtgärd bedöms vara att stärka stödet till myndigheters och andra offentliga institutioners arbete med att kvalitetssäkra sitt bemötande.

Stödet till myndigheters arbete med att kvalitetssäkra sitt bemötande genom arbete mot rasism och liknande former av fientlighet behöver därför stärkas.

Det är viktigt att yrkesgrupper som arbetar med frågor om rasism och liknande former av fientlighet, eller som i sin myndighetsutövning eller i sin publika verksamhet möter enskilda, har god kunskap om rasismen och dess olika former i historien och i dag. Av Forum för levande historias redovisningar framgår att många offentliganställda också anser sig behöva verktyg för att motverka rasism i den yrkesspecifika rollen.

Regeringen menar att det är viktigt att skapa förutsättningar för att utbildning och ökad kunskap om rasism och liknande former av fientlighet ska kunna omsättas i praktisk handling. Mot denna bakgrund bör Forum för levande historia få i uppdrag att genomföra insatser för att stödja olika yrkesgrupper att stärka sin verksamhet genom arbete mot rasism och liknande former av fientlighet.

Bakgrund

I regeringsförklaringen den 21 januari 2019 angavs att rasismen inte har någon plats i Sverige och att arbetet med den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (dnr Ku2016/02629/DISK) ska fortsätta.

Enligt instruktion har Forum för levande historia till uppgift att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Myndigheten ska sträva efter att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde.

Forum för levande historia har sedan 2016 i uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen (dnr Ku2016/02633/DISK, dnr Ku2019/01643/MD). Av myndighetens tidigare redovisning av uppdraget har bl.a. framgått att grupper utsatta för rasism och liknande former av fientlighet har ett lägre förtroende för offentliga institutioner. Forum för levande historia har mot bakgrund av detta sammanställt kunskap om hur statliga myndigheter både arbetar med, och skulle kunna arbeta med, att kvalitetssäkra bemötande genom arbete mot rasism. Myndigheten anger i sin redovisning 2019 att det kan finnas behov av att intensifiera myndigheters arbete med att kvalitetssäkra sitt bemötande genom arbete mot rasism.

Forum för levande historia har sedan 2015 haft i uppdrag att med utgångspunkt i instruktionen genomföra utbildningsinsatser om rasism i historien och i dag som riktar sig till skolpersonal och andra offentligtanställda, det har t.ex. rört sig om anställda vid Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, socialtjänsten eller Polismyndigheten (Ku2015/319/KA, Ku2016/01672/DISK, Ku2019/01643/MD). Tidigare utvärderingar av insatserna har generellt visat på mycket goda resultat men drygt hälften av deltagarna uppger att det behövs verktyg för hur man kan motverka rasism i den yrkesspecifika rollen. Myndigheten har genomfört utbildningsinsatserna sedan 2015 och har föreslagit att insatserna följs upp för att få mer kunskap om deras långsiktiga effekter.

Av Forum för levande historias redovisning framgår även att flera myndigheter har efterfrågat mindre forum för erfarenhetsutbyten, där myndigheter som är verksamma inom samma samhällsområde eller som delar ett tematiskt fokus kan träffas för att utbyta kunskap och erfarenheter.

På regeringens vägnar

Ardalan Shekarabi

Maria Engvall

Kopia till

Kulturdepartementet/MD
Kammarkollegiet

Bilaga 6. Spridningsinsatser

Här presenteras en sammanställning av presentationer och andra möten som Forum för levande historia genomfört inom ramarna för samordningsuppdraget sedan föregående rapportering. Aktiviteterna presenteras kronologiskt efter det datum då de genomfördes.

Datum	Aktivitet
2020-05-13:	Möte med Uppsala universitet och Länsstyrelsen Jönköping om regionala konferenser om mänskliga rättigheter
2020-05-15:	Presentation av Forum för levande historias arbete mot rasism för Länsstyrelsernas nätverk för särskilt sakkunniga i mänskliga rättigheter-frågor, arrangerat av Länsstyrelsen Jönköping
2020-05-26:	Möte med FOI rörande forskning om våldsbejakande extremism och rasism
2020-05-27:	Möte för samordningsgruppen av god förvaltningskultur, arrangerat av Statskontoret
2020-05-28:	Verksamhetsdialog med arbetsmarknadsdepartementet kring myndighetens uppdrag kopplat till rasism
2020-05-29:	Fördjupad dialog kring arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott med arbetsmarknadsdepartementet
2020-06-02:	Telefonmöte med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor om beröringspunkter mellan myndigheternas arbete kring hbtq-frågor
2020-06-10:	Referensgruppen i mänskliga rättigheter, arrangerad av Länsstyrelsen Jönköping
2020-06-17:	Erfarenhetsdelning med Länsstyrelsen i Kalmar län kring arbetet med horisontella perspektiv
2020-09-11:	Avstämning med arbetsmarknadsdepartementet
2020-10-02:	Möte inför samordningsgruppen för god förvaltningskultur, Statskontoret

Datum	Aktivitet
2020-10-07:	Samordningsgruppen för god förvaltningskultur, Statskontoret
2020-10-12:	Studiebesök MR-fonden och Carlos Beristain som arbetar med sanningskommission i Colombia
2020-10-15:	Studiebesök, Stockholm universitet
2020-10-15:	MR-nätverket, Länsstyrelsen Jönköping
2020-10-19:	Utbildningsdag: Säkerhet i moskéer och muslimska församlingar, SST
2020-10-26:	Länsstyrelsen Jönköping – föreläsning
2020-10-28:	Länsstyrelsen Stockholm, rörande arbete mot rasism på arbetsmarknaden
2020-10-30:	Erfarenhetsutbyte kring digitala fortbildningar och utveckling av fortbildning om hbtqi-frågor med MUCF
2020-12-04:	Presentation vid nationella nätverket för mänskliga rättigheter
2020-12-07:	Samråd med romska sakkunniga och företrädare från civilsamhället
2020-12-09:	Avstämning med arbetsmarknadsdepartementet
2020-12-10:	Möte med Länsstyrelsen Stockholm
2020-12-17:	Avstämning med kulturdepartementet kring arbetet mot rasism och diskriminering av nationella minoriteter inom ramarna för den nationella planen mot rasism
2021-01-19:	Möte med jämställdhetsmyndigheten för erfarenhetsutbyte och möjlig samverkan
2021-01-19:	Referensgruppen i mänskliga rättigheter, arrangerad av Länsstyrelsen Jönköping
2021-01-22:	Möte med Svenska Unescorådet
2021-02-15:	Dialog mellan Forum för levande historia och Länsstyrelsen Stockholm om afrofobi
2021-02-16:	Avstämning kring rapportering, MUCF

Datum	Aktivitet
2021-02-18:	Referensgruppmöte om en förstudie om rasism på arbetsmarknaden arrangerad av Länsstyrelsen Stockholm
2021-02-24:	Uppföljningsmöte med Svenska Uneskorådet
2021-03-08:	Briefing om utvärdering av fortbildningar mot rasism för representanter vid Arbetsmarknadsdepartementet
2021-03-24:	Presentation av och intervju om Forum för levande historias genomförande av samordningsuppdrag för och med Statskontorets representanter med ansvar för att föreslå en samordnings- och uppföljningsstruktur för den nationella hbtq-handlingsplanen och strategin
2021-03-29:	Referensgruppmöte om en förstudie om rasism på arbetsmarknaden arrangerad av Länsstyrelsen Stockholm
2021-03-31:	Möte med samordningsgrupp av god förvaltningskultur, arrangerad av Statskontoret

**Forum för levande historia redovisar bidrag från KAM enligt
nedan:**

Datum: 2021-03-05

**Dnr: 2020/68,
2020/83**

Redovisning av uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott och att erbjuda fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism och intolerans i historien och idag.

Intäkter bidrag från KAM A2020/00948/MRB	-6 000 000
Intäkt bidrag från KAM A2019/02320/MRB, A2019/02286/SV (delvis)	-1 600 000
Kostnader	
Kostnader för personal	4 240 386
OH-kostnader	1 520 000
Biljetter och Hotell	27 399
Annonsering	283 604
Konsulttjänster	1 477 460
Övriga driftkostnader	51 151
Summa	7 600 000

Utfallet för 2020 är att vi ska återlämna till KAM 0 kr.

